

Jenni Koskivuori

NUORISOVALTUUSTOT PAPERILLA

Tekstianalyysi nuorisovaltuustojen
toimintasäännöistä ennen ja jälkeen kuntaliitoksen

Opinnäytetyö
Järjestö- ja nuorisotyö (YAMK)

Toukokuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 <div style="display: inline-block; vertical-align: middle;"> <h1 style="margin: 0;">MAMK</h1> <p style="margin: 0;">University of Applied Sciences</p> </div>	Opinnäytetyön päivämäärä 5.5.2015				
Tekijä(t) Jenni Koskivuori	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma (YAMK)				
Nimeke Nuorisovaltuustot paperilla - Tekstianalyysi nuorisovaltuustojen toimintasäännöistä ennen ja jälkeen kuntaliitoksen					
Tiivistelmä Opinnäytetyö käsittelee kuntaliitosten vaikutusta nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin eli toimintasääntöihin. Tutkimuksessa on selvitetty, miten liitoskuntien tasapuolinen huomioiminen on toteutunut nykyistä toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa. Lisäksi tutkimuksessa on tarkasteltu nuorten osallisuuden toteutumista toimintasääntöjen kautta. Tutkimus on toteutettu kahden moniliitoskunnan Kouvolan ja Mikkelin aineistoja analysoimalla tekstianalyysin keinoin. Molemmissa tapauksissa kuusi kuntaa muodosti uuden kunnan. Nuorisovaltuustoja on perustettu nykyisen nuorisolain voimaantulon jälkeen lukuisiin kuntiin, ja keväällä 2015 voimaantulleen kuntalain myötä nuorisovaltuustotoiminnasta tulee lakisääteinen jokaiseen kuntaan. Nuorisovaltuustot ovat poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumattomia nuorten vaikuttajaryhmiä, jotka toimivat osana kunnallisen päätöksenteon koneistoa. Toteutustavoissa on paikallisia vaihteluita, joita toimintasäännöt heijastelevat. Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa on käytetty osallisuuden ja kansalaiseksi kasvun käsitteistöjä. Tutkimuksen tuloksena muodostettiin suosituslista liittyen kuntaliitosten ja nuorten osallisuuden toteutumisen huomioiviin seikkoihin, joita hyvästä nuorisovaltuuston toimintasäänöstä tulisi löytyä. Lisäksi listattiin muita yleisiä hyviä käytäntöjä. Suosituksissa nousi esiin toimintasääntöjen oikea-aikainen päivittäminen kuntaliitokset huomioivaksi ja tasavertainen aiempien toimintasääntöjen huomioiminen uutta asiakirjaa päivitettäessä. Osallisuuden näkökulmasta huomioa tulee kiinnittää siihen, onko aktiivisena toimijana asiakirjassa nuori vai joku muu taho. "Nuoria koskevat asiat" -määrittelystä luopuminen, nuorisovaltuuston edustajan saaminen kaikkiin lautakuntiin, nuorten oikeus saada tukea tehtäviinsä, ja toimintaa ohjaavan työntekijän roolin selkeä määrittely lisäävät osallisuutta. Muita hyviä käytäntöjä ilmentävät asiakirjassa väljyys toiminnan muotojen kuvauksessa, nuorten tasapuolinen huomioiminen ehdokasasetteluissa, eron tekeminen koulujen sisäisten ja puoluepoliittisten nuorten vaikuttajaryhmiin, toimintakauden kaksivuotisuus ja yleinen käytäntöjen selkeä avaaminen ilman tulkinnanvaraisia muotoiluja.					
Asiasanat (avainsanat) nuorisotyö, nuorisovaltuustot, osallisuus, kansalaiskasvatus, kuntaliitokset					
Sivumäärä 80 + 1 liite (4 sivua)	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; padding: 2px;">Kieli</td> <td style="width: 33%; padding: 2px;">URN</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">suomi</td> <td style="padding: 2px;"></td> </tr> </table>	Kieli	URN	suomi	
Kieli	URN				
suomi					
Huomautus (huomautukset liitteistä)					
Ohjaavan opettajan nimi Pekka Penttinen	Opinnäytetyön toimeksiantaja				

DESCRIPTION

		Date of the master's thesis 5.5.2015
Author(s) Jenni Koskivuori	Degree programme and option Master's Degree in Civil Activities and Youth Work	
Name of the master's thesis Youth councils on paper – Text analysis of the documents of youth councils before and after municipal mergers		
Abstract <p>The goal of this thesis is to find out how municipal mergers have influenced the official documents of youth councils. The study shows how all the participants of the merger have been taken into consideration equally in the official documents as well as how much of young people's participation can be found in the documents. The study is carried out by analysing the documents of two municipal merger cases, Kouvola and Mikkeli. In both cases six municipalities merged to form a new municipality.</p> <p>Youth councils have been established in a large number of municipalities in accordance with the current Youth Act. After the Local Government Act came into effect in the spring of 2015 it became mandatory to install youth councils in every municipality in Finland. Youth councils are politically and religiously independent influential groups, which operate as a part of official municipal decision making. There are many local differences in the ways in which youth councils are being organized. The official documents reflect those differences. The theoretical framework of the thesis is based on youth participation and civic education.</p> <p>As a result of the thesis a list of recommendations for the official documents of youth councils was formed regarding municipal mergers, youth participation and other good practises. The list includes recommendations for the timely and equal updating of the documents after a municipal merger has taken place. It is important to consider who the active participant in the documents is, youngsters or somebody else. The too vague "matters regarding young people" definition should be disposed of. Youth representatives should be present in each municipal council and should have the right to receive help and support in their work as a member of the council. It is also important to clearly define the role of the youth worker who is supporting the youth council.</p> <p>Other good practises found in the list of recommendations suggest that the description of the procedure form should be left broad and that young people should be taken into account equally in the nomination process. In addition, a difference should be made between youth councils and schools' internal or political youth influential groups. It is also recommended that a term on the youth council last two years and that all policies should be written in unequivocal language</p>		
Subject headings, (keywords) youth work, youth councils, participation, civic education, municipal mergers		
Pages 80 + 1 appendice (4 pages)	Language Finnish	URN
Remarks, notes on appendices		
Tutor Pekka Penttinen	Master's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	OSALLISUUS NUORISOKASVATUKSESSA.....	3
2.1	Näkökulmia osallisuuteen.....	3
2.1.1	Osallisuus osattomuuden vastakohtana.....	3
2.1.2	Sosiaalipedagoginen näkökulma osallisuuteen.....	4
2.1.3	Yksilön kokemus osallisuudesta	6
2.1.4	Osallisuuden tikapuumallit ja niiden haasteet.....	7
2.2	Kasvu kansalaisuuteen.....	9
2.2.1	Kansalaisyhteiskunta kasvuympäristönä	9
2.2.2	Yhteiskunnalliset kansalaisliikkeet ja epämuodollinen kansalaistoiminta	10
2.2.3	Kansalaiskasvatus osallisuuden tukemisena.....	12
2.2.4	Nuorten osallisuuden toteutuminen ja kansalaisuus eri tutkimusten valossa.....	15
3	NUORISOVALTUUSTOT KANSALAISSUUSKASVATUKSEN EDISTÄJINÄ	18
3.1	Nuorisovaltuusto luo osallisuutta kuntarakenteissa.....	18
3.1.1	Nuorisovaltuustot pähkinänkuoressa	18
3.1.2	Nuorisovaltuusto osana kunnallista päätöksentekoa.....	19
3.1.3	Nuorisovaltuustoja koskeva kritiikki	21
3.1.4	Kuntaliitosten vaikutus nuorisovaltuustotoimintaan.....	23
3.2	Nuorisovaltuustojen toiminnan ohjaus	24
3.2.1	Voimassa oleva lainsäädäntö	24
3.2.2	Lainsäädännön muutostarpeet.....	25
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	27
4.1	Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat.....	27
4.2	Tutkimuskohde ja tutkimusaineisto	28
4.2.1	Tutkimusaineistona nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavat asiakirjat	28
4.2.2	Tutkimusaineiston sisältö ja aineiston koonti.....	30
4.2.3	Laadullisen asiakirja-aineiston analyysin toteutus.....	33
4.3	Analyysin tuloksena muodostettujen yläluokkien kuvaaminen	38
4.3.1	Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet.....	38
4.3.2	Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde	39

4.3.3	Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset	41
5	TULOKSET	43
5.1	Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet.....	43
5.1.1	Nuorisovaltuuston tarkoitus	44
5.1.2	Toiminnan muodot.....	48
5.2	Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde	51
5.2.1	Rahoitus	51
5.2.2	Asema kunnan organisaatiossa	53
5.3	Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset	60
5.3.1	Jäsenyysprosessi	60
5.3.2	Ryhmän toiminnan käytännöt.....	64
5.4	Tapauskohtainen yhteenveto	69
5.4.1	Tapaus Kouvola	69
5.4.2	Tapaus Mikkeli	72
5.5	Suosituksia nuorisovaltuustotoimintaa ohjaaviin asiakirjoihin	74
6	POHDINTA	75
6.1	Tutkimuksessa onnistuminen, haasteet ja tulosten hyödynnettävyys	75
6.2	Tulosten ja teorian vuoropuhelu	77
6.3	Jatkotoimenpiteiden tarve	79
	LÄHTEET	81

LIITE/LIITTEET

1 Monisivuinen liite: Aineiston analyysi

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee nuorisovaltuustoja. Nuorisovaltuustot ovat kunnallisen nuorisotyön alaisia nuorten kuulemis- ja vaikuttajaryhmiä. Nuorisolaki (72/2006) velvoittaa kuntia järjestämään nuorten kuulemisen ja mahdollistamaan nuorten osallistumisen heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn. Eduskunnan maaliskuussa 2015 hyväksymässä uudessa kuntalaissa kuntien lakisääteisten tehtävien listalle lisätään nuorisovaltuustojen asettaminen joka kuntaan (Kuntarakenne 2015.)

Nuorisovaltuustojen toiminnan sääntely nuorisolaissa on melko epätarkkaa, mutta kuntakohtaisia toimintaa ohjaavia asiakirjoja löytyy jokaisesta kunnasta, jossa nuorisovaltuusto toimii. Vuoden 2013 tilaston mukaan nuorisovaltuusto tai muu siihen verrattavissa oleva nuorten vaikuttajaryhmä löytyy 65 % Suomen kunnista (Lohi, 2013). Useimmiten nämä toimintasäännöt on hyväksytty kuntien valtuustoissa, ja ovat siten painokkaita ohjeistuksia paikalliselle toiminnalle. Siinä missä toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat erilaisia, on sitä myös nuorisovaltuustotoiminnan käytännön toteutus.

Suomi elää keskellä kuntaliitosten aikaa. Kuntia yhteen ajaa vuonna 2005 voimaan tullut kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras-hanke). Vuodesta 2001 vuoteen 2013 Suomen kuntamäärä vähentyi 128:lla. Yli puolet siitä ajoittui vuoteen 2009. Vuonna 2013 alussa toteutui 11 kuntaliitosta. Liitosten myötä kuntamäärä väheni 16 kunnalla. Monikuntaliitoksia, joissa useampi kuin kolme kuntaa yhdistyvät, on viime vuosina tapahtunut myös aiempaa enemmän. Vuonna 2009 monikuntaliitosten määrä oli peräti 16 kappaletta. (Kuntaliitto 2013.) Vuonna 2014 yhtään kuntaliitoksia ei tehty, mutta vuoden 2015 alussa liitoksia tapahtui 3 kappaletta (Kuntaliitto 2014.) Kuntien yhdistymisen myötä moni nuorisovaltuusto yhdistyi tavalla tai toisella.

Kuntien yhdistyessä olemassa olevia, vanhojen kuntien aikaisia toimintamalleja pitää päivittää ja yhteensovittaa. Tämä opinnäytetyö käsittelee sitä, miten tämä yhteensovittaminen on toteutunut nuorisovaltuustotoiminnan ja sen toimintaa ohjaavien asiakirjojen näkökulmasta.

Huomio kiinnittyy erityisesti pienempiin liitoskuntiin, joista tulee osa suurempaa kaupunkia. *Miten liitoskuntien nuorisovaltuustojen ääni kuuluu uusissa suurkunnissa?* Selvityksessä saadaan tietoa liitoskuntien nuorten mahdollisista paremmista

vaikutusmahdollisuuksista kuntaliitoksen jälkeen. Yleinen mediassa käytävä kuntaliitoskeskustelu jakautuu liitosten puolesta ja vastaan: maalailaan kauhukuvia pienten kuntien äänen menettämisestä, toisaalta nähdään uusia mahdollisuuksia siirryttäessä osaksi suurempaa kokonaisuutta.

Toinen tutkittava asia on osallisuuden näkyminen asiakirjoissa. *Miten toimintasäännöissä on huomioitu nuorten näkeminen aktiivisena toimijana?* Teoreettisena viitekehyksenä tässä opinnäytteessä toimii osallisuus ja sen tukeminen menetelmällisesti kansalaisuuskasvatuksen keinoin. Nuorisovaltuustotoiminta on yksi keskeinen menetelmä ilmiössä.

Nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavat toimintasäännöt toimivat tutkimusaineistonani, jonka olen koonnut monikuntaliitosten joukosta tapauskohtaisella asiakirjojen koonnilla käyttäen harkinnanvaraisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 90) siten, että se kuvaa hyvin tutkittavaa monikuntaliitosilmiötä. Virallisten asiakirjojen ajantasaisuus kuvastaa sitä, missä jamassa toiminnan yhteensovittaminen liittyneiden kuntien kesken on.

Toteutan kartoituksen analysoimalla ja vertailemalla olemassa olevia nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Tutkimuskohteeksi valitsin kaksi monikuntaliitoksen läpi käynyttä kuntaa, Kouvolan ja Mikkelin, ja niiden nuorisovaltuustotoimintaa koskevat voimassa olevat asiakirjat. Vertailuaineistona käytän kyseisten uusiin kuntiin liittyneiden aiemmin itsenäisten pienten kuntien ja nykyisen ”isäntäkunnan” vanhoja asiakirjoja.

Tutkimuksen tuloksena kokoaan kehittämissuosituksia kuntaliitoksen läpikäyneiden kuntien nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaaville asiakirjoille. Kehittämissuositusten avulla kunnat voivat jäsentää nuorisovaltuustojensa toimintaa ja tavoitteita. Kyse on siten laadullisesta tapaustutkimuksesta, joka tuottaa kehittämistietoa.

Vastaavanlaisia opinnäytetöitä nuorisovaltuustotoiminnasta ei ole aiemmin tehty. Aiemmin valmistuneet työt ovat tapausesimerkkejä yksittäisiltä paikkakunnilta tai alueilta (mm. Myller 2009, Palomäki 2009, Liljeberg 2010 ja Isokääntä 2010). Lisäksi on toteutettu opinnäytteitä koskien nuorten osallisuutta ja kuulemisjärjestelmiä (mm.

Koivu 2010 ja Juvakka 2012), sekä selvitetty yleisesti nuorisovaltuustotoiminnan tarkoitusta (Halme 2008).

Tämä opinnäytetyö pyrkii tuottamaan tietoa kuntaliitosten yhteydestä nuorten mahdollisuuksiin osallistua ja tulla kuulluksi uuden suuremman kunnan päätöksenteossa. Aiheen ajankohtaisuus lähivuosina tuskin tulee vähentymään.

2 OSALLISUUS NUORISOKASVATUKSESSA

2.1 Näkökulmia osallisuuteen

2.1.1 Osallisuus osattomuuden vastakohtana

Käsitteenä ”osallisuus” on varsin yleinen nuorisotyön kentällä, mutta samalla hyvin monitulkintainen. Luultavasti juuri termin määrittelyongelmien takia sitä ei kelpuutettu mukaan vuonna 2006 uudistettuun nuorisolakiin. (Herranen & Junttila-Vitikka 2010.)

Käytännön toiminnassa osallisuus liitetään yleensä nuorten yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja kansalaiskasvatusta edistävien järjestelmien rakentamiseen ja ylläpitoon. Teoreettisesti osallisuudelle on tarjottu toisistaan poikkeavia merkityksiä. Yhtä ääripäätä edustaa Jukka Vehviläisen valtakunnallisen nuorten osallisuushankeen pohjalta rakentunut näkemys. (Herranen & Junttila-Vitikka 2010.)

Vehviläisen (2006, 81 - 82) mukaan ilmiö voidaan hahmottaa jakamalla se osattomuuteen, osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Osattomuudessa on kysymys kansalaisuuden ulkopuolella olemisesta, syrjäytymisestä. Osattomuuteen liittyy syrjäytymiseen yhdistettyjä ongelmia: puute koulutuksesta, työstä, taloudellisesta hyvinvoinnista, sosiaalisista suhteista jne. Osallisuudessa on kyse kansalaisuudesta, jolle on leimallista syrjäytymiseen liittyvien asioiden poissaolo, mutta toisaalta myös poliittisen aktiivisuuden ja osallistumisen puute. Osallisuudessa saatetaan olla aktiivisia kansalaistoiminnassa, järjestöissä ja vapaa-ajalla, mutta tämä aktiivisuus ei näy varsinaisena poliittisena osallistumisena ja vaikuttamisen haluna. Vaikuttaminen voitaisiin määritellä myös poliittiseksi kansalaisuudeksi tai osallistumiseksi. Tässä

kategoriassa osallistutaan tai halutaan osallistua erilaisiin vaikuttajaryhmiin, kuten nuorisovaltuustoon. Vaikuttaminen voi olla puoluepoliittista tai poliittisesti neutraalia.

Kiilakoski (2007, 12) pitää Vehviläisen em. luonnehdintaa osallisuudesta suppeana. Syrjäytymisen ehkäisyn näkökulma ei kata kaikkia osallisuuden ulottuvuuksia. Keskeistä olisi tarkastella lasten ja nuorten omia näkemyksiä sen sijaan, että asioita tarkastellaan vain yhteiskuntajärjestyksen näkökulmasta.

2.1.2 Sosiaalipedagoginen näkökulma osallisuuteen

Sosiaalipedagogisessa ajattelutavassa puhutaan ihmisten auttamisesta itseapuun ja siinä tarvittavan subjektiivisuuden tuottamiseen. Ihmisiä autetaan näkemään niitä mahdollisuuksia, joita heillä on vaikuttaa omaan elämänsä yksilöinä ja yhteisöinä. Subjektiivisuudella ymmärretään ihmisen itsetoteutusta jokapäiväisessä elämässä, itsenäisyyttä, vastuun ottamista, toimimista moraalisenä persoonallisuutena, tietoista itsensä kehittämistä ja omaan elämänsä vaikuttamista. Se on myös tietoista yhteiskunnan jäsenyyttä, osallisuutta ja yhteiskunnallista osallistumista, valmiuksia toimia yhdessä toisten kanssa. (Hämäläinen 1999, 61 – 62.)

Sosiaalipedagogiikka näkee itsetuntemuksen ja vahvan sosiaalisen identiteetin yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden perustekijöinä. Ihminen rakentaa identiteettiään paitsi vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin, myös suhteessa siihen yhteiskuntaan ja niihin yhteisöihin, joihin hän kuuluu ja joissa hän toimii. (Hämäläinen 1999, 69 – 70.) Sosiaalipedagogiikassa puhutaan integraatiosta ja emansipaatiosta: Kiinnittymällä riittävästi yhteiskunnassa vallitsevaan sosiaaliseen järjestykseen – normeihin, tapoihin, moraalisiin – yksilö voi toteuttaa itseään yhteiskunnallisena subjektina (Hämäläinen 1999, 80).

Sosiaalipedagogiikan - ja nuorisotyön yleensä - yhteydessä puhutaan sosiaalisesta vahvistamisesta. Määritelmä on tässäkin tapauksessa laaja ja monitulkintainen. Nuorisolaki (72/2006) tarjoaa yhden tavan määrittää termiä. Nuorisolain toisen pykälän kolmannessa momentissa todetaan sosiaalisessa vahvistamisella tarkoitettavan ”nuorille suunnattuja toimenpiteitä elämäntaitojen parantamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi”. Sosiaalinen vahvistaminen tarkoittaa kyseisen lain

näkökulmasta varsin kokonaisvaltaista tukemista, jonka tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin lisääminen ja sen edistäminen. (Lundbom & Herranen 2011, 6.)

Juha Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka sisältyy aktiivisuuteen, osallisuuteen, yhteiskuntasuhteen kehittymiseen ja yhteiskunnallisen subjektiuden vahvistamiseen. Toimijuus on sosiaalipedagogisessa prosessissa sekä keino että tavoite. Aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi on kaksi tapaa, poliittinen ja pedagoginen. Poliittinen tarkoittaa instituutioiden kehittämistä, nuorisovaltuustoja ja oppilaskuntia, pedagoginen taas osallisuutta ja toiminnallisuutta toimintakykynä. Yhteenvedona sosiaalipedagogiikkaa on se, että ihminen löytää paikkansa yhteiskunnassa. (Tuppurainen 2010.)

Lundbom & Herranen (2011, 6 - 7) toteavat, että jokainen yksilö voi elämänsä varrella tarvita sosiaalista vahvistamista, tukea, ohjausta ja neuvontaa. Toimenpiteiden ei tarvitse olla aina mittavia, tärkeintä on niiden oikea-aikaisuus ja saatavuus. Sosiaalisessa vahvistamisessa yksilö- ja yhteisötaso kulkevat käsi kädessä: hyvinvoiva yksilö jaksaa olla myös aktiivinen erilaisten yhteisöjen jäsen ja erilaiset yhteisöt voivat lisätä yksilön hyvinvointia. Nykypäivän haasteena on nuorten hyvinvoinnin polarisaatio: osalla nuorista menee entistä paremmin, kun taas osa on enemmän ja enemmän sosiaalisen vahvistamisen tarpeessa mm. koulupudokkuuden ansiosta.

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa käytetään monenlaisia menetelmiä. Yhteistä menetelmille on niiden dialogisuus. Ne perustuvat vuorovaikutukseen ja siihen, että osallistujat ovat itse mukana kaikissa toimintaprosessin vaiheissa. Se tarkoittaa yksilöiden osallistamista toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Sosiaalipedagogisia menetelmiä yhdistävät myös monimuotoisuus ja joustavuus. Elämäntilanteet ja ryhmäprosessin vaiheet vaikuttavat menetelmän valintaan. Yksilöiden aktivoimiseen ja herkistämiseen sopivia menetelmiä ovat taiteita ja luovuutta korostavat keinot. Elämys- ja seikkailukasvatus on 1990-luvulta lähtien yleistynyt työhyvinvointitoiminnassa ja nuorisotyössä. Myös perinteiset ryhmätyön muodot mahdollistavat yksilöiden osallisuuden toimintaan. (Haiminen 2003, 14.)

Osallisuutta edistäviä toimenpiteitä voidaan katsella myös kasvatuksellisenä toimintana. Kasvatus voidaan nähdä prosessina, jossa lapsi tai nuori ja hänen ympäristönsä vaikuttavat toisiinsa. Siinä on sekä yksilöllisiä että sosiaalisia

ulottuvuuksia. Yksilön tasolla osallisuuden edistäminen voi luoda kuulumisen, omanarvon ja valtautumisen tunteita. Tämä ei kuitenkaan onnistu ilman, että luodaan osallisia puitteita ja kehitetään niitä tilanteita, joihin ihmiset osallistuvat. Lasten ja nuorten osallisuus sekä osallinen yhteiskunta ovat yhteenkietoutuneita ilmiöitä. (Kiilakoski 2007, 17.)

2.1.3 Yksilön kokemus osallisuudesta

Anu Gretschel on korostanut väitöskirjassaan, että osallisuuden olennainen piirre on yksilön oma kokemus. Hänen määritelmänsä mukaan osallisuus on tunne, joka paljastuu nuorten tiedoista, tarinoista ja heidän käyttämistään paikallisista puhetavoista. Osallinen nuori tuntee itsensä päteväksi ja arvostaa omaa rooliaan osana yhteisöä. (Gretschel 2002, 90 – 91.) Edellistä määritelmää käyttäen voi todeta, ettei osallisuuden varmistamiseksi riitä erilaisten nuorten kuulemisjärjestelmien luominen kuntiin, elleivät nämä järjestelmät kykene tuottamaan nuorille kokemusta, että heidän mielipiteitään arvostetaan ja että niillä on vaikutusta (Kiilakoski 2007, 13). Usein näillä kuulemisjärjestelmillä viitataan juuri nuorisovaltuustoihin.

Kiilakoski (2007, 13 – 14) itse määrittelee osallisuuden kahdella tavalla. Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvoon osana perhettä (tai sitä muistuttavaa yksikköä), ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä. Lisäksi osallisuus on todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi.

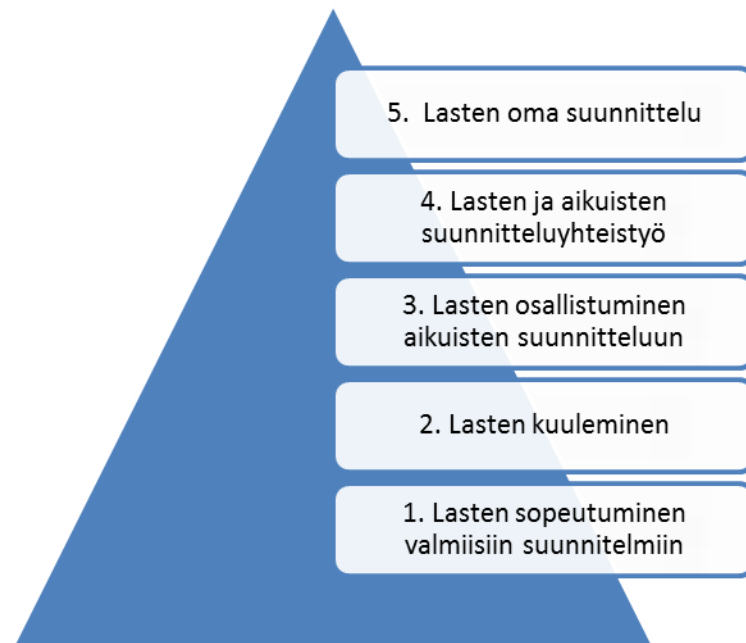
Käsitteitä osallisuus ja osallistuminen käytetään osittain synonyymeina, mutta voidaan ajatella, että käsite osallisuus pitää sisällään oletuksen siitä, että ihmisen toiminnalla, osallistumisella ja mielipiteillä on myös jotain vaikutusta (Laitila 2010, 8).

Näin ollen osallisuus merkitsee todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisten ja koko yhteisön toimintakyvystä. Se on sitoutumista yhteisten asioiden parantamiseen. Osallisena oleminen tarkoittaa vallan jakamista: mahdollisuutta muuttaa yhteisöä, johon kuuluu. Osallisuuteen liittyy myös oikeus omaan identiteettiin ja arvokkuuteen osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. Osallisuuden edistäminen voidaan nähdä ensinnäkin sosiaalisiin suhteisiin ja toisaalta poliittisiin suhteisiin vaikuttamisena. (Kiilakoski ym. 2012, 15 – 16.)

Nuorisovaltuustotoiminnassa on kyse pääosin jälkimmäisestä. Osallisuuden edistäminen poliittisiin suhteisiin vaikuttamalla korostaa vallan jakamista ja päätöksentekoon osallistumista ja vaikuttamista (Kiilakoski ym. 2012, 17).

2.1.4 Osallisuuden tikapuumallit ja niiden haasteet

Osallisuutta on kuvattu monenlaisilla porras- ja tikapuumalleilla. Flöjt (2000, 2 - 3) kuvaa tekstissään Horellin (1994) viisiportaista lasten osallisuutta kuvaavaa asteikkoa. Kyseistä asteikkoa on käytetty lasten yhdyskuntasuunnittelua koskevassa tutkimuksessa. Ensimmäinen porras, lasten sopeutuminen valmiisiin suunnitelmiin, on Horellin mukaan yleisin Suomessa vallitseva lasten osallisuuden muoto. Toinen aste, lasten kuuleminen, merkitsee kaksisuuntaista informaation vaihtoa, mutta ilman todellista päätöksentekoon vaikuttamista. Kolmas askel, lasten osallistuminen aikuisten suunnitteluun, on aikuisten ehdolla tapahtuvaa suunnittelua, jossa lapsia käytetään eräänlaisena viiteryhmänä. Nejääs askel kuvaa lasten ja aikuisten suunnitteluyhteistyötä, jossa molemmat tahot tuovat tasaveroisesti näkemyksensä esiin. Viimeisellä portaalla on lasten oma suunnittelu, jossa aikuiset toimivat vain apulaisina. Mallissa neljännellä askelmalla on siirrytty osallistumisesta osallisuuteen.

KUVIO 1. Lasten suunnitteluun osallistumisen pienet tikkaat Horellin (1994) mukaan

Monesti osallisuuden tikkailla ei päästä huipulle asti. Sinikka Aapola (2005, 9) kuvaa puheenvuorossaan moninaisia nuorten osallisuutta edistämään pyrkiviä hankkeita, jotka usein toimivat koulujen tai nuorisotoimien piirissä. Laajassa nuorten osallisuusprojektissa mukana olleita helsinkiläisnuoria haastateltiin heidän kokemuksistaan liittyen projektiin. Nuoret olivat toisaalta tyytyväisiä siihen, että heillä oli mahdollisuus kertoa mielipiteensä, mutta toisaalta he saivat kokemuksen, etteivät aikuiset ottaneet heitä vakavasti, eivätkä kuunnelleet heidän todellisia näkökantojaan. He kokivat yhä itsensä vajaavaltaisiksi, eikä heidän äänellään ollut institutionalisoitunutta asemaa. He ”pääsivät” mukaan, kun aikuiset niin päättivät, mutta mukanaololle oli tietyt ehdot. Näin nuorten samaa kokemus kansalaisuudesta (osallisuushankeessakin) oli ulkopuolisuus, jota tuotti nuoruuden kokemus.

Aapola (2005, 9 – 10) puhuikin osallisuusprojektien ”piilo-opetussuunnitelmista”. Erityisesti nuorille varatuilla kansalaisuuden harjoittelun foorumeilla viestitään epäsuorasti, että muut osallistumisen kentät ja areenat eivät ole heitä varten. Kun nuorille tarjotaan erityistä paikkaa, jossa juuri nuoret voivat osallistua, silloin heidät samalla suljetaan muiden yhteiskunnallisten vaikuttamisen ja osallistumisen paikkojen ulkopuolelle. Hyvää tarkoittavat osallisuushankkeet voivat siis tavallaan kääntyä itseään vastaan. Osallisuuden tikkailla päästään todellisuudessa monesti vain kolmannelle portaalle, jossa lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan aikuisten suunnitteluun.

Ahonen (2005, 19) puhuu demokratian laveudesta ja syvyydestä. Laveus tarkoittaa osallistujien joukon rajoja. Syvyys puolestaan tarkoittaa sitä, mistä kaikista asioista voidaan demokraattisesti päättää. Molemmat ulottuvuudet saattavat tulla esteeksi nuorten aidolle osallisuudelle, jos nuorille näennäisesti päätettäväksi annettavista asioista todellisuudessa päätetään muualla.

Nigel Thomas (2002) kritisoi erilaisia porras- ja tikapuumalleja liian yksiulotteisiksi kuvaamaan osallisuutta. Hän jakaa osallisuuden eri ulottuvuuksiin, joiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja joissa osallisuus muuttuu kunkin ulottuvuuden myötä. Thomasin mukaan osallisuuden ulottuvuudet ovat mahdollisuus valita, mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin, mahdollisuus ilmaista itseään, mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen, sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. (Haltia 2012, 4 – 5.)

2.2 Kasvu kansalaisuuteen

2.2.1 Kansalaisyhteiskunta kasvuympäristönä

Osallisuudella on selkeä kytkös kansalaisuuden käsitteeseen. Kansalaisuustutkimuksessa kansalaisuutta tutkitaan usein kahdesta näkökulmasta. Toisaalta kansalaisuus nähdään muodollisena asemana, johon liittyvät tietyt oikeudet ja velvollisuudet. Toisaalta se nähdään toiminnallisena roolina, jossa kansalaisoikeudet ja –velvollisuudet muuttuvat todeksi silloin, kun kansalainen toimii yhteiskunnassa. Mukaan tulisi ottaa kolmas näkökulma, koettu kuuluminen johonkin, koska toimiminen kansalaisena sekä edellyttää että saa aikaan yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Näin ollen kansalaisuutta voidaan tarkastella muodollisena, toiminnallisena ja kokemuksellisenä ilmiönä, eli annettuna, osallistuvana ja koettuna jäsenyytenä yhteiskunnassa. (Kiilakoski ym. 2012, 18 – 19.)

Kansalaisyhteiskunnalla viitataan yleensä toimintakenttään, jossa kansalaiset ja kansalaisryhmät toimivat vapaaehtoisesti ja julkisesti yhteisten arvojensa, päämääriensä ja intressiensä pohjalta. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, ei ole ulkopuolisessa kontrollissa, ei tavoittele voittoa ja on yksityistä, eli näin ollen tapahtuu erillään esimerkiksi julkisen sektorin suorasta ohjailusta. Modernissa kansalaisyhteiskuntakeskustelussa kansalaisyhteiskunta on nähty hyvin usein keskushallinnon (valtion) ja yksilöintressien (markkinoiden) välttämättömänä vastapainona tai täydentäjänä. (Ruuskanen ym. 2006, 6 - 7.)

Usein kansalaisyhteiskunta erotetaan yhteiskunnasta ”kolmanneksi sektoriksi”. Näin sen merkitys ja toimintalogiikka erotetaan sekä valtiosta, että markkinoista. Sektorijako on kuitenkin monessa mielessä ongelmallinen. Nykyisessä suomalaisessa, ja yleisemmin pohjoismaisessa keskustelussa kansalaisyhteiskunta nähdään yhä useammin valtion kumppanina, jolloin sektorirajat hämärtyvät. Kansalaisyhteiskunnan toimintakyky on myös jatkuvasti kiinnittynyt valtion sääntelyyn, kuten julkisen sektorin avustuksiin ja verotulkintoihin. Myös markkinoiden ja talouden kehitys vaikuttavat kansalaisten mahdollisuuksiin osallistua ja resursoida kansalaistoimintaan. Toisaalta monet suuret säätiöt ja kansalaisjärjestöt rahoittavat omaa toimintaansa pääomasijoituksilla, jotka ovat riippuvaisia markkinoiden kehityksestä. (Ruuskanen ym. 2006, 8.)

Nivala (2006, 30 - 32) jaottelee artikkelissaan erilaisia kansalaisuuden määrittelytapoja. Hän on jaotellut kansalaisuuden kentän viiteen erilaiseen yhteisötyyppiin: kaupunki, valtio (muodollinen), valtio (kansallinen), ihmiskunta ja yhteiskunta. Kaupungilla viitataan antiikin kaupunkivaltioon tai keskiaikaiseen kaupunkiin, joissa jäsenyys määrittyy syntyperällä ja sosiaalisella tai taloudellisella asemalla. Jäseniä ovat etuoikeutettu vähemmistö, jotka ovat keskenään tasavertaisia. Pientä eliittiä valmistetaan jäsenyyteen kasvattamalla esimerkin ja osallistumisen kautta.

Valtio on jaoteltu muodolliseen ja kansalliseen valtioon. Muodollisessa valtiossa jäsenyys määrittyy laissa määrätyillä ehdoilla, kansallisessa valtiossa kulttuurinen tausta ja etninen syntyperä määrittävät jäsenyyden. Muodollisessa valtiossa tasavertaisuus on muodollisen universaalia, kansallisessa valtiossa koetaan yhteenkuuluvuutta. Jäsenyyteen valmistamisessa on selkeä ero: muodollisessa valtiossa ei edellytetä kasvatusta, koska jäsenyys saadaan juridisin perustein, kansallisessa valtiossa taas painotetaan kulttuurista sosialisatiota ja kansan historian opetusta. (emt, 32.)

Ihmiskunnassa jäsenyys määrittyy ihmisyyden tiedostamisen kautta. Jäsenten väliset suhteet perustuvat tasa-arvoon ihmisoikeuksien nojalla. Jäsenyyteen valmistetaan eettisellä kasvatuksella. Yhteiskunnassa jäsenyys määritellään toiminnallisuuden kautta, eli onko yksilö toiminnassaan aktiivinen vai passiivinen. Jäsenten väliset suhteet perustuvat toiminnassa toteutuvaan vuorovaikutukseen. Yhteiskunnan jäsenyyteen valmistetaan yksilöä tiedollisella, taidollisella ja asenteellisella valmennuksella, joka tähtää yhteiskunnalliseen sosialisatioon. (emt, 32.)

2.2.2 Yhteiskunnalliset kansalaisliikkeet ja epämuodollinen kansalaistoiminta

Keskeisiä kansalaisyhteiskunnan toimijoita ovat erilaiset kansalaisjärjestöt ja yhdistykset. Rekisteröityneen järjestötoiminnan asema kansalaistoiminnan kentässä on esimerkiksi Suomessa ollut hyvin vahva. Suomalaisella kansalaistoiminnalla onkin perinteisesti ollut selkeä laillisuutta korostava linja. Tämä näkyy siinä, että yleensä yhteiskunnalliset liikkeet hyvin nopeasti järjestäytyvät rekisteröidyiksi yhdistyksiksi. Toiminnan rekisteröityminen merkitsee yhtäältä tarvetta saada tunnustus ja virallinen asema toiminnalle. Toisaalta rekisteröinti ja sitä säätelevä yhdistyslaki tuovat

kansalaistoiminnalle vakiintuneen institutionaalisen perustan, mikä luo toiminnalle sekä organisatorista, että taloudellista ennakoitavuutta. (Ruuskanen ym. 2006, 9.)

Ruuskanen ym. (2006, 9) mukaan järjestöjen ohella kansalaisyhteiskunta käsittää monenlaisia epävirallisia sosiaalisia muodostumia, kuten erilaisia organisoimattomia yhteiskunnallisia liikkeitä, yhteisöjä, edunvalvontaorganisaatioita ja kiinteämpiä tai löyhempiä epävirallisia sosiaalisia verkostoja. Näyttää siltä, että organisoimattoman kansalaistoiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja myös sen yhteiskunnassa saama julkisuus on korostumassa.

Internetin merkityksen kasvamisen myötä merkittävä osa kansalaistoiminnasta siirtyy verkkoon ja tapahtuu löyhissä virtuaalisissa yhteisöissä. Samalla organisoimaton kansalaistoiminta, kuten eläinaktivismi, on vallannut entistä suuremman osan kansalaistoiminnan julkisuudesta. (Ruuskanen ym. 2006, 9 – 10.)

On hyvä erottaa toisistaan aktiivisuus ja aktivismi, vaikka käsitteiden rajapinta ei olekaan jyrkkä. Aktiivinen kansalainen käyttää laeissa säädettyjä osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Periaatteessa Suomen lainsäädäntö turvaa laajat osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet jokaiselle kansalaiselle. Aktivisti voi turvautua myös laittomiin keinoihin. Aktivismia ilmenee silloin, kun koetaan, ettei demokratia syystä tai toisesta toimi. Syynä voi olla mm. demokratian jäykistyminen tai turhautuminen vaikuttamiskeinojen hitauteen. (Niemelä 2012, 65 – 66.)

Kansainväliset trendit kansalaisyhteiskunnan heikkenemisestä ovat nähtävillä osin myös Suomessa. Vaikka demokratian perusedellytykset ja luottamus poliittisiin instituutioihin ovat pääpiirteittäin kunnossa, poliittinen osallistuminen ja äänestysaktiivisuus ovat olleet laskussa, kiinnostus politiikkaa kohtaan on varsin vähäistä, poliittiset toimijat koetaan etäisiksi, politiikka monimutkaiseksi ja omat vaikutusmahdollisuudet vähäisiksi. Demokratian näkökulmasta ongelmallista on se, että köyhät, syrjäytyneet tai nuoret eivät äänestä tai osallistu muuten poliittisesti. (Ruuskanen ym. 2006, 11 – 12.)

2.2.3 Kansalaiskasvatus osallisuuden tukemisena

Kansalaisuuskasvatus on tavoitteellista ja tietoista toimintaa, joka pyrkii kasvattamaan yksilöistä tietoisia yhteiskunnan jäseniä. Perhe on lapsuudessa merkittävä kansalaisuuden toimintamallien omaksumisen paikka. Vanhemmat pyrkivät ohjaamaan lapsensa kasvua sen käsityksen mukaisesti, joka heillä itsellään on kunnan kansalaisuudesta. Vanhempien tietoisten kasvatussyrkimysten lisäksi lapsen kansalaisvalmiuksien ja yhteiskunnallisten asenteiden kehittymiseen vaikuttavat monet sosialisatioympäristön tekijät, kuten kotona tarjolla olevat mahdollisuudet kuulla ja lukea asioista, eli se, keskustelevatko vanhemmat yhteiskunnallisista asioista, tuleeko kotiin sanomalehtiä, katsotaanko uutisia ja niin edelleen. (Nivala 2006, 58.)

Kansalaisuus kuuluu kuitenkin yhteiskunnan julkiseen alueeseen, joten koti ei voi antaa kaikkea tarvittavaa tietoa ja taitoa. Jotta yksilöstä kasvaa tietoinen yhteiskunnan jäsen, tarvitaan kasvatukseen erilaisia yhteiskunnan instituutioita, kuten päiväkotia ja koulu. Viimeistään murrosiässä oleellisiksi vaikuttajiksi nousevat koulu, harrastusympäristöt ja tiedotusvälineet. (Nivala 2006, 58 - 59.)

Koulu toteuttaa kansalaiskasvatusta opetussuunnitelmissa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kansalaiskasvatusta ei tapahdu vain tietyissä oppiaineissa, joille on asetettu selviä kansalaiskasvatuksellisia tavoitteita, kuten yhteiskuntaopissa. Kaikkiin oppiaineisiin voi liittyä asiaa, joka viestittää jotain yhteiskunnasta ja maailmasta. Lisäksi koulu kasvattaa toimintatapojensa kautta, koulun organisaatio ja työskentelytavat sekä koulun sijoittuminen vallitsevaan poliittiseen kulttuuriin toteuttavat kansalaisia yhteiskuntaan valmistavaa tehtävää. Puhutaan ns. piilo-opetussuunnitelmasta, jossa suuri osa koulun yhteiskunnallisesta tarkoituksesta toteutuu sopeuttamalla lapset ja nuoret tietynlaisiin toimintamalleihin osana koulun arkielämää. (emt, 59.)

Kodin ja yhteiskunnan instituutioiden lisäksi myös kansalaisyhteiskunta kasvattaa omalta osaltaan yksilöitä yhteiskunnan kansalaiseksi. Kurki & Nivala (2006, 61) kuvaavat kansalaiskasvatuksellisia tavoitteita löytyvän myös erilaisten kansalais- ja nuorisjärjestöjen ohjelmista. Järjestöjen toiminnan näkeminen erityisenä kansalaiskasvatuksen mahdollisuutena liittyy näkemykseen, että kansalaisen valmiudet

ja erityiset kansalaishyveet kehittyvät parhaiten kansalaistoiminnassa itsessään. Osallistuminen toimintaan asettaa ihmisen välttämättä alttiiksi oppimisprosesseille.

Jo lapsuudessa alkavan ja koko elämän jatkuvan sosialisatioprosessin kautta yksilö kasvaa yhteiskunnan jäseneksi. Yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi kasvaminen tapahtuu omaksumalla yhteiskunnan sääntöjä, normeja, arvoja, asenteita ja toimintatapoja. Kansalaisuuskasvatus auttaa yksilöä kasvamaan aktiiviseksi kansalaiseksi ja toimimaan yhteiskunnan hyväksymällä tavalla. (Nivala 2006, 53.)

Sosialisaatioprosessissa painopiste on lapsuudessa, kun ihminen kasvaa ensimmäisen lähiyhteisönsä jäseneksi (primaarisosialisaatio), ja nuoruudessa, jolloin tapahtuu käytännössä yhteiskunnan jäsenyyteen tapahtuva valmistautuminen (sekundaarisosialisaatio). Sosialisaatio ei kuitenkaan pääty vielä nuoruuteen, vaan ympäristön vaikutteiden omaksumista tapahtuu jatkuvasti ja intensiivisemmin aina silloin, kun ympäristö radikaalisti muuttuu joko yhteiskunnallisissa murroksissa tai ihmisen itsensä vaihtaessa ympäristöä esimerkiksi kulttuuripiiristä toiseen. (emt, 53 – 54.)

Niemelä (2012, 66) on jakanut poliittisen vaikuttamisen neljään portaaseen, joista kahden ensimmäisen tulisi demokratiassa koskea kaikkia kansalaisia. Kaksi jälkimmäistä koskee niitä, jotka ovat sitoutuneet jonkin puolueen tai muun yhteiskunnassa toimivan organisoidun vaikutusryhmittymän jäseniksi.

Niemelän (2012, 66) mukaan kansalaisen kyvyt ja tehtävät jaetaan neljään osaan:

- Kaikilta kansalaisilta odotetaan kykyä ottaa perustellusti kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin äänestäjinä, mikä edellyttää päätöksenteon rakenteen ja politiikassa vaikuttavien voimien tuntemusta sekä omaa näkemystä yhteiskunnan tavoitteista
- Jokaisen kansalaisen olisi hyvä kyetä edistämään päämääriään sitoutumattomana niin, että hän osaa vaikuttaa päätöksentekoon kansalaistoiminnan keinoin mm. kannanotoin, kampanjoin, järjestötyössä, tai mielenosoituksin
- Puolueen jäsenyys antaa mahdollisuuden vaikuttaa oman puolueen aatteeseen, ohjelmaan ja johtohenkilöihin

- Ihminen voi vaikuttaa myös asettumalla ehdokkaaksi luottamustehtäviin ja toimimalla saamansa kannatuksen antamalla valtuutuksella

Poliittisen sosialisoinnin käsitettä on käytetty kuvaamaan sosialisoinnin niitä vaiheita, joissa ihmisen suhde yhteiskunnan poliittisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin järjestelmiin varsinaisesti kehittyy. Poliittinen sosialisointi on liitetty erityisesti kansallisen poliittisen järjestelmän jäsenyyteen valmistamiseen, kansalliseen kasvatukseen. Poliittisen sosialisoinnin vaikutuksesta ihminen omaksuu tietyn kansalaiskulttuurin, hänen yhteiskunnallinen ja poliittinen tietoisuutensa ja siten mahdollisuutensa toimia virallisten poliittisten instituutioiden piirissä kehittyä. (Nivala 2006, 57.)

Nuorisovaltuustotoiminta voidaan nähdä tällaisena poliittisen sosialisoinnin muotona, jossa nuoret ”harjoittelevat” kunnallisen päätöksenteon puitteissa tapahtuvaa vaikuttamista ja paikallispolitiikkaan osallistumista. Heidän käytännön vaikuttamistaitonsa kehittyvät, lisäksi he saavat ymmärrystä päätöksentekojärjestelmien toiminnasta.

Media tuo oman ulottuvuutensa kansalaisuuteen ja osallisuuteen. 2010-luvun nuoret ovat diginatiiveja, joille sähköisissä medioissa toimiminen on kiinteä osa elämää. Puhutaan mediavaikuttamisesta ja mediaosallistumisesta. Mediavaikuttamiseksi voidaan laskea mediavälitteinen vuorovaikutus, esimerkiksi erilaisissa verkkoyhteisöissä tapahtuva keskustelu, silloin kun se on jollakin tavalla yhteiskunnallista. Mediaosallistuminen ei välttämättä merkitse kansalaisosallistumista, mutta mediavaikuttamista voidaan sellaisena pitää. (Haltia 2012, 23.)

Haltian (2012, 24) mukaan mediaosallistumisen voidaan nähdä olevan osa laajempaa osallistumisen kulttuuria, jossa keskeistä on luova ilmaisu ja tekeminen, tiedon ja omien luovien tuotosten jakaminen, sekä erilaisten viestien kierrätys. Mukana on myös kansalaisulottuvuus: demokratian näkökulmasta viestinnän vastaanottajasta voi tulla vahvemmin kansalainen ottaessaan osaa yhteiseen keskusteluun ja tuottamalla sitä kautta yhteisiä symboleja. Kansalaisulottuvuuden voimistuminen merkitsee näin ollen tekijäksi ryhtymistä ja siirtymistä yhteisen vuorovaikutuksen lisäksi myös julkiselle tasolle.

2.2.4 Nuorten osallisuuden toteutuminen ja kansalaisuus eri tutkimusten valossa

Vuosittain julkaistava nuorisobarometri kerää tietoa 15 – 29 –vuotiailta nuorilta ympäri Suomen. Vuoden 2013 kyselyyn vastasi 1903 nuorta. (Myllyniemi 2014, 11.) Nuorisobarometrissa selvitettiin nuorten osallisuutta useasta eri näkökulmasta: yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen motiivit ja esteet, arviot erilaisten vaikuttamistapojen tehokkuudesta, vaikuttamismuodot, käsitykset omista vaikuttamisen mahdollisuuksista, sekä asennetason kysymykset politiikasta ja demokratiasta. (emt, 19.)

Viimeisen vuoden aikana poliittisessa toiminnassa kertoo olleensa mukana 7 % vastaajista. Muuten itselleen tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin arvioi pyrkineensä vaikuttamaan 31 % nuorista. Voimakkain yhteys poliittiseen osallistumiseen koettiin ns. perinteisillä osallistumisen muodoilla, kuten vaaleissa ehdolle asettumisella, tai toimimisena esimerkiksi nuorisovaltuustossa, tai jossakin järjestössä. (emt, 19.)

Alle 20-vuotiaista noin joka viides arvioi pyrkineensä vaikuttamaan yhteiskuntaan kuluneen vuoden aikana (emt, 20). Lähes kaikki nuorisovaltuustoissa toimivat kuuluvat tähän ikäryhmään.

Kaikkein tärkein kannustin vaikuttamiseen oli mahdollisuus edistää itselle tärkeää asiaa sekä mahdollisuus edistää yhteistä hyvää. Aatteiden, vakaumuksen tai ideologian merkitys jäi vähäisemmäksi. Myös sosiaalisuus ja hauskanpito korostuivat motiiveissa vaikuttaa. (emt, 22.)

Vaikuttamisen esteistä tärkeimmäksi nousivat ajanpuute ja sopivien vaikuttamiskeinojen löytymättömyys. Lisäksi ei uskota omiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Erityisesti alle 20 –vuotiaiden vastauksissa korostui se, että ei ole asioita, joihin haluaisi vaikuttaa. (emt, 24.)

Kysyttäessä nuorilta vaikuttamistapojen tehokkuutta ja osallistumista eri tavoin, nousi äänestäminen vahvasti esiin, ja toisena palautteen antaminen jostakin palvelusta. Aktiivista toimintaa nuorisovaltuustossa tai järjestössä pidettiin tehokkaana tapana vaikuttaa, mutta samalla harva osallistui niihin. Yleisenä havaintona tehtiin nuorten vaikuttamistapojen yksilöllinen luonne. Erilaiset kollektiivisen vaikuttamisen muodot,

kuten nuorisovaltuusto, ovat merkittävästi yksilötason keinoja vähäisempiä. (emt, 25 – 27.)

Omia vaikutusmahdollisuuksiaan liittyen omaan elämään (esim. taloudellinen hyvinvointi, asumistilanne, koulutusvalinnat) nuoret arvioivat hyviksi. Sen sijaan varsinaiset demokraattiseen vaikuttamiseen tai kansalaispätevyyteen viittaavat asiat jäivät arvioissa hännille. Näistä esimerkkinä mm. oman asuinkunnan tai –alueen asioihin vaikuttaminen. (emt, 43.)

Barometrissa selvitettiin myös nuorten sisäistä ja ulkoista kansalaispätevyyttä. Käsitteellä viitataan subjektiiviseen poliittiseen kompetenssiin, eli yksilön omiin käsityksiin kyvyistään. Sisäinen kansalaispätevyys tarkoittaa sitä, kuinka hyvin kansalaiset katsovat ymmärtävänsä politiikkaa, ja kuinka paljon vaikutusvaltaa he arvelevat itsellään olevan suhteessa poliittiseen järjestelmään. Ulkoisella kansalaispätevyydellä mitataan käsityksiä siitä, löytyykö yhteiskunnasta poliittista ryhmää, johon itse voi luottaa. Sekä sisäisen, että ulkoisen kansalaispätevyyden osalta nuorisobarometrin tulokset viittaavat siihen, että nuorten yhteiskuntaan kiinnittyminen on parantunut ja luottamus poliittisiin instituutioihin on kasvanut. (emt, 50 – 51.)

Ryhmäosallisuutta selvitettiin kysymällä, osallistuuko nuori vapaa-ajallaan johonkin ryhmään tai yhteisöön, ja 40 % vastasi myöntävästi. Ryhmät ja yhteisöt vaikuttivat kyselyn valossa olevan niihin kuuluville tärkeitä ja sosiaalisesti vahvistavia. Osallisuuden kokemuksellista puolta selvitettiin myös kysymällä, kuinka paljon nuoret kokivat kuuluvansa eri alueisiin, joista kunta ja valtio nousivat tärkeimmiksi. (emt, 57.)

Yhteenvetona nuorisobarometrin tuloksista voidaan vetää paradoksaalinen johtopäätös: nuoret ovat tiedollisesti taitavia ja rakenteisiin luottavia yhteiskunnan jäseniä, mutta eivät motivoituneita vaikuttamaan ja osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan. Nuorisovaltuustotoiminnan näkökulmasta tuloksissa näkyi harvojen mukanaolo ko. toiminnassa, mutta luottamus kyseisen toimintamuodon tehokkuuteen.

Nuorisobarometri ei ole ainoa selvitys, joka antaa samansuuntaisia tuloksia nuorten osallisuudesta ja innokkuudesta vaikuttamiseen. Trendi on pitkään ollut sama: vuonna 1999 julkaistu kansainvälinen IEA / Civics Nuori kansalainen –tutkimus osoitti

suomalaisnuorten olevan todella vähän kiinnostuneita politiikasta. Suomessa oli vähemmän politiikasta kiinnostuneita nuoria, kuin missään muussa tutkimukseen osallistuneessa 28 maassa. Saman tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten kiinnostus kansalaistoimintaan ja luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin oli vähäistä. (Ojanperä 2005, 3.)

Valtakunnallinen kouluterveyskysely kerätään 8. ja 9. luokan oppilailta sekä toisen asteen 1. ja 2. luokan opiskelijoilta joka toinen vuosi. Kouluterveyskyselyn vuoden 2013 tuloksissa kouluoloihin liittyvien indikaattorien ”ei koe tulevansa kuulluksi koulussa” ja ”ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin” myöntävästi vastanneiden prosenttiosuudet olivat suuria. Koko 2000-luvun ajan suunta on ollut nouseva. (Kouluterveyskysely 2013.)

Suomessa ei säännöllisesti tilastoida ikäryhmittäin tapahtuvaa äänestysaktiivisuutta. Tilastokeskuksen tekemän vuosien 1987 – 1999 välillä järjestetyissä eduskuntavaaleissa äänestäneiden henkilöiden rekisteripohjaisista tiedoista käy kuitenkin ilmi ikään liittyvä trendi. Äänestysaktiivisuus näyttää Suomessa kulkevan puoliympyrän muotoisesti niin, että osallistuminen on vähäisintä heti äänioikeuden saavuttamisen jälkeen, kohoaa sen jälkeen kohti keski-ikää, säilyy suhteellisen korkeana läpi keski-ian, ja laskee lopulta iän mukanaan tuomien fyysisten rajoitusten myötä. (Äänioikeusikäraja-ryhmän raportti 2010, 18.)

Nuorten äänestysaktiivisuus on perinteisesti ollut matala. On tutkittu, että Äänestysprosentti yhteiskunnallisissa vaaleissa jää nuorissa ikäryhmissä noin 10 – 15 prosenttiyksikköä alhaisemmaksi verrattuna muihin ikäryhmiin. Vuoden 2010 seurakuntavaaleissa saivat ensimmäistä kertaa äänestää 16-vuotiaat nuoret kirkon jäsenet. Alle 18-vuotiaista äänioikeutetuista nuorista äänesti kyseisissä vaaleissa 15,2 %. (Grönlund 2011, 3.)

Itä-Suomen Nuorisopuntarissa (Tapio & Liikanen 2013, 121 - 122) tutkittiin mm. nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja. Keinot oli jaettu perinteiseen julkiseen osallistumiseen (yleisönosastoihin kirjoittaminen, osallistuminen puoluetoimintaan tai mielenosoituksiin, jne) ja myöhäismoderniin yksilölliseen osallistumiseen (osto- ja kulutustapojen muuttaminen, nettiaddressin allekirjoittaminen, oppilaskuntatoiminta, internetin mielipidekeskustelut, vapaaehtoistoiminta jne). Selvityksestä kävi ilmi, että

myöhäismoderni yksilöllinen osallistuminen oli huomattavasti suositumpaa (65,5 % vastaajista) kuin perinteisen julkisen osallistumisen keinot (26,9 %).

Kuitenkin nuorten käsitykset kunnan kansalaisuudesta ovat hyvin perinteisiä. Lähdesmäki on tutkinut aihetta, ja tärkeimpiä kunnan kansalaisuutta määrittäviä tekijöitä olivat verojen maksaminen, lain noudattaminen parhaan kykynsä mukaan ja kaiken rehellisen työn arvostaminen. Vähiten ääniä saivat tuotteiden valitseminen eettisin perustein, vapaaehtoistyön tekeminen ja politiikassa tai luottamustehtävissä mukana oleminen. Toisaalta nuoret eivät välttämättä ole tietoisia kaikista poliittisen osallistumisen mahdollisuuksista, tai eivät koe asiaa vielä ajankohtaiseksi. (Lähdesmäki 2011, 96 – 97.)

3 NUORISOVALTUUSTOT EDISTÄJINÄ

KANSALAI SUUSKASVATUKSEN

3.1 Nuorisovaltuusto luo osallisuutta kuntarakenteissa

3.1.1 Nuorisovaltuustot pähkinänkuoressa

Suomen nuorisovaltuustojen liitto Nuva ry:n mukaan nuorisovaltuustot ovat poliittisesti sitoutumattomia nuorten vaikuttajaryhmiä, jotka toimivat omissa kunnissaan ajamassa paikallisten nuorten etuja. Vanhimmat nuorisovaltuustot ovat toimineet yhtäjaksoisesti 1990-luvun loppupuolelta alkaen, ja tällä hetkellä noin 70 prosentissa Suomen kunnista toimii nuorisovaltuusto. Nuorisovaltuusto on vaikuttajaryhmien nimistä yleisin, lisäksi puhutaan mm. nuorisofoorumeista ja –parlamenteista. (Mikä nuorisovaltuusto? 2014.)

Vaikuttajaryhmien perustamiseen ovat kunnissa vaikuttaneet monet eri tahot: eniten niitä on syntynyt jonkin puolueen tai valtuustoryhmän aloitteesta (noin 14 %), mutta miltei yhtä usein jonkin nuorisojärjestön tai yksittäisen viranhaltijan aloitteesta. Käytännön perustamisjärjestelyt on usein annettu tehtäväksi kunnan nuorisotyöntekijälle, joka on koonnut ryhmän nuoria järjestämään ensimmäisiä vaaleja. Tämä sama henkilö on myös usein jäänyt nuorisovaltuuston aikuiseksi taustatueksi seuraaviksi vuosiksi. (Gretschel 2007, 105.)

Nuorisovaltuutetut ovat usein iältään 13 – 18-vuotiaita, mutta ikäraja vaihtelee paikkakunnittain. Toimikausi on useimmiten yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Nuorisovaltuutetut valitaan joko vaaleilla, tai vaihtoehtoisesti kaikki halukkaat pääsevät toimintaan mukaan. Myös ryhmien kokoonpanojen koossa on suuria eroja pienistä viiden hengen ryhmittymistä suuriin 60 hengen ryhmiin. (Mikä nuorisovaltuusto? 2014.)

Vuonna 2014 julkaistun ”Osallisuus nyt ja vuonna 2015” –tutkimuksen mukaan nuorisovaltuustojen yleisin ryhmäkoko oli 10 henkeä. Suurimmassa osassa kyselyyn vastanneista vaikuttajaryhmistä ryhmän jäsenmäärää oli rajoitettu joko vakiojäsenmäärällä, tai enimmäis- ja vähimmäismäärällä. Keski-iältään nuorisovaltuustojen jäsenet olivat 15 – 17 –vuotiaita, ja hieman useammassa ryhmässä oli tyttöjä enemmän kuin poikia. (Kallinen 2014, 19 - 20.)

Nuorisovaltuusto ei ole koulujen alaista toimintaa, eikä koostu tiettyjen koulujen oppilaista, joten sitä ei tule sekoittaa oppilaskuntiin. Ideaalitulanteessa nuorisovaltuusto koostuukin eri oppilaitosten edustajista tasapuolisesti.

Nuorisovaltuustoihin kuuluu määrällisesti melko harva nuori. Euroopan neuvoston pilottitutkimuksessa lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisesta Suomessa kysyttiin lasten ja nuorten osallistumisesta osallistavaan toimintaan. Noin viidesosa (21 %) kertoi kuuluvansa koulun opilaskuntaan, tukioppilastoimintaan, tai muuhun koulun järjestämään osallistavaan toimintaan. Vain 7 % kuului paikalliseen tai alueelliseen nuorisovaltuustoon. Vain 5,7 % vastaajista oli mukana poliittisen puolueen toiminnassa. Vastausten perusteella lasten ja nuorten osallistuminen edellä mainituissa toiminnoissa on Suomessa vähäisempää kuin muissa Pohjoismaissa. (Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011, 24.)

3.1.2 Nuorisovaltuusto osana kunnallista päätöksentekoa

Nuorisovaltuustot sijoittuvat kuntien organisaatioissa monin eri tavoin. Nuorisovaltuusto on ns. rakentein tuettu kollektiivi, jolla on poliittinen mandaatti, ja joka toimii tunnustettuna virallisen järjestelmän osana (Kiilakoski ym. 2012, 2).

Nuorisovaltuusto voi olla kunnanhallituksen tai –valtuuston alainen toimija, tai se voi toimia osana kunnan nuorisotoimea. Se, miten nuorisovaltuusto sijoittuu kunnan organisaatorakenteeseen, vaikuttaa osaltaan nuorisovaltuuston toiminnan tapaan. Nuorisovaltuutetut vaikuttavat kunnan lautakunnissa ja muissa toimielimissä. Lautakuntapaikkojen määrä vaihtelee kunnittain. Parhaimmillaan nuorisovaltuutetuilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus kunnanvaltuuston ja lautakuntien kokouksissa. (Mikä nuorisovaltuusto? 2014.)

Nuorisovaltuustot edustavat kunnan nuoria kunnallisessa päätöksenteossa. Demokraattisesti valittujen nuorisovaltuustojen tehtävänä on tuoda nuorten ääntä kuuluvin, ottaa kantaa ajankohtaisiin asioihin, sekä tehdä aloitteita ja kannanottoja. Lisäksi ne edistävät vuoropuhelua kunnan päättäjien ja nuorten välillä ja pyrkivät ottamaan nuoret aidosti mukaan yhteiseen päätöksentekoprosessiin. Nuorisovaltuustot järjestävät myös paljon erilaisia tapahtumia ja tempauksia. (emt.)

Kallisen (2014, 27 – 29) mukaan nuorisovaltuustojen yleisin vaikuttamiskeino on aloitteiden tekeminen. Seuraavaksi yleisimpiä keinoja ovat kannanotot, koulutustilaisuudet, kuulemistilaisuudet ja seminaarit. Lisäksi nuorisovaltuustot järjestävät tapahtumia, ja tutkimuksessa kävi ilmi osittainen vastakkainasettelu yhteiskunnallisen toiminnan ja tapahtumien järjestämisen välillä. Osa tutkimuksen vastaajista korosti, ettei tapahtumien järjestäminen saanut olla toiminnan ydin, vaan vaikuttajaryhmien tulisi nimensä mukaisesti pyrkiä vaikuttamaan. Toisaalta tapahtumia perusteltiin näkyvyyden ja yhteenkuuluvuuden parantamisella.

”Osallisuus nyt ja vuonna 2015” –kyselyyn vastanneista nuorisovaltuustoista 71 prosentilla oli edustus jossakin kunnan toimielimessä, useimmiten lautakunnissa. Vaikuttajaryhmien edustajat eivät voi olla toimielinten varsinaisia jäseniä, mutta heille voidaan myöntää puhe- ja läsnäolo-oikeus kokouksissa. Nuorten lautakuntapaikat olivat selvästi keskittyneet opetusta, vapaa-aikaa ja kulttuuria käsitteleviin lautakuntiin. Tämä kertoo siitä, että nuorten asioiden kunnassa nähdään usein kuuluvan tällaisten aihepiirien sisälle. Sen sijaan nuorten edustus yhdyskunnan, tekniikan ja ympäristön toimialalla on selvästi pienempi. Viranhaltijoiden ja päättäjien haastatteluissa näitä toimialoja käytettiin esimerkkeinä aihepiireistä, jotka sattavat olla nuorille tylsiä tai raskaita. Myös sosiaali- ja terveysalojen lautakunnissa edustus oli vähäisempää. (Kallinen 2014, 49 – 50.)

3.1.3 Nuorisovaltuustoja koskeva kritiikki

Nuorisovaltuustotoimintaa on toisinaan kritisoitu ”parempien nuorten kahvikerhoiksi”, joihin ohjautuvat jo valmiiksi aktiiviset ja mahdollisesti puoluepoliittisesti suuntautuneet nuoret. Tässäkin aiheessa erot ovat paikkakuntaakohtaisia, ja kokoonpanon loputulos on kiinni siitä, millä tavalla erilaisia nuoria ollaan saatu innostettua mukaan nuorisovaltuustotoimintaan. (Similä 2012.)

Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2009 –tutkimuksessa selvitettiin nuorisovaltuustojen ja muiden nuorten vaikuttajaryhmien tilaa. Kyselyhetkellä 71 % kunnista toimi nuorisovaltuusto. Kuitenkin 10 % vastaajista nuorisovaltuustotoiminta oltiin lopetettu. Syynä toiminnan loppumiseen mainittiin aktiivisten nuorten puute tai muuttoliike pois kunnasta. Erään vastauksen mukaan nuorisovaltuuston parissa tehtävä työ olisi liian aikaa vievää. (Mönttinen 2009, 21.)

Samassa selvityksessä kävi ilmi, että nuorisovaltuustojen osallistuminen kunnan luottamuselinten kokouksiin oli parantunut kolme vuotta aiempaan selvitykseen verrattuna 10 prosenttiyksiköllä. Nuorisotoimen viranhaltijoilta kysyttiin heidän kantaansa nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääntymiseen suhteessa nuorisovaltuustoihin. Vaikutusmahdollisuuksien lisääntymistä nuorisovaltuustojen kautta melko tai erittäin todennäköisenä piti yhteensä 39 % vastanneista. Suurin osa vastanneista uskoi vaikutusmahdollisuuksien kasvaneen vain jonkin verran. (emt, 22 – 23.)

Nuorten tietämys oman kuntansa vaikuttajaryhmien olemassaolosta oli kuitenkin hyvin vaihtelevaa. Vuonna 2008 niissä kunnissa, joissa oli nuorisovaltuusto, vain 44 % nuorista oli tietoinen asiasta. (emt, 22.)

Samaan johtopäätökseen tuli Euroopan neuvoston pilottitutkimus lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisesta Suomessa. Kyselyyn osallistui yhteensä 704 iältään 7 – 17 -vuotiasta lasta ja nuorta. Lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi ja vakavasti otetuksi edistävät parhaiten auttavat puhelimet ja oppilaskunnat. Noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että lapsiasiavaltuutettu, Suomen Lasten Parlamentti, kunnalliset nuorisovaltuustot ja paikalliset lasten parlamentit edistävät merkittävästi lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi. Noin kolmasosa vastanneista ei kuitenkaan

tiedä, mitä nämä viranomaiset tai toimielimet tekevät, eli ne voisivat tehdä toimintaansa tunnetummaksi lasten ja nuorten keskuudessa. Vastaajien mukaan Suomen poliittiset toimielimet, eduskunta ja kansanedustajat eivät edistä merkittävästi lasten ja nuorten oikeutta tulla kuulluksi ja vakavasti otettavaksi, vaikka ne ajavat jossain määrin lasten ja nuorten etuja. (Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011, 23.)

Euroopan neuvoston pilottitutkimus lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisesta Suomessa antoi myös suosituksia kunnille koskien nuorisovaltuustotoiminnan järjestämistä. Nuorisovaltuustot on otettava mukaan kunnalliseen päätöksentekoon prosessin alkuvaiheessa, eikä loppuvaiheessa, jolloin ne voivat vaikuttaa vain päätettävien asioiden yksityiskohtiin. Lasten ja nuorten mielipidettä on kysyttävä kaikissa heidän elämäänsä liittyvissä asioissa, mukaan lukien urheilu, vapaa-aika, koulutus, hyvinvointi, infrastruktuuri, ympäristö ja terveys. Lapsilla ja nuorilla on oltava edustus kuntahallinnon lautakunnissa. Kunnat on velvoitettava lakisääteisesti kehittämään ja ottamaan käyttöön paikallinen nuorten osallistumisen strategia. Lisäksi suositettiin koulutusta osallisuudesta lasten ja nuorten kanssa toimiville viranomaisille. (emt, 39 – 40.)

Aluehallintovirastojen toteuttamassa peruspalvelujen arvioinnissa oli vuonna 2010 yhtenä arvioitavana kokonaisuutena nuorten osallisuuden toteutuminen kunnissa. Arvioinnin mukaan esteitä nuorten laajalle osallistumiselle ja kuulemiselle olivat tiedon ja koulutuksen puute, aikuisten asenteet, sekä järjestelmien suppeus ja toimimattomuus. Nuorten osallistumis- ja kuulemismahdollisuudet huomioitiin heikosti kunnan strategioissa ja säännöissä, samoin näiden mahdollisuuksien arviointi oli heikkoa. Raportin mukaan nuorten kuulemis- ja osallistumismahdollisuuksien edistäminen tulee kirjata kuntastrategiaan, lasten ja nuorten hyvinvoitusuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan asiakirjaan. (Peruspalvelujen arviointi 2010, 43.)

Edellä mainittujen lähteiden mukaisesti nuorisovaltuustotoiminnan yleisimpiä ongelmakohtia ovat toiminnan tunnettavuus ja aidon sekä oikea-aikaisen osallisuuden puute.

3.1.4 Kuntaliitosten vaikutus nuorisovaltuustotoimintaan

”Osallisuus nyt ja vuonna 2015” –tutkimuksessa selviteltiin yhtenä osa-alueena kuntaliitosten vaikutusta nuorisovaltuustojen toimintaan. Kaikkiaan 15 kyselyyn vastanneen vaikuttajaryhmän kotikunnat olivat olleet mukana kuntaliitoksessa toiminnan aikana. Omat arviot liitoksen vaikutuksista ryhmän toimintaan vaihtelivat neutraaleista positiivisiin. Liitoksissa joidenkin vaikuttajaryhmien toiminta on lakannut kokonaan, ainakin muodollisesti, kun taas joistakin vaikuttajaryhmistä on tullut alueryhmiä uusiin suurempin ryhmiin. Vastaavasti jotkut ryhmät ovat kasvaneet saadessaan uusia jäseniä liitosalueilta. (Kallinen 2014, 69.)

Nuoret pitivät liitosten myönteisinä seurauksina sitä, että mukaan toimintaan oli saatu uusia jäseniä ja että vaikuttajaryhmämalli oli levinnyt sellaisiin paikkoihin, joissa se aiemmin ei ole ollut käytössä. Liitoskunnissa oli esiintynyt ennakkoluuloja ennen liitosta, vaikka oltiinkin suhteellisen tyytyväisiä siihen, miten asiat oli lopulta järjestetty. (emt, 69.)

Vasta tulossa olevien kuntaliitosten osalta asenteet ovat selvästi varauksellisempia, ja tämä näkemys näyttäisi yhdistävän sekä nuoria, että viranhaltijoita ja päättäjiä. Nuorten suurin huolenaihe oli, että heidän nykyinen vaikuttajaryhmänsä saatettaisiin lakkauttaa kuntaliitoksessa, tai se liitettäisiin osaksi jotain suurempaa ryhmää. Monia vastaajia arvelutti se, miten pitkät välimatkat uusissa isommissa kunnissa vaikuttavat nuorten osallistumiseen. Lisäksi osan mielestä toimiminen isommassa ryhmässä, jonka jäsenet ovat kotoisin eri paikkakunnilta, eivätkä tunne hyvin toisiaan, on omiaan passivoimaan nuoria. (emt, 70 – 71.)

Jo toteutuneilla kuntaliitosalueilla välimatkaongelmaan on kiinnitetty erityistä huomiota, ja kehitetty mm. matkakorvausjärjestelmää uuden kunnan reuna-alueilta saapuville nuorisovaltuustojen jäsenille, sekä ajoitettu tapaamiset alkamaan heti koulupäivän jälkeen, jotta ilta ei venyisi liian pitkäksi. Lisäksi uusien ryhmien ryhmäyttämiseen ja oikeanlaiseen ohjaukseen on panostettu. (emt, 72.)

Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013 -raportissa (2013, 56 – 57) kuntaliitokset näyttäytyivät nuorisotyötä tekevien viranhaltijoiden silmin sekä myönteisinä, että kielteisinä. Vastaajista noin kolmanneksen mukaan kuntaliitos on

vaikuttanut positiivisesti nuorisotyöhön kunnassa resurssien paranemisen ja mahdollisuuksien kasvun myötä. Liitoksen katsottiin myös selkiyttäneen työntekijöiden tehtäviä ja vahvistaneen nuorisotyön asemaa. Noin neljännes liitoskuntien viranhaltijoista puolestaan kertoo henkilöstön ja määrärahojen supistuneen. Lisäresursseja kaivattaisiin, jotta palvelut olisivat tasapuolisesti tarjolla eri puolilla kuntaa. Noin joka kymmenennessä vastanneista kunnista liitos ei ollut vaikuttanut suuremmin nuorisotyön järjestämiseen, koska nuorisotyötä oli jo aiemmin tehty omaa kuntaa laajemmalla alueella, tai liitos ei ollut vaikuttanut käytännön työhön.

3.2 Nuorisovaltuustojen toiminnan ohjaus

3.2.1 Voimassa oleva lainsäädäntö

Nuorten kuuleminen ja sitä kautta nuorisovaltuustotoiminta pohjautuvat useaan eri lakiin ja sopimukseen.

Nuorisolain 8. §:n mukaan ”nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa”. (Nuorisolaki 72/2006; muutettu 693/2010) Nuorisolaki on puitelaki, eikä siten määrittele tarkemmin, mitä kaikkea kuuluu nuoria koskeviin asioihin, eikä miten nuorten pitäisi päästä osallistumaan.

Nykyinen *Kuntalaki* on ollut voimassa vuodesta 1995 asti. Lain 27. § käsittelee yleisesti kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia omaa kuntaa koskevissa asioissa. Vastuu pykälän sisällön toteuksesta on kunnan valtuustolla. (Kuntalaki 1995/365.) Muutoksia on kuitenkin luvassa pian, koska eduskunta hyväksyi 13.3.2015 uuden kuntalain, jonka on tarkoitus astua voimaan 1.5.2015 alkaen. Suurta osaa lain säännöksistä sovelletaan kunnissa kuitenkin vasta seuraavan valtuustokauden alusta 1.6.2017 lukien. Uusi kuntalaki edistää mm. kunnan asukkaiden itsehallinnon ja osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista. Lakiin on listattu kuntien uusia lakisäätteisiä velvollisuuksia, joiden joukossa on myös nuorisovaltuuston asettaminen. (Kuntarakenne 2015.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen 12. § mukaan taataan lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Näkemykset on huomioitava lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista.)

Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi *lapsi- nuorisopolitiikan kehittämisohjelman*. Ohjelmasta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Edellinen vuosille 2007 – 2011 sijoittunut ohjelma linjasi yhdeksi tavoitteekseen lasten ja nuorten vaikuttamis- ja kuulemisjärjestelmien perustamisen kaikkiin Suomen kuntiin vuoden 2010 loppuun mennessä. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 – 2011, 36.) Kyseisen tavoitteen seurauksena moneen kuntaan perustettiin nuorisovaltuusto kehittämisohjelman voimassaoloaikana.

Tällä hetkellä voimassa olevassa lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa 2012 - 2015 on nimetty kolme kärkeä: osallisuus, yhdenvertaisuus ja arjenhallinta. Yhtenä osallisuuteen liittyvänä strategisena tavoitteena on lasten ja nuorten kasvaminen aktiivisiksi ja yhteisvastuuta kantaviksi kansalaisiksi. Kehittämisohjelmassa mainitaan nuorisovaltuustojen ja kunnallisen päätöksenteon vuorovaikutuksen kehittäminen. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012 – 2015, 11 – 12, 14.)

3.2.2 Lainsäädännön muutostarpeet

Euroopan neuvosto käynnisti vuonna 2010 pilottitutkimuksen lasten ja nuorten kuulemisen toteutumisesta kolmessa eri maassa, ja Suomi valikoitui yhdeksi pilottikohteeksi. Poliittikatutkimuksen lainsäädäntöä koskevinä johtopäätöksinä suositetaan nuorisolakia muokattavan niin, että selkeämmin määritetään lapsia ja nuoria koskevat kysymykset. On myös määritettävä nykyistä tarkemmin, mitä lasten ja nuorten osallistuminen tarkoittaa. Lisäksi kunnallisten nuorisovaltuustojen tehtävistä ja tavoitteista on säädettävä laissa. Näin varmistetaan, että nuoret voivat osallistua nuorten elämää ja elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon. (Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011, 32.)

Kuten edellä mainittiin, uusi kuntalaki on käsitelty eduskunnassa, ja se astuu muodollisesti voimaan 1.5.2015. Uudistusprosessin aikana nuorten osallisuuden

parantamiseen koskevia lausuntoja antoi mm. Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi ry liittyen kuntalain uudistamisen valmisteluun. Lausunnossa korostetaan parempia edellytyksiä nuorten osallistumiselle ja vaikuttamiselle. Kuntalakiin olisi Allianssin mukaan tärkeää kirjata nuorisolain mukainen nuorten osallistumis- ja kuulemisvelvoite. Allianssi ottaa lausunnossaan kantaa myös nykyisen 15-vuoden ikärajan poistamiseen kunnan elimissä edustamiselle, sekä äänestysikärajan laskemista kaikissa vaaleissa 16 vuoteen. (Manninen & Joensuu 2013.)

Uuden kuntalain nojalla nuorisovaltuustojen mielipide velvoitetaan huomioiduksi muidenkin, kuin kunnan sivistystoimen ja nuorisotoimen asioissa. Vaikuttamismahdollisuus tulee laajentumaan myös mm. rakentamis-, ympäristö- ja asuntopolitiikkaan. (Nuorten vaikuttamismahdollisuudet paranevat uuden kuntalain myötä 2015.)

Nuva ry:n lausunnossa tuoreeltaan kuntalain läpimenon jälkeen painotetaan, että uuden kuntalain tuomien velvoitteiden toteutumiseksi on kunnissa tehtävä merkittäviä ponnisteluja, jotta nuorten todelliset vaikuttamismahdollisuudet toteutuvat. Kuntapäätäjien on varmistettava nuorisovaltuustoille toimintaedellytykset, kuten riittävä budjetti ja työntekijä. (Suomen nuorisovaltuudet: Uusi kuntalaki vie nuvat lakiin 2015).

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nostanut esityksissään (Nuorisolakiuudistus 2014) keskusteluun tarpeen nuorisolain uudistamisesta. Tarkoitus on saattaa uusi laki voimaan vuoden 2016 alusta lähtien, jolloin myös seuraava lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma käynnistyisi samanaikaisesti. Uudistustarve koskettaa monen muun kohdan ohella määritelmiä nuorten osallisuudesta ja kuulemisesta. Kuntalain uudistus edellyttää tarkennusta nuorisolain kahdeksanteen pykälään. Samalla voitaisiin nuorisolaissa määritellä, miten valtakunnallisella tasolla nuoria tulisi kuulla ja osallistaa heitä koskevissa asioissa. Nykyinen säädös kattaa vain kunta- ja aluetasot.

Osallisuuden voidaan sanoa olevan aktiivisen kansalaisuuden perusta. Jos osallisuuden tunnetta ei ole, ei todennäköisesti synny myöskään halua toimia aktiivisena kansalaisena. Jos lasten ja nuorten halutaan voivan toimia aktiivisina kansalaisina, on tärkeää, että heille annetaan lainsäädännön, opetussuunnitelmien ja

muiden poliittisten asiakirjojen lupaama mahdollisuus ja tuki kansalaisena toimimiseen myös käytännön tasolla. (Haltia 2012, 6.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat

Kuntakenttä elää muutosten aikaa lukuisien tapahtuneiden ja yhä tulossa olevien kuntaliitosten myötä. Kuntia yhteen ajaa vuonna 2005 voimaan tullut kunta- ja palvelurakennemuutos (Paras-hanke). Vuosina 2001 – 2013 Suomen kuntamäärä vähentyi 128:lla. Monikuntaliitoksia, joissa useampi kuin kolme kuntaa yhdistyvät, on viime vuosina tapahtunut myös aiempaa enemmän. (Kuntaliitto 2013.)

Kuntien yhdistymisen myötä palvelurakenne on uudistettu ja nuorisotyö on jouduttu organisoimaan uudella tavalla osana kunnan sivistys- tai vapaa-aikatoimea. Samalla on myös kuntien nuorten osallisuus- ja nuorisovaltuustotoiminta järjestetty uudelleen. Nuorisovaltuustojen näkökulmasta muutokset ovat olleet kahdenlaisia: toisaalta toiminta on laajennut niillekin alueille, joissa nuorisovaltuustoja ei ennen kuntaliitosta ollut lainkaan, ja toisaalta joidenkin liitoskuntien nuorisovaltuustot ovat kokeneet jääneensä pienempään rooliin suuremman nuorisovaltuuston alueryhmänä. (Kallinen 2014, 69.)

Nuorisovaltuustojen käytännön toimintaa ohjaavat toimintasäännöt, jotka on kuntaliitoksen seurauksena myös päivitetty ajan tasalle vastaamaan uuden suurkunnan aikaista tilannetta.

Edellisissä luvuissa kuvailtu osallisuuden ja kansalaisuuden teoria ja nuorisovaltuuston konteksti muodostavat kehyksen tutkimukselle, jossa pureudutaan asiakirjoihin, jotka määrittävät nuorisovaltuustojen toimintaa kunnissa. Näkökulma tutkimukselle on kuntaliitoksen vaikutuksessa asiakirjoihin.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää kuntaliitosten seurauksena tapahtuneita mahdollisia muutoksia nuorisovaltuustojen toiminnassa ja nuorten

vaikuttamismahdollisuuksissa kuntakohtaisten toimintaa määrittelevien asiakirjojen näkökulmasta.

Tutkimusongelmat:

1. Millaisia kuntakohtaisesti vaihtelevia toteutustapoja asiakirjoista on löydettävissä ennen kuntaliitoksia?
2. Miten liitoskuntien tasa-arvoinen huomioiminen näkyy nykyisissä asiakirjoissa suhteessa aiempiin itsenäisten kuntien asiakirjoihin?
3. Miten pyrkimys osallisuuden vahvistamiseen näkyy asiakirjoissa?
4. Millaisia muita hyviin käytäntöihin viittaavia toimintatapoja aiemmat ja nykyiset asiakirjat ylipäättään määrittävät?

Tutkimusongelmiin saamieni vastausten perusteella kokoan hyvien käytäntöjen listan siitä, miten kuntaliitoksen yhteydessä nuorisovaltuustotoiminta tulisi järjestää tasapuolisesti koko kunnan alue huomioon ottaen. Lista pitää sisällään myös hyvät käytännöt osallisuuden aukikirjoittamisesta toimitasäännöissä. Osallisuuden näkökulma tulisi olla olennaisella tavalla näkyvissä teksteissä, onhan nuorisovaltuustotoiminta parhaimmillaan toimiva osallisuuden muoto. Listausta voidaan hyödyntää tulevissa kuntaliitoksissa nuorisotyön ja nuorisovaltuustotoiminnan uudelleenorganisoinnissa. Lisäksi listataan muita yleisiä hyviä nuorisovaltuuston toteuttamista koskevia käytäntöjä, joista voivat hyötyä kaikki nuorisovaltuustojen parissa toimivat ja toimintaa ohjaavia asiakirjoja päivittävät tahot.

4.2 Tutkimuskohde ja tutkimusaineisto

4.2.1 Tutkimusaineistona nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavat asiakirjat

Tutkimuskohteena ovat nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavat asiakirjat. Osassa kunnista nämä asiakirjat ovat muodollisempia, kunnanvaltuuston hyväksymiä toimintasääntöjä, kun taas toisissa kunnissa asiakirjat ovat vapaamuotoisempia, mutta yhtä kaikki nekin ohjaavat käytännön toimintaa. Yleisesti ottaen kyseiset asiakirjat ovat melko samankaltaisia yhdistysten virallisten sääntöjen kanssa. Asiakirjat ovat yleensä saatavilla julkisesti kuntien omilta internet-sivuilta. Vanhojen, ei enää

voimassaolevien asiakirjojen osalta olen ollut yhteydessä kuntien nuorisovaltuustotoiminnasta vastaavaan työntekijään.

Tutkimuksen otos on kaksi moniliitoskuntaa, joissa useampi kuin kolme kuntaa ovat liittyneet yhteen. Tutkittavana ovat nykyisten kuntien voimassaolevat asiakirjat, sekä vertailukohteena ko. kuntaliitoksiin liittyneiden aiemmin itsenäisten pienten kuntien ja ”isäntäkunnan” entiset asiakirjat.

Vaikka aineisto koostuu vain kahden moniliitoskunnan asiakirjoista, tarjoaa aineisto sisällöllisesti kuvan myös muiden vastaavien liitoskuntien nuorisovaltuustojen tilanteesta. Yhtä laajoja monen kunnan yhteenliittymiä on Suomessa muodostettu vain kourallinen (mm. Hämeenlinna, Kouvola, Salo, Mikkeli, Oulu), joten kaksi esimerkkiä riittää tuottamaan yleistettäviä havaintoja ilmiöstä. Kyse on tapaustutkimuksesta.

Tapaustutkimus eli case study voidaan määritellä empiiriseksi tutkimukseksi, joka monipuolisia ja monilla tavoilla hankittuja tietoja tutkii nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä. Se on määritelty myös yksinkertaisesti toiminnassa olevan tapahtuman tutkimiseksi. Pyrkimyksenä on ymmärtää ilmiötä entistä syvällisemmin. (Metsämuuronen 2006, 90 – 91.)

Laineen ja Peltosen (2007, 107) mukaan tapaustutkimuksessa on syytä välttää äärimmäisyyksiä tutkimuksen rajaamisessa suuntaan tai toiseen. Yhdessä ääripäässä tutkimus rajataan prosessin alussa hyvin tiukkaan, toisessa mitään rajoituksia ei tehdä. Molemmat vaihtoehdot tuottavat helposti lattean lopputuloksen. Valitsemalla kaksi tutkittavaa tapausesimerkkiä pyrin välttämään ääripäät: vain yhteen tapaukseen perehtymällä tulokset saattaisivat jäädä liian suppeiksi, toisaalta kaikkiin moniliitoskuntien aineistoihin perehtyminen saattaisi olla turhan työlästä, ja tulokset alkaisivat toistaa itseään.

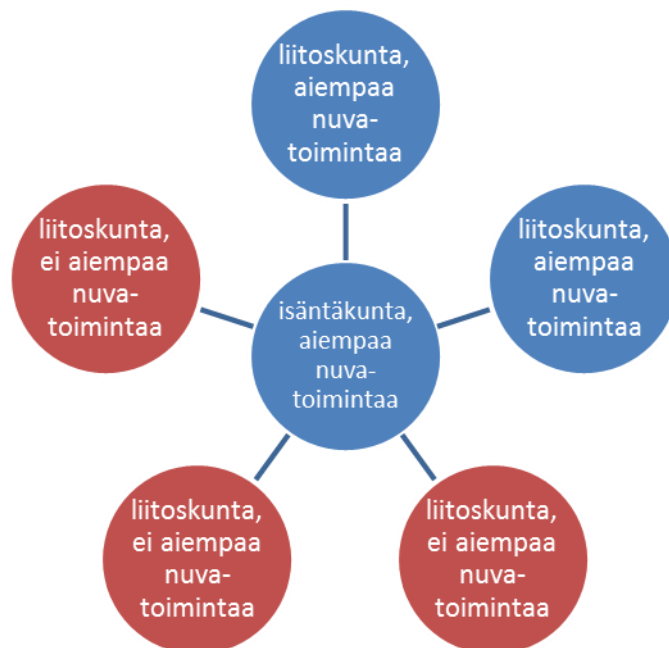
Aineiston valinnat monikuntaliitosten joukosta tehdään tapauskohtaisella asiakirjojen koonnalla käyttäen harkinnanvaraisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 90) siten, että se kuvaa hyvin ilmiötä, joka tässä tutkimuksessa on monikuntaliitos. Kuntaliitoskriteerit täyttävien kuntien perusjoukosta kuntia valitaan mukaan tutkimukseen sillä perusteella, missä aineisto näyttäytyy esitarkastelun jälkeen mahdollisimman

toisistaan poikkeavalta. Tässä opinnäytetyössä aineiston suurin eroavaisuus liittyy kuntaliitosten ajankohtaan: yhdessä tutkittavassa tapauksessa kaikki liitokset toteutettiin yhdellä kerralla, toisessa tapauksessa liitokset tapahtuivat useamman vuoden aikana, mikä näkyy asiakirjoissa tehtyinä useampina päivityksinä.

Tarkoitus on saada mukaan mahdollisimman monipuolista aineistoa, jotta nuorisovaltuustojen toimintasääntöjen eroavaisuuksia päästään paremmin tutkimaan. Käytännössä siis ennen aineiston valintaa tutustuin laajempaan joukkoon aineistoa, ja valitsin oman harkintani mukaan sopivimmat dokumentit.

4.2.2 Tutkimusaineiston sisältö ja aineiston koonti

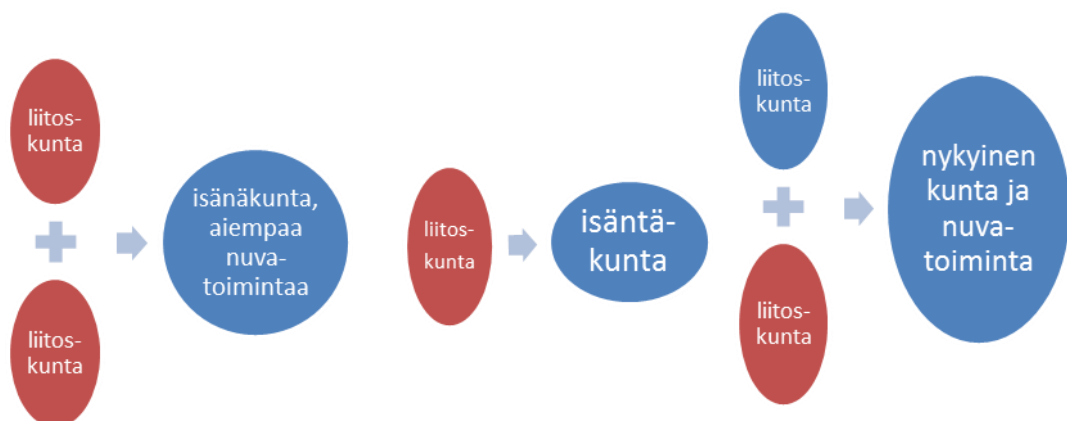
Aineistoni koostuu kahden sellaisen kuntaliitoksen asiakirjoista, joissa yhtä monta (6) kuntaa on muodostanut uuden suurkunnan, mutta toisessa tapauksessa liitokset tapahtuivat yhdellä kerralla, ja toisessa vähitellen useassa vaiheessa. Aineistoon valikoituivat Kouvolan ja Mikkelin kaupunkien asiakirjat. Aineistot keräsin keväällä 2014, eli asiakirjojen päivitystilanne on huomioitu kyseisen ajankohdan näkökulmasta.

KUVIO 2. Kouvola. Kuntaliitos tapahtui yhdellä kertaa. Aiempaa nuorisovaltuustotoimintaa isäntäkunnassa ja kahdessa liitoskunnassa.

Tapaus 1 Kouvola. Tutkittava moniliitoskunta koostuu kuudesta aiemmin itsenäisestä kunnasta (Kouvola, Kuusankoski, Anjalankoski, Valkeala, Elimäki ja Jaala), jotka liittyivät yhteen vuonna 2009. Kuntaliitos ei ollut aivan perinteinen, koska kyseisessä tapauksessa kaikki vanhat kunnat lakkautettiin, ja perustettiin uusi Kouvolan kaupunki. Ennen kuntaliitosta kolmessa kunnassa (Kouvola, Kuusankoski ja Anjalankoski) oli nuorisovaltuusto tai nuorisoneuvosto, kolmessa kunnassa sen sijaan ei ollut tutkittavan kaltaisia nuorten vaikuttajajyhmiä. Yhdessä kunnista (Kuusankoski), joissa toimi nuorisovaltuusto, ei kuitenkaan ollut toimintaa määrittävää virallista toimintasääntöä. Sen sijaan sain kyseisen kunnan osalta nuorisotoimen toimintakertomuksen vuodelta 2008, jossa kuvataan nuorisovaltuuston toiminta hyvin samankaltaisesti, kuin vertailukuntien toimintasäännöissä. Tällä perusteella olen sisällyttänyt myös kyseisen materiaalin tutkimusaineistooni. Materiaali koostuu siis neljästä dokumentista: kolme entisten itsenäisten kuntien asiakirjaa, ja nykyinen voimassaoleva uuden suurkunnan asiakirja.

Kouvolan aineiston hankin nykyisen toimintaa ohjaavan asiakirjan osalta suoraan kunnan nuorisotoimen internet-sivulta. Vanhat asiakirjat sain ottamalla yhteyttä kunnan nuorisovaltuustotoiminnasta vastuussa olevaan nuorisotyöntekijään, joka ohjasi minut kaupunginarkistoon. Kyseinen nuorisotyöntekijä myös kertoi minulle sähköpostitse missä liitoskunnissa oli aiemmin nuorisovaltuustotoimintaa ja missä ei.

KUVIO 2. Mikkelä. Kuntaliitos tapahtui kolmessa vaiheessa. Aiempaa nuorisovaltuustotoimintaa isäntäkunnassa ja yhdessä liitoskunnassa.

Tapaus 2 Mikkeli. Myös tässä kuntaliitoksessa nykyinen kunta on muodostunut kuudesta 2000-luvulla toisiinsa liittyneestä kunnasta, mutta liitosprosessi on ollut monivaiheinen. Tutkittava moniliitoskunta on syntynyt useamman eri vuosina tapahtuneen kuntaliitoksen myötä. Ensimmäinen liitos tapahtui vuonna 2001, jolloin kaksi pienempää kuntaa (Anttola ja Mikkelin maalaiskunta) liittyi ”isäntäkuntaan” Mikkelin kaupunkiin. Vuonna 2007 mukaan liittyi Haukivuori, ja viimeisimpänä Ristiina ja Suomenniemi liittyivät mukaan vuonna 2013. Aiempaa nuorisovaltuustotoimintaa asiakirjojen mukaan oli olemassa vain isäntäkunnassa ja yhdessä mukaan liittyneessä kunnassa (siniset pallot kuviossa 2.).

Mikkelin nuorisovaltuuston ensimmäinen toimintasääntö on hyväksytty kaupunginhallituksessa 8.1.2001, eli saman vuoden alussa, kun ensimmäinen kuntaliitos astui voimaan. Kyseisessä asiakirjassa on jo huomioitu Anttolan ja Mikkelin maalaiskunnan olemassaolo maininnan tasolla. Kaupunginarkistosta ei löytynyt aiempia Mikkelin nuorisovaltuuston asiakirjoja, eivätkä nykyiset työntekijät osanneet valottaa asiaa enempää. Oletukseni on, että jonkinlaista vähintäänkin käynnistelevää ja valmistelevaa nuorisovaltuustotoimintaa on ollut Mikkelissä jo ennen kuntaliitostakin, koska uusi toimintasääntö on saatu voimaan samanaikaisesti ensimmäisen kuntaliitoksen kanssa. Siitä syystä, ja koska ensimmäinen toimintasääntö on hyvin isäntäkuntakeskeinen, käsittelen tapausta niin, että isäntäkunnassa on ollut aiempaa nuorisovaltuustotoimintaa ennen kuntaliitosta, vaikkakaan siitä ei ole saatavilla toimintasääntöä.

Mikkelin nuorisovaltuuston ensimmäinen toimintasääntö on hyväksytty kaupunginhallituksessa vuonna 2001, mutta tätä ensimmäistä versiota toimintasäännöstä ei kaupunginarkistosta ollut saatavilla. Päivitykset vuosien varrella (2003, 2006 ja 2010) ovat olleet kuitenkin niin pieniä, että nykyisestä voimassaolevasta säännöstä voi päätellä päivityksiin vertaamalla, millainen sääntö oli vuonna 2001.

Mikkelin materiaali koostuu siten viidestä dokumentista: nykyinen voimassaoleva suurkunnan asiakirja, kolme päivitystä kyseiseen asiakirjaan vuosilta 2003, 2006 ja 2010, sekä viimeisimmässä kuntaliitoksessa mukaan tulleen Ristiinan vanha toimintasääntö. Nämä asiakirjat sain käsiini nuorisovaltuustotoiminnasta vastaavalta nuorisotyöntekijältä, sekä lisäselvityksiä kaupunginarkistosta.

4.2.3 Laadullisen asiakirja-aineiston analyysin toteutus

Tutkimukseni koostuu erilaisista vaiheista. Ensivaiheessa tutustuin keräämääni materiaaliin ja analysoin molempien kaupunkien asiakirjat erillisinä tapauksina käyttäen tutkimusotteena laadullista asiakirja-analyysiä (josta tarkemmin seuraavassa alaluvussa). Toimintaa ohjaavia asiakirjoja ei verrata käytännön todelliseen toteutuneeseen toimintaan, vaan opinnäytetyö keskittyy siihen, millaisena nuorisovaltuustot näyttävät virallisissa asiakirjoissa. Toimintasäännöt heijastelevat tavoitteita toteutuvalla tai toteutuneella toiminnalla.

Analyysin tuloksena sain pelkistettyä aineiston kolmeen pääluokkaan, joita sitten ryhdyin purkamaan tulkinnan avulla asettamieni tutkimusongelmien mukaisesti. Lopputuotoksena tutkimuksesta syntyy suosituslista.

TAULUKKO 1. Tutkimuksen vaiheet

<p>Vaihe 1</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Kaksi tutkittavaa tapausta asiakirjoihin analysoidaan ensin erillisinä asiakirja-analyysin avulla ➤ Kuntakohtaisesti vanhojen asiakirjojen vertaaminen uuteen kuntaliitoksen jälkeiseen asiakirjaan, yhteneväisyyksien ja erojen löytäminen
<p>Vaihe 2</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Molempien tutkimuskuntien vanhojen ja nykyisten asiakirjojen analysointi tutkimusongelmien avulla
<p>Vaihe 3</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Edellisissä vaiheissa tehtyjen löydösten koostaminen yhteen
<p>Vaihe 4</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Tuloksena suosituslista kolmesta nuorten vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisen tavasta nuorisovaltuustotoimintaa ohjaaviin asiakirjoihin: kuntaliitos, osallisuus ja yleiset hyvät käytännöt

Opinnäytetyöni on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus on yleiskäsite tutkimuksille, joissa keskiössä ovat merkitykset ja elämismaailman tutkiminen. Nimitystä ”laadullinen” tutkimus voidaan kuitenkin

kritisoida, koska se voi harhaanjohtavasti antaa käsityksen paremmasta ja pehmeämmästä tutkimuksesta pinnalliseen ja kovaan kvantitatiiviseen tutkimukseen verrattuna. Myös laadullisessa tutkimuksessa on aina enemmän tai vähemmän mukana määrällisiä elementtejä, ja toisin päin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tässä tutkimuksessa määrällisyys näkyy mm. analyysin luokitteluvaiheessa, jossa laskin tiettyjen sisältöjen esiintyvyyden määrää, kuten esimerkiksi kuinka monessa asiakirjassa käsiteltiin nuorisovaltuuston toiminnan tarkoitusta tai nuorisovaltuustolle varattua määrärahaa.

Tutkimusotteena opinnäytetyössäni on laadullinen asiakirja-analyysi. Analyysi koostuu seuraavista vaiheista: aineistoon tutustuminen, aineiston järjestäminen ja luokittelu eli koodaus, aineiston analysointiprosessi, tulkinta, sekä keskustelu aineiston kanssa. (Ruusuvuori ym. 2010, 10.) Laadullinen asiakirja-analyysi tunnetaan laajemmin tekstien analyysissä dokumenttiaineiston analyysinä.

Tuomi & Sarajärvi (2009,108) ovat jaotelleet aineistolähtöisen laadullisen analyysin kolmivaiheiseksi prosessiksi: 1, aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2, aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3, abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen.

TAULUKKO 2. Esimerkki yhdestä analyysin ketjusta laadullisen asiakirja-analyysin vaiheita Tuomen & Sarajärven (2009, 109) mukaan soveltaen

<p>Nuorisovaltuuston toimintasäntöjen lukeminen ja sisältöön perehtyminen</p> <p>Nuorisovaltuustojen toimintasäntöjen lukeminen erillisinä kokonaisuuksina (tapaus 1 ja tapaus 2)</p>
<p>Pelkistettyjen ilmausten etsiminen, alleviivaaminen ja nimeäminen</p> <p><i>”Oppilaskuntien hallitukset organisoivat nuorisovaltuuston jäsenten valinnan kouluissaan: jokaiselta yläasteelta 2 oppilasta, jokaisesta lukiosta 2 oppilasta, Kouvolan seudun ammattiopistosta 6 opiskelijaa, lisäksi valitaan kaksi jäsentä, jotka eivät opiskele Kouvolan kouluissa.”</i> > alueellinen valintamenettely</p>
<p>Pelkistettyjen ilmausten listaaminen, yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen</p> <p>alueellinen valintamenettely, (muita mm. ryhmän koko, jäsenyyskriteerit, valintatapa, toimikausi) > jäsenyysprosessi</p>

Alaluokkien yhdistäminen ja yläluokkien / kokoavan käsitteen muodostaminen
 jäsenyyssprosessi, (toinen: ryhmän toiminnan käytännöt) >**ryhmän toiminnallisten**
käytäntöjen kuvaukset

Vaiheiden mukaisesti käytännössä saatua aineistoa kerättyä, lueskelin nuorisovaltuuston toimintasääntöjä ensin ylimalkaisesti tutustuen niihin. Sitten luokittelin sisältöjä antamalla niille kuvaavia otsikkoja, esimerkiksi oppilaitoskohtaisista jäsenmääristä kertovat tekstit saivat pelkistetyn ilmauksen ”alueellinen valintamenettely” (TAULUKKO 2).

Käytyäni jokaisen erillisen asiakirjan läpi edellä mainitulla tavalla, aloin koostaa yhteen tiedostoon (LIITE 1) eri väreillä asiakirjakohtaisesti koodattuna pelkistettyjä ilmauksia. Esimerkiksi kaikki Kouvolan kaupungin voimassa olevan nuorisovaltuuston asiakirjasta löytyneet ilmaukset kirjoitin vihreällä värillä. Seuraavassa vaiheessa sijoittelin mielestäni yhteen sopivat ilmaukset saman otsikon alle, eli muodostin alaluokat.

Alaluokkia muodostui kuusi: nuorisovaltuuston tarkoitus, toiminnan muodot, jäsenyyssprosessi, rahoitus, asema kunnan organisaatiossa ja ryhmän toiminnan käytännöt.

Osaan alaluokista yhdistyi useita aiheita, kuten esimerkiksi alaluokkaan ”jäsenyyssprosessi”, toiset alaluokat taas muodostuivat selkeästi yhdestä tai kahdesta aiheesta, kuten ”nuorisovaltuuston tarkoitus”. Koska luettavat aineistot olivat valmiiksi melko luettelomaisella tyylillä kirjoitettuja, oli luokkien löytäminen melko vaivatonta. Joissakin tapauksissa tosin alkuperäisten aineistojen olemassa olevat otsikoinnit eli luokitukset olivat analyysin näkökulmasta hieman suppeita, ja saattoivat suunnata ajatuksen väärään suuntaan. Esimerkiksi eräässä asiakirjassa sääntöjen osio oli otsikoitu nimellä ”jäsenten valinta”, mutta käytännössä kyseinen kohta piti sisällään useita pelkistettyjä ilmauksia: valinta-ajankohta, jäsenyyssuhteet, alueellinen valintamenettely, sisäinen järjestäytyminen ja työryhmät. Ilmauksien erittely on tärkeää tehdä huolellisesti myöhempää analyysia varten, jotta aineistosta saa mahdollisimman paljon irti.

Viimeisessä vaiheessa muodostin alaluokista kolme yläluokkaa (kokoavaa käsitettä).

1, nuorisovaltuuston tarkoitus + toiminnan muodot

- Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet

2, rahoitus + asema kunnan organisaatiossa

- Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde

3, jäsenyyssprosessi + ryhmän toiminnan käytännöt

- Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset

Kolme yläluokkaa on sopiva määrä tutkimuksen sujuvuuden kannalta. Opinnäytetyöoppaiden mukaan ei ole suositeltavaa, että luokkia muodostetaan kymmenittäin, koska luokkien on tarkoitus tiivistää aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 89.)

Aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat kolme toisiinsa liittyvää, mutta samalla varsin erilaista osatehtävää, ja niiden painotus voi vaihdella tutkimuksesta toiseen. Vaiheiden eri tehtävät on hyvä tunnistaa, koska esimerkiksi pelkkä aineiston luokittelu ei vielä tarkoita aineiston analysointia, se on pikemminkin kerätyn materiaalin tuntemista ja haltuunottoa tukeva osatehtävä. Vaiheet limittyvät tiiviisti toisiinsa ja tapahtuvat osittain päällekkäin. Eri vaiheista voidaan kuitenkin palata aiempiin kysymyksiin niitä edelleen arvioiden. Esimerkiksi aineistoon tutustuminen tarkoittaa usein sitä, että tutkijan on syytä tarkastella kriittisesti alkuperäistä tutkimusongelman asettamista. (Ruusuvoori ym. 2010, 11 - 12.)

Opinnäytetyöni vaiheessa, jossa yläluokat on saatu muodostettua, on aineiston sisällön analyysi vasta alkuvaiheessa. Tutkimuksen tässä vaiheessa on opinnäytetyöntekijällä, eli minulla, ymmärrys siitä, mitä asioita aineisto pitää sisällään, mutta ei vielä tietoa sisältöjen tulkinnoista, jotka syntyvät sisältöjä toisiinsa vertaamalla.

Tutkimus toteutetaan aineistolähtöisesti. Tällöin voidaan puhua induktiivisuudesta, joka tarkoittaa etenemistä yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin. Induktiivisen lähestymistavan lähtökohdaksi ei siis ole teorian tai hypoteesien testaaminen, eikä tutkija määrää sitä, mikä on tärkeää. Aineistolähtöisyys vaatii tutkijalta itsekuria

aineistossa pysyttelemisessä, ennakkokäsitysten ja teorioiden poissulkemisessa, sekä systemaattisuudessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Omassa tutkimuksessani minun on suljettava pois omat ennakkokäsitykseni liittyen kuntaliitoksiin tai siihen, millainen on toimiva nuorisovaltuuston toimintasääntö.

Puhdas induktiivinen päättely ei kuitenkaan ole mahdollista, koska se perustuu pelkkään havaintojen kuvaamiseen ilman minkäänlaisia ennakkokäsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Absoluuttisesti aineistolähtöistä tutkimusta on vaikea toteuttaa jo siksi, että havainnot ovat yleisesti hyväksytyyn ajatuksen mukaan teoriapitoisia. Ei siis ole olemassa objektiivisia havaintoja, sillä esimerkiksi käytetyt käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja vaikuttavat tuloksiin. (emt.) Opinnäytetyöni kohdalla puhdas induktiivinen päättely ei ole mahdollinen, koska jo tutkimusaihetta valitessani minulla oli mielenkiinto ryhtyä tutkimaan juuri tätä aihetta työskenneltyäni useita vuosia nuorisovaltuustotoiminnan parissa.

Tutkimuksen tuloksena kokoaan kehittämissuosituksia kuntaliitoksen läpikäyneiden kuntien nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaaville asiakirjoille. Kehittämissuosistusten avulla kunnat voivat jäsentää nuorisovaltuustojensa toimintaa ja tavoitteita. Kyse on siten laadullisesta tapaustutkimuksesta, joka tuottaa kehittämistietoa.

Laadullisessa tapaustutkimuksessa yleistämisestä ei puhuta sen tilastollisessa merkityksessä. Vaikka tutkimuksessa ei tehdä päätelmiä aineistosta yleistettävyyden näkökulmasta, tausta-ajatuksena on kuitenkin se, että tutkittavan ilmiön pohjalta voidaan saada osviittaa myös muita vastaavanlaisia tapauksia varten. Kun tutkitaan yksittäistä tapausta riittävän perusteellisesti, saadaan esille se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä saattaisi toistua myös yleisemmän tason tarkastelussa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämä periaate yleistettävyydestä pätee tämän tutkimuksen kohdalla.

Eskolan & Suorannan (2008, 67 – 68) mukaan laadullisessa tutkimuksessa puhe tilastollisesta yleistettävyydestä voitaisiin korvata teoreettisella tai olemuksellisella yleistettävyydellä. Ratkaisevaa ei ole aineiston koko ja siitä lasketut tunnusluvut, vaan tulkintojen kestävyys ja syvyys. Olennaista on tulosten siirrettävyys. Sillä tarkoitetaan kahta tapaa ajatella yleistämisestä. Ensinnäkin yleistäminen voi koskea teoreettisia käsitteitä, ja toiseksi siirrettävyys tarkoittaa tutkimuksen havaintojen soveltumista

toiseen toimintaympäristöön, toiseen tapaukseen. Tällöin yleistettävyys syntyy lukijan toimesta. Molemmissa siirrettävyyden muodoissa tutkijan on tarjottava tutkimuskohteesta riittävän tiheitä kuvauksia, jotta siirrettävyys olisi ylipäättään mahdollista.

Omassa opinnäytetyössäni siirrettävyyden arviointi tarkoittaa sitä, ovatko saamani tulokset kahden monikuntaliitoksen toteutuneista nuorisovaltuustojen toteuttamistavoista yleistettävissä muiden monikuntaliitosten nuorisovaltuustoihin.

4.3 Analyysin tuloksena muodostettujen yläluokkien kuvaaminen

4.3.1 Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet

Seuraavissa alaluvuissa kuvaan yläluokkien sisältöjä. Tutkimuksen tulokset jäsentyvät kyseisten yläluokkien mukaisesti. Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet – yläluokka koostuu kahdesta alaluokasta: nuorisovaltuuston tarkoitus ja toiminnan muodot. Näihin alaluokkiin tiivistetyt tekstit löytyivät lähes jokaisesta analysoimastani asiakirjasta heti ensimmäisenä, ikään kuin johdantona käsiteltävään aiheeseen.

Nuorisovaltuuston tarkoitus –alaluokka vastaa kysymykseen ”miksi nuorisovaltuusto on olemassa”. Luonnehdinta on filosofisperiaatteellinen, ja se pitää sisällään perustelut toiminnan olemassaololle. Tätä mainintaa asiakirjassa voidaan pitää yhtenä toimintasääntöjen tärkeimmistä kohdista, koska sen määrittämät tavoitteet ohjaavat koko nuorisovaltuuston toimintaa ja laajemmin ajateltuna se sitoo nuorisovaltuustotoiminnan mm. nuorisolain nojalla osallisuusteemaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen.

Esimerkki löytyy mm. Anjalankosken nuorisoneuvoston toimintasäännössä vuodelta 2005:

Anjalankosken nuorisoneuvosto on nuorten omaehtoiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen tarkoitettu kanava, jonka keskeisenä tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja aloitteellisen toiminnan edistäminen.

Toiminnan muodot –alaluokka on luonteeltaan käytännöllistoiminnallinen, ja se kertoo käytännössä, millaisia tehtäviä nuorisovaltuustolla on, eli mitä nuorisovaltuusto tekee. Toiminnan tarkoitus ja toiminnan muodot ovat monessa asiakirjassa nivoutuneet toisiinsa, ja osassa tapauksista tekstianalyysin keinoin oli haastavaa löytää teksteistä sävyeroja. Kun toimintasääntöön kirjoitetaan auki nuorisovaltuuston toiminnan muodot, ne rajaavat toimintaa eri tavalla kuin toiminnan tarkoituksen kirjaaminen. Karkeasti yleistäen voidaan sanoa, että siinä missä toiminnan tarkoitus mahdollistaa, toiminnan muodot rajaavat, riippuen sanamuodoista.

Edellä mainitusta Anjalankosken nuorisoneuvoston asiakirjasta poimittu esimerkki toiminnan muodot –alaluokasta vastaa kysymykseen ”mitä nuorisovaltuusto tekee?”:

Nuorisoneuvosto on nuorten aktiivinen toimintaryhmä, joka tekee aloitteita, järjestää tapahtumia, osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon sekä pyrkii vaikuttamaan koulujen toiminnan kehittämiseen.

Toiminnan muodot –alaluokkaan yhdistin myös yksittäisestä asiakirjasta löytyneen teeman, joka oli toimintaympäristö. Toimintaympäristö sinänsä löytyi jokaisesta asiakirjasta sitä kautta, että kukin asiakirja koski aina tietyn kunnan aluetta ja sen nuoria, mutta Kouvolan nuorisoparlamentin kuntaliitosta edeltävässä asiakirjassa vuodelta 2003 oli nostettu esiin myös nuorisoportaali internetissä:

Nuorisoparlamentin keskeinen toimintaympäristö ja keskustelufoorumi on nuorisoportaali (www-osoite). Nuorisoparlamentin tulee pitää huolta siitä, että se toiminnassaan huomioi portaalin kautta välittyvät nuorten toiveet, huolet ja ideat.

4.3.2 Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde

Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde –yläluokka muodostuu kahdesta alaluokasta: rahoitus ja asema kunnan organisaatiossa. Nämä aiheet kietoutuivat toisiinsa monessa kohdassa, koska rahoitus ja aseman määrittelemät vaikuttamis- ja päätösmahdollisuudet ovat toisistaan riippuvaisia tekijöitä.

Rahoitus –alaluokka koostui erilaisista rahan liityvistä maininnoista asiakirjoissa: nuorisovaltuuston määräraha, kokouspalkkiot ja matkakulujen korvaukset. Joissakin

asiakirjoissa ei rahoituksesta ollut ollenkaan mainintaa, mutta kyse oli tuolloin asiakirjoista, jotka olivat vain päivityksiä voimassa olevaan toimintasääntöön Mikkeliin eri aikoina liittyneiden kuntien kohdalla. Varsinaisissa toimintasäännöissä rahoitus mainittiin kaikissa jollakin laajuudella, ja tässä näkyi vaihtelua.

Maininta saattoi olla suppea, kuten Ristiinan nuorisovaltuuston toimintasäännössä vuodelta 2007:

Kunnanvaltuusto varaa vuosittain budjettiinsa määrärahan nuorisovaltuuston toimintaan.

Anjalankosken nuorisoneuvoston toimintasäännössä vuodelta 2005 rahoitusta puolestaan käsiteltiin laajemmin:

Nuorisoneuvostolle myönnetään vuosittainen toimintamääräraha tietyin rajoituksin. Varojen käyttöä seuraa Anjalankosken kaupungin nuorisotoimi. Neuvostolla on oikeus hankkia varoja myös omatoimisesti. Nuorisoneuvoston jäsenille ei makseta kokouspalkkiota. Matkakulut korvataan neuvoston oman päätöksen mukaisesti.

Asema kunnan organisaatiossa –alaluokan alle löytyi analyysin kautta monenlaisia kuvailuja kunnan ja nuorisovaltuuston suhteista, niin vallankäytön kuin tuen näkökulmasta. Alaluokasta käy ilmi mm. nuorisovaltuustoa taloudellisesti hallinnoiva taho, joka näkyi myös edellisissä tekstiesimerkeissä. Joissakin tapauksissa määräraha on varattu suoraan kunnanhallituksen budjetista, toisissa tapauksissa nuorisotoimen hallinnoimista määrärahoista.

Lisäksi alaluokka pitää sisällään tietoa yhteistyöstä lautakuntien ja poliittisten ryhmittymien kanssa (edustaminen kaupungin toimielimissä, kummivaltuutetut) sekä nimetystä tukihenkilöstä ja asioista, joihin nuorisovaltuustolla on päätösvalta.

Kouvolan nuorisovaltuuston voimassaolevassa (2013 – 2015) toimintasäännössä mainitaan seuraavaa lautakuntaedustuksista ja ns. kummivaltuutetuista:

Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan jokaiseen lautakuntaan kaksi nuorisovaltuutettua puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Lautakunnat valitsevat tukihenkilöt nuorisovaltuutetuille.

Samassa asiakirjassa todetaan lisäksi nuorisotyöntekijän roolista nuorisovaltuustotominnan tukihenkilönä:

Kaupungin nuorisopalvelujen tiedotus- ja vaikuttamisyksiköstä nimetty työntekijä tukee ja avustaa nuorisovaltuuston toimintaa.

Monissa teksteissä oli määräraha-kohdassa myös nähtävissä, millaisiin asioihin nuorisovaltuustolla on päätösvalta, ja oliko niihin kirjattu rajoituksia. Mikkelin voimassaolevassa asiakirjassa kerrotaan seuraavaa:

Nuorisovaltuusto voi päättää sille kaupungin talousarviossa osoitetun toimintamäärärahan käytöstä, sekä muiden toimielinten sille päätettäväksi annetuista asioista.

Lisäksi jo aiemmassa yhteydessä lainatussa Ristiinan nuorisovaltuuston tekstissä liittyen nuorisovaltuuston oikeuksiin, otetaan kantaa nuorisovaltuuston ja kunnan suhteisiin:

Nuorisovaltuustolla on oikeus tulla kuulluksi, hyväksytyksi ja huomioon otetuksi kunnan hallintoelimissä erityisesti nuoria koskevissa asioissa.

4.3.3 Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset

Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset –yläluokka muodostuu kahdesta alaluokasta: jäsenyysprosessi ja ryhmän toiminnan käytännöt. Nämä alaluokat pitävät sisällään lukuisia käytännön asioita, ja niitä voidaankin pitää eräänlaisena ”käyttöohjeena” nuorisovaltuustotoiminnalle.

Jäsenyysprosessi –alaluokka pitää sisällään kuvaukset nuoren matkasta ehdokkaasta nuorisovaltuuston jäseneksi. Alaluokassa on avattu jäsenyyskriteerit, valintatapa, toimikausi, ynnä muita käytännön asioita. Nämä ovat faktoja, joita ilman

nuorisovaltuuston toimintasääntöjä ei oikeastaan voida kirjoittaa, koska ryhmän muodostamisen prosessi on tärkeää kuvata selkeästi ja yksiselitteisesti toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi.

Kouvolan nuorisoparlamentin vanhassa toimintasäännössä vuodelta 2003 kerrotaan ryhmän koosta, toimikaudesta ja jäsenyyskriteereistä seuraavaa:

Kouvolan nuorisoparlamenttiin valitaan vuosittain 23 jäsentä. Kouvolan nuorisoparlamentin jäseniksi voidaan valita Kouvolassa opiskelevia nuoria peruskoulun 9-luokilta ja toisen asteen oppilaitoksista (ei iltalukio). Jäsenten ikäjakauma voi vaihdella 14 – 22 ikävuoteen. Yläikäraja voi valintahetkellä olla korkeintaan 21.

Valintaprosessissa otettiin kantaa myös alueellisuuteen. Monissa teksteissä oli aukikirjoitettu kiintiöt eri kouluista, tai osassa teksteistä kuntaliitosten jälkeen kiintiöt eri liitoskunnista.

Kouvolan nuorisovaltuuston voimassaolevassa toimintasäännössä asia on muotoiltu seuraavasti:

Oppilaskuntien hallitukset organisoivat nuorisovaltuuston jäsenten valinnan kouluissaan: jokaiselta yläasteelta kaksi oppilasta, jokaisesta lukiosta kaksi oppilasta, Kouvolan seudun ammattiopistosta 6 opiskelijaa, lisäksi valitaan kaksi jäsentä jotka eivät opiskele Kouvolan kouluissa.

Mikkelin nuorisovaltuuston voimassaolevassa toimintasäännössä puolestaan lukee seuraava tarkennus alueellisuuteen:

Valituista nuorisovaltuuston jäsenistä tulee vähintään yhden olla Anttolasta ja yhden Haukivuorelta.

Ryhmän toiminnan käytännöt –alaluokkaan on koottu kuvauksia ja ohjeita ryhmän konkreettisesta toiminnasta ja sisäisistä käytännöistä. Se koostuu ohjeistuksista liittyen kokouskäytäntöihin, ryhmän sisäisiin rooleihin ja toiminnan organisoimiseen, kuten

tiedottamiseen. Näihin teemoihin oli keskitytty osassa toimintasäännöistä ylimalkaisesti, ja osassa yksityiskohtaisemmin.

Kouvolan nuorisovaltuuston voimassaolevassa toimintasäännössä aihe käsitellään melko suppeasti:

Nuorisovaltusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, kaksi varapuheenjohtajaa, sihteerin, varasihteerin rahastonhoitajan ja kaksi tiedottajaa. Nuorisovaltusto voi perustaa työryhmiä toimintansa toteuttamiseksi. Työryhmä valitsee keskuudestaan ryhmän vetäjän ja muistion laatijan.

Kuusankosken nuorisotoimen vuoden 2008 toimintakertomuksessa (ryhmällä ei varsinaista virallista toimintasääntöä) oli rajattu tarkasti ryhmän kokoontumisesta:

Nuorisovaltusto kokoontuu joka kuun ensimmäinen torstai, lukunottamatta kesäkuukausia.

Mikkelin nuorisovaltuuston voimassa olevassa toimintasäännössä oli kaksisivuinen kokousmenettelyosio, jossa oli tarkkaan aukikirjoitettu esimerkiksi toiminta nuorisovaltuutettujen esiintuomien aloitteiden suhteen:

Jokaisella valtuutetulla on oikeus tehdä aloitteita nuorisovaltuuston toimintaa koskevista asioista. Aloitteet tuodaan julki nuorisovaltuuston kokouksissa. Aloitetta ei oteta heti käsiteltäväksi, vaan se otetaan nuorisovaltuuston työvaliokuntaan valmisteltavaksi.

Yhteenvetona luokkien sisältöjen kuvauksista voidaan todeta, että tietyt minim tiedot löytyivät jokaisesta analysoidusta asiakirjasta (kuten jäsenyyskriteerit, toimikausi, hallinnoiva taho), mutta yksityiskohtien osalta vaihtelua oli suuresti.

5 TULOKSET

5.1 Nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet

5.1.1 Nuorisovaltuuston tarkoitus

Kouvolan tapauksessa kolmessa asiakirjassa neljästä oli kuvailtu nuorisovaltuustotoiminnan tarkoitusta: vanhan Kouvolan ja Anjalankosken toimintasäännöissä, sekä nykyisen uuden Kouvolan toimintasäännössä.

Isäntäkunnan vanhassa asiakirjassa toiminnan tarkoitus oli kirjattu melko kattavasti seuraavin sanankääntein:

”Kouvolan nuorisoparlamentti edustaa Kouvolassa opiskelevia nuoria. Nuorisoparlamentin tarkoituksena on edistää nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia Kouvolassa, olla nuorten vaikuttamiskanava nuoria koskevissa asioissa, tuoda nuorten näkökulma esille kaupungin päätöksenteossa, sekä hoitaa nuorisoparlamentin toimialaan kuuluvat tai kaupungin eri toimialojen sille antamat tehtävät.”

Voimassa olevassa Kouvolan asiakirjassa tekstiä nuorisovaltuuston tarkoituksesta oli muutettu. Seuraava teksti löytyi vanhasta liitoskunnan asiakirjasta (Anjalankosken nuorisoneuvoston toimintasääntö 2005), ja se oli sanatarkasti sellaisenaan siirretty nykyisen liitoskunnan asiakirjaan:

”...nuorisovaltuusto on nuorten omaehtoiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen tarkoitettu kanava, jonka keskeisenä tavoitteena on nuorten hyvinvoinnin ja aloitteellisen toiminnan edistäminen.”

Teksteistä voidaan löytää sosiaalipedagogista ajattelua. Sosiaalipedagogiikka näkee itsetuntemuksen ja vahvan sosiaalisen identiteetin yhteiskunnallisen osallistumisen ja osallisuuden perustekijöinä. Ihminen rakentaa identiteettiään toisen ihmisten lisäksi vuorovaikutuksessa siihen yhteiskuntaan ja niihin yhteisöihin, joihin hän kuuluu ja joissa hän toimii. (Hämäläinen 1999, 61 – 62.)

Kouvolan voimassaolevaan asiakirjaan oli lisätty maininta poliittisesta, uskonnollisesta ja aatteellisesta sitoutumattomuudesta, jota ei aiemmissa toimintasäännöissä ollut. Mainintaa voidaan pitää tärkeänä lisänä toiminnan tarkoituksen kuvaukseen, koska se tekee selväksi toiminnan riippumattomuuden

esimerkiksi poliittisista ryhmistä, ja siten saa myös neutraalimman vastaanoton erilaisissa yhteyksissä. Nuorisovaltuustotoiminnan piiriin saattaa hakeutua myös puoluepoliittisesti aktiivisia nuoria, joten sitoutumattomuuden selväksi tekeminen on tärkeää myös ryhmän sisällä, ja siten myös toimintaa ohjaavissa toimintasäännöissä. Myös Suomen Nuorisovaltuustojen liitto Nuva ry korostaa nuorisovaltuustojen poliittista sitoutumattomuutta (Mikä nuorisovaltuusto? 2014).

Nivala (2006, 57) puhuu poliittisesta sosialisatiosta, jolla ei kuitenkaan viitata välttämättä puoluepoliittiseen toimintaan. Käsitteellä kuvataan vaiheita, joissa ihmisen suhde yhteiskunnan poliittisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin järjestelmiin kehittyy. Omaksumalla tietyn kansalaiskulttuurin, henkilön yhteiskunnallinen ja poliittinen tietoisuus ja siten mahdollisuudet toimia virallisten poliittisten instituutioiden parissa kehittyy. Edellä mainituissa nuorisovaltuuston toiminnan tarkoitusta kuvaavissa lainauksissa puhutaan juuri tästä prosessista, jossa nuorisovaltuusto toimii poliittisen sosialisatiion muotona valmistaen nuoria toimimaan kunnallisen päätöksenteon puitteissa.

Kuusankoskella, jossa ei ollut virallista toimintasääntöä, vaan nuorisotoimen toimintakertomus, ei nuorisovaltuuston toiminnan tarkoitusta käsitelty ollenkaan. Asiakirja on käytännöllisiin yksityiskohtiin keskittyvä, eikä perustele toiminnan tarkoitusta.

Uutta ja vanhaa nuorisovaltuuston tarkoituksen muotoilua verratessa Kouvolan nykyisessä toimintasäännössä nousee esiin nuorten hyvinvointi. Ilmaisua on tiivistetty, mutta käytännössä enimmiltä osin samat asiat käyvät ilmi. Nykyisessä toimintasäännössä nuorisovaltuustolla on aktiivisemmän toimijan kaiku, vanhassa Kouvolan tekstissä korostuu tekstikatkelman loppupäässä nuorisovaltuustolle annettujen tehtävien hoitaminen. Jokin toinen taho päättää, mitä tehtäviä tai päätöksiä nuoret saavat hoitaakseen, jolloin nuorten osallisuus saattaa olla hyvin näennäistä. Osallisuuden näkökulmasta nykyinen, omaehtoisuutta ja aloitteellisuutta korostavampi muotoilu on parempi.

Fjöltnin (2000, 2 – 3) kuvaamiin osallisuuden tikapuumalleihin verraten voidaan ajatella nuorisovaltuuston toiminnan nousseen nuorisovaltuuston toimintasääntöä päivitettäessä ”lasten osallistuminen aikuisten suunnitteluun” –tikkaalta seuraavalle

tasolle: ”lasten ja aikuisten suunnitteluyhteistyö” –tikkaalle. Aapolan (2005, 9) tutkimuksessa nuorten kokemasta osallisuudesta laajassa osallisuusprojektissa törmättiin samaan ilmiöön, kuin vanhan toimintasäännön sanamuodoissa: nuoret saivat mahdollisuuden vaikuttaa, kun aikuiset niin päättivät, mutta mukanaololle oli tietyt ehdot. Näin nuorten kokemus kansalaisuudesta oli ulkopuolisuus, jonka tuotti nuoruuden kokemus. Kiilakosken (2007, 13) mukaan ei riitä, että kuntiin luodaan erilaisia nuorten kuulemisjärjestelmiä osallisuuden varmistamiseksi, elleivät järjestelmät kykene tuottamaan nuorille kokemusta, että heidän mielipiteillään on vaikutusta asioihin.

Liitoskuntien näkökulmasta ajatellen uusia sääntöjä laadittaessa hyvä, nuorten osallisuuden huomioiva muotoilu on otettu lähes sellaisenaan uusiin sääntöihin. Tässä kohtaa voidaan siis ajatella, että vanha toimiva malli on jalkautettu uuteen kuntaan ja sen asiakirjaan.

Mikkelin tapauksessa kokonaisia toimintasääntöjä on vain kaksi kappaletta, koska kuntaliitosten tapahduttua eri vaiheissa toimintasääntöä on aina päivitetty vain pieniltä osin olemassa olevaan jo vuonna 2001 hyväksytyyn nuorisovaltuuston toimintasääntöön. Aineistossa onkin mukana kolme kaupunginhallituksen pöytäkirjan otetta vuosilta 2003, 2006 ja 2010, joista käy ilmi, miltä osin Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöä on päivitetty. Kuntaliitosten osalta vain Ristiinan kunnassa oli aiempaa nuorisovaltuustotoimintaa, ja siten vain kyseisen kunnan aiempi toimintasääntö toimii kunnollisena vertailukappaleena nykyiseen, voimassa olevaan Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöön. Edellä mainitut kolme päivitystä toimintasääntöön pitävät sisällään vain sellaisia muutoksia, joiden analyysin käsittelen alaluvussa Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset.

Nuorisovaltuuston tarkoitus on aukikirjoitettu Mikkelin toimintasääntöön lähes sanasta sanaan samalla tavalla, kuin Kouvolan aiemmissa nuorisovaltuuston toimintasäännöissä, mutta Kouvolan listauksen lisäksi Mikkelin tekstissä on nostettu esiin myös seuraavat asiat:

Nuorisovaltuuston tarkoitus on opettaa nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin, ja toimia aktiivisessa vuorovaikutuksessa nuorten sekä nuorisotyöntekijöiden kanssa.

Nuorisovaltuuston kuvailu opettajan ja esimerkin antajan roolissa muita nuoria kohtaan luo arvostusta nuorisovaltuuston jäseniä kohtaan. Nuorisovaltuusto oppimisympäristönä –ajattelu sitoo jälleen mukaan Nivalan (2006, 57) käsitteen poliittisesta sosialisaatiosta. Gretschelin (2002, 90 – 91) mukaan osallinen nuori tuntee itsensä päteväksi ja arvostaa omaa rooliaan osana yhteisöä.

Tässä asiakirjassa ainoana koko tutkimusmateriaaleista nostetaan myös esiin nuorisovaltuuston toiminnan perustelujen yhteydessä yhteistyön merkitys nuorisotyöntekijöiden kanssa. Maininta sitoo toimintamuodon selkeästi kiinteäksi osaksi kunnan nuorisotoimea, ja antaa myönteisen kuvan nuorisotyöntekijän tuesta toiminnan taustalla.

Ristiinan nuorisovaltuuston vanhassa toimintasäännössä (2007) toiminnan perustelut ovat nivoutuneet listaukseksi, jonka sisältä on poimittavissa myös toiminnan konkreettisia muotoja. Tässä esimerkkejä toiminnan perusteluista, jotka ovat hengeltään hyvin samanlaiset kuin Mikkelin asiakirjassa:

Nuorisovaltuusto toimii linkkinä nuorten ja kunnan päättäjien välillä, tuo kuntalaisille tiedoksi nuorten mielipiteitä ja ajatuksia, kehittää ja koordinoi erilaisten nuorisotoimijoiden yhteistyötä, edistää nuorten viihtymistä Ristiinassa, sekä opettaa ja kannustaa nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin.

Lisäksi Ristiinan toimintasäännöstä löytyy myös erillinen määrittely nuorisovaltuuston velvollisuuksista, jollaista muissa asiakirjoissa ei ollut:

Nuorisovaltuustolla on velvollisuus ajatella kaikkien nuorten yhteistä hyvää, ei vain omien jäsentensä etua. Nuorisovaltuuston velvollisuus on tehdä toiminnastaan näkyvää ja läpinäkyvää.

Tässä tekstilainauksessa ainoana laatuaan koko aineistossa nostetaan esiin näkökulma, jossa lähtöolettamus on hieman kielteinen tai nuoriin epäilevästi suhtautuva: aivan kuin koko alueen nuorisoa edustavaa ryhmää pitäisi muistuttaa siitä, että he eivät ole ajamassa vain omaa etuaan. Toiminnan näkyvyyden ja läpinäkyvyyden korostaminen henkii samaa: nuorten ei ole tarkoitus vain ”pitää hauskaa ja puuhastella keskenään”.

Sama ilmiö nousee esiin myös Similän (2012) kommentissa ”parempien nuorten kahvikerhoista”.

Toisaalta velvollisuuksien aukikirjoittaminen on myös vastuuttamista ja selkeiden pelisääntöjen luomista. Kiilakoski (2007, 13 – 14) määrittelee osallisuuden todellisen vastuun kantamisena ja saamisena omasta, toisten, ja koko yhteisön toimintakyvystä. Asiakirjassa puhutaan samassa yhteydessä myös nuorisovaltuuston oikeuksista, (josta lisää alaluvussa 5.2.2) joten nämä kaksi asiaa muodostavat kokonaisuuden, jossa näkökulmat tasapainottavat toisiaan.

Osallisuuden näkökulmasta ajatellen Mikkelin aineistoissa nuorisovaltuuston tarkoitus on melko samalla tavalla huomioitu kuin Kouvolan aineistoissa, mutta hieman ristiriitaisilla tavoilla. Toisaalta toisten nuorten opettajana toimisen roolin korostuminen lisää tekstin osallisuutta, mutta muistutukset vain omien etujen ajamisen välttämisestä tuntuvat ikään kuin epäluottamuslauseelta nuorisovaltuustotoimintaa kohtaan.

Kuntaliitosten näkökulmasta Ristiinan toimintasääntöä ei ole vielä päivitetty ja siten huomioitu mukaan Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöön keväällä 2014 keräämiä aineistojen perustella. Tuolloin viimeisimmästä kuntaliitoksesta (Ristiinan ja Suomenniemi) oli kulunut aikaa reilu vuosi.

5.1.2 Toiminnan muodot

Kouvolan asiakirjoissa toiminnan muodot oli tavalla tai toisella mainittu kaikissa muissa, paitsi Kuusankosken asiakirjassa, joka ei ole varsinainen toimintasääntö. Vanhan Kouvolan aikaisessa toimintasäännössä varsinaisista toiminnan muodoista mainitaan ainoastaan nuorisoportaali eli internet-sivusto:

Nuorisoparlamentin keskeinen toimintaympäristö ja keskustelufoorumi on nuorisoportaali (www-osoite). Nuorisoparlamentin tulee pitää huolta siitä, että se toiminnassaan huomioi portaalin kautta välittyvät nuorten toiveet, huolet ja ideat.

Entisessä Anjalankosken toimintasäännössä toiminnan muodot oli kirjattu auki seuraavasti:

Nuorisoneuvosto on nuorten aktiivinen toimintaryhmä joka tekee aloitteita, järjestää tapahtumia, osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon sekä pyrkii vaikuttamaan koulujen toiminnan kehittämiseen.

Kouvolan nykyiseen nuorisovaltuuston toimintasääntöön edellinen lause oli päätynyt sellaisenaan loppuosan muotoilua lukuun ottamatta:

...osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon ja on yhteistyössä koulujen oppilaskuntien kanssa.

Vanhan Kouvolan asiakirjan maininta nuorisoportaalista on kokonaan poistettu nykyisestä asiakirjasta. Koulujen oppilaskuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön liittyvän maininnan uudelleenmuotoilu on hyvä asia, jotta koulujen sisäinen oppilaskuntien ja koko kunnan alueen nuorisovaltuuston tekemä työ pysyy selkeämmin erillisenä, vaikka yhteistyö onkin tavoiteltava asia. Nuorisovaltuuston rooli on toimia ensisijaisesti nuorten koulumaailman ulkopuolisen toiminnan kehittäjinä. Kaikki paikkakunnan nuoret eivät opiskele kyseisissä oppilaitoksissa, ja koulujen sisälle luotu oppilaskuntajärjestelmä huolehtii koulujen sisäisten asioiden kehittämisestä. Nuva ry linjaakin nuorisovaltuustojen toimivan koko kunnan nuorten etujen ajajina (Mikä nuorisovaltuusto? 2014). Muotoilut toiminnan muodoista on jätetty kuitenkin riittävän löyhiksi, jotta ne eivät rajaa käytännön tekemistä liikaa.

Osallisuuden näkökulmasta toiminnan muotojen kuvaaminen Kouvolan asiakirjoissa antaa nuorisovaltuustosta aktiivisen ja osallistuvan vaikutelman. Nuoret ovat toiminnan keskipisteessä. Hämäläinen (1999, 69 – 70) puhuu sosiaalipedagogiikan yhteydessä subjektiudesta, joka on tietoista yhteiskunnan jäsenyyttä, osallisuutta ja yhteiskunnallista osallistumista, valmiuksia toimia yhdessä toisten kanssa. Nuoren subjektiuus tulee esiin edellisissä toiminnan muotoja kuvaavissa tekstilainauksissa.

Liitoskuntien huomioimisen näkökulmasta jälleen Anjalankosken vanhasta tekstistä on siirtynyt lähes sellaisenaan muotoiluja uuden Kouvolan asiakirjaan.

Mikkelin asiakirjoissa toiminnan konkreettisia muotoja oli kuvattu ainoastaan Ristiinan entsisessä nuorisovaltuuston toimintasännössä. Mikkelin voimassa olevassa asiakirjassa käsiteltiin ainoastaan toiminnan tarkoitusta. Ristiinan asiakirjassa

nuorisovaltuuston tarkoitus ja toiminnan muodot olivat nivoutuneet yhteen, ja seasta oli löydettävissä selkeitä esimerkkejä käytännön toiminnasta:

Nuorisovaltuusto ottaa kantaa nuoria koskevien asioiden käsittelyyn, tuo esille nuorten mielipiteitä, antaa lausuntoja ja vaikuttaa päättäjiin kaikissa päätöksenteon vaiheissa...Nuorisovaltuusto toteuttaa nuorilta tulleita aloitteita ja tarvittaessa vie niitä eteenpäin muille päätöksentekijöille...Nuorisovaltuusto päättää sille varatun määrärahan käytöstä ja muista sen päätettäväksi määräytyistä asioista... Nuorisovaltuusto järjestää erilaisia tapahtumia muiden toimijoiden kanssa... Nuorisovaltuusto tiedottaa toiminnastaan.

Toiminnan muotoja oli kuvattu samankaltaisesti konkretian tasolla kuin Kouvolan toimintasäännöissä. Osallisuuden näkökulmasta muotoilut ovat pääosin nuoren toimijuutta korostavia, mutta huomio kiinnittyy sanamuotoiluihin kohdassa ”nuorisovaltuusto päättää muista sen päätettäväksi määräytyistä asioista”. Osallisuus saattaa muuttua näennäisiksi ja päälleliimatuksi, jos nuorisovaltuusto toimii paperileimasimena kunnan päätöksenteossa. Aapola (2005, 9 – 10) puhuu vastaavanlaisista ”piilo-opetussuunnitelmista”, joissa erityisesti nuorille varatuilla kansalaisuuden harjoittelun foorumeilla viestitään epäsuorasti, että muut osallistumisen kentät eivät ole heitä varten. Aikuiset siis tekevät rajauksen asioille, joihin nuorisovaltuustolla on mahdollisuuksia vaikuttaa.

Toisaalta määrärahaa koskien päätäntävaltaan ei ole asetettu rajoituksia nuorisovaltuustolle, jolloin nuorisovaltuuston rooli aktiivisena toimijana korostuu jälleen.

Yhteenvedona nuorisovaltuuston olemassaolon perusteet –yläluokasta voidaan sanoa, että kokonaisuutena asiakirjoissa pääpaino oli nuorisovaltuuston toiminnan tarkoituksen kuvaamisessa. Tämä on hyvä linjaus, koska tarkoituksen kuvauksesta voidaan ilman aukikirjoitettuja konkretian muotojakin vetää linjoja käytännön toteutukseen. Jos toiminnan tarkoitus on kirjoitettu auki huolimattomasti, voi se pahimmillaan estää toimimista kunnan päätöksenteon sisällä, ja rajata ulos joitakin tärkeitä toimintamuotoja. Toiminnan muotojen kuvaukseen on syytä jättää riittävää liikkumatilaa, jotta se ei liiaksi rajaa käytännön toimintaa.

Osallisuuden näkökulmasta sanamuodoilla on suuresti merkitystä, koska niiden myötä nuorisovaltuuston toimijuuden ja osallisuuden merkitys voi muuttua ratkaisevasti. Ahonen (2005, 19) puhuu demokratian laveudesta ja syvyydestä. Laveus tarkoittaa osallistujien joukon rajoja, ja syvyys sitä, mistä asioista voidaan demokraattisesti päättää. Molemmat ulottuvuudet voivat tulla esteeksi nuorten aidolle osallisuudelle, jos nuorille näennäisesti päätettäväksi annettavista asioista todellisuudessa päätetään muualla.

5.2 Nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde

5.2.1 Rahoitus

Kouvolan tapauksessa rahoitus on mainittu kaikissa, paitsi Kuusankosken asiakirjassa, jossa aihetta sivutaan vain maininnalla *talousvastuu nuorisotoimen osastopäälliköllä*. Kyseinen asiakirja ei kuitenkaan ole varsinainen virallinen toimintasääntö, joten tässä asiakirjassa monet asiat mainitaan melko ylimalkaisesti.

Kouvolan nuorisoparlamentin vanhassa toimintasäännössä rahoitusta käsitellään seuraavasti:

Nuorisoparlamentille varataan kaupungin talousarviossa vuosittain käyttöraha, jonka käyttämisestä parlamentti voi itse päättää kaupungin yleisiä ohjeita ja taloussääntöä noudattaen.

Muotoilu on nuorten toimijuutta korostava, mutta tuo samalla esiin realiteetit nuorisovaltuuston roolista osana kunnallista päätöksenteon ja rahankäytön koneistoa.

Anjalankosken vanhassa nuorisoneuvoston toimintasäännössä rahoituksesta mainitaan seuraavaa:

Nuorisoneuvostolle myönnetään vuosittain toimintamääräraha tietyin rajoituksin. Varojen käyttöä seuraa Anjalankosken kaupungin nuorisotoimi. Neuvostolla on oikeus hankkia varoja myös omatoimisesti. Nuorisoneuvoston jäsenille ei makseta kokouspalkkiota. Matkakulut korvataan neuvoston oman päätöksen mukaisesti.

Tässä tekstissä muotoilu rahankäytöstä on nuorten toimijuutta hieman rajoittavampi kuin edellisessä tekstikatkelmassa. Termi ”tietyn rajoituksin” ei juurikaan kerro, mitä sillä käytännössä tarkoitetaan, mutta todennäköisesti melko samaa kuin edellisessä Kouvolan asiakirjassa. Termin avaaminen lisääi määritelmän selkeyttä. Omatoimisesta varainhankinnasta kertova maininta toisaalta kannustaa nuoria kehittämään toimintaansa aktiivisesti, jolloin toiminta ei rajoitu kaupungin myöntämään määrärahaan. Omatoiminen varainhankinta lisää nuorten kokemusta asioihin vaikuttamisesta ja Hämäläisen (1999,61 – 62) kuvaamasta subjektiudesta.

Kouvolan vanhassa toimintasäännössä ei ole mainintaa suuntaan tai toiseen kokouspalkkioista tai matkakulujen korvaamisista. Anjalankosken asiakirjassa asia taas on yksiselitteisesti kirjattu auki, mikä on hyvä asia epäselvyyksien vähentämiseksi.

Nykyinen, voimassa oleva Kouvolan nuorisovaltuuston toimintasääntö pitää sisällään seuraavat maininnat rahoituksesta:

Nuorisovaltuustolle myönnetään vuosittainen toimintamääräraha. Nuorisovaltuustolle ja toimintaryhmille maksetaan kokouspalkkiota nuorisovaltuuston oman päätöksen mukaisesti. Lautakunnan edustajille maksetaan kaupunginvaltuuston päättämä korvaus. Matkakulut korvataan nuorisovaltuuston oman päätöksen mukaisesti.

Tämän tekstin muotoilussa ei ole rajoituksia liittyen toimintamäärärahan käyttöön, joita löytyi vielä aiemmista asiakirjoista. Muotoilu siis on melko ylimalkainen, eikä siten rajaa nuorten osallisuutta rahankäytön toteuttamisessa. Palkkiojärjestelmää on kehitetty aiemmista asiakirjoista eteenpäin, ja tässä tekstissä onkin kattavasti ja yksiselitteisesti avattu palkkiot ja niiden perustelut. Lisäksi muotoilut korostavat nuorten omaa päätöstä palkkioita koskien, mikä jälleen korostaa nuoren subjektiutta toiminnassa (Hämäläinen 1999,61 – 62).

Mikkelin tapauksessa rahoitus mainitaan Mikkelin voimassa olevassa toimintasäännössä seuraavasti suppeahkolla muotoilulla:

Nuorisovaltuusto voi päättää sille kaupungin talousarviossa osoitetun toimintamäärärahan käytöstä sekä muiden toimielinten sille päätettäväksi annetuista asioista.

Muotoilu on hyvin suppea, mutta toisaalta se ei myöskään aseta rajoituksia nuorisovaltuuston määrärahan käytölle. Kokouspalkkioita yms. ei mainita lainkaan asiakirjassa. Sanamuoto ”päättäväksi annetut asiat” vähentää nuorten aitoa vaikuttamisen mahdollisuutta, kun päätettävät asiat on määritelty heidän puolestaan. Ilmiö mukailee Aapolan (2005, 9) tutkimustuloksia nuorten osallisuushankkeesta, sekä Ahosen (2005, 19) määritelmiä demokratian laiveudesta ja syvyydestä.

Ristiinan nuorisovaltuuston vanhassa toimintasäännössä rahoituksesta puhutaan kahdessa eri kohdassa:

Kunnanvaltuusto varaa vuosittain budjettiinsa määrärahan nuorisovaltuuston toimintaan.

Nuorisovaltuusto päättää sille varatun määrärahan käytöstä ja muista sen päätettäväksi määräytyistä asioista.

Myös näissä maininnoissa määrärahan käytöstä puhutaan neutraalisti. Päätösvalta muihin asioihin on määritelty nuorten päätösvaltaa rajaavalla ”muut määrätyt asiat” – muotoilulla, kuten edellisessäkin esimerkissä. Myöskään tässä asiakirjassa kokouspalkkioita ei mainita lainkaan.

5.2.2 Asema kunnan organisaatiossa

Kouvolan asiakirjoista mainintoja asemasta kunnan organisaatiossa löytyi paljon. Kouvolan vanhassa nuorisoparlamentin toimintasäännössä oli otsikoitu pykälä ”suhde kaupungin hallintoon”, joka piti sisällä jo aiemmin käsitellyt rahoitukseen liittyvät asiat, sekä siihen jatkoksi seuraava teksti:

...parlamentin toimintaa ohjaa kaupungin nuorisotoimi.

Nuorisotoimen roolista toiminnan taustalla ei kerrota enempää säännöissä. Lisäksi asiakirjasta löytyi kuvaus kummivaltuutetuista ja lautakuntaedustuksista:

Kukin valtuustoryhmä valitsee keskuudestaan nuorisoparlamentille kummivaltuutetun, jonka tehtävänä on mm. pitää yhteyttä valtuustoryhmien ja nuorisoparlamentin välillä, ja opastaa nuorisoparlamenttia kunnallisessa päätöksenteossa.

On hyvä, että kummivaltuutettu-toimintamalli on kirjattu auki nuorisovaltuuston toimintasääntöön, jotta toiminta ei jää häilyväksi. Malli, jossa nuorisovaltuutetut saavat tukea kultakin valtuustoryhmältä vielä erikseen, on hyvä tapa lähentää nuoria virallisen päätöksentekokoneiston kanssa. Lautakuntaedustuksista mainitaan seuraavaa:

Nuorisoparlamentti voi valita edustajansa seuraaviin lautakuntiin: sivistys-, liikunta-, tekninen, sosiaali-, rakennus- ja ympäristölautakunta. Nuorisoparlamentin edustajalla on lautakunnassa läsnäolo- ja puheoikeus yleisissä nuoria koskevissa asioissa. Lautakunnan puheenjohtaja määrittelee viime kädessä, milloin asia koskee nuoria.

Edellisessä tekstikatkelmassa nousee hyvin esiin lautakuntaedustuksien todellisuus. Vaikka nuorisovaltuustosta voidaan nimetä edustaja kaikkiin lautakuntiin, on hyvin paljon lautakunnan puheenjohtajan käsissä, kuinka usein nuorisovaltuuston edustajaa lautakuntien kokouksissa todellisuudessa nähdään. Muotoilu nuoria koskevasta asiasta on ongelmallinen, koska se voidaan tulkita monella tavalla. Toisaalta nuoria koskevat heidän ikäluokkaansa kohdistuvat päätökset, toisaalta kaikki kunnan päätökset, ovathan he yhtä lailla kuntalaisia, ja sitä kautta päätösten kohteita.

Nuoria koskevien asioiden määrittelyn ongelma nousee esiin aineiston analyysin useassa kohdassa. Problematiikka on havaittu myös mm. Euroopan neuvoston pilottitutkimuksessa lasten ja nuorten kuulemisen toteutumisesta. Tutkimuksen tuloksissa nuorisolakia suositetaan muokattavan niin, että selkeämmin määritetään lapsia ja nuoria koskevat kysymykset. (Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011, 32.)

Anjalankosken nuorisoneuvoston vanhassa toimintasäännössä asema kunnan organisaatiossa käy ilmi melko suppeasti. Lautakuntaedustuksista ja oikeuksista niissä mainitaan seuraavaa:

Nuorisoneuvoston jäsenillä on läsnäolo- ja puheoikeus koulutus-, kulttuuri- ja nuorisolautakunnan sekä teknisen lautakunnan kokouksissa. Neuvosto valitsee keskuudestaan kaksi vakituista edustajaa kuhunkin lautakuntaan toimikaudeksi kerrallaan.

Hallinnoivasta tahosta mainitaan lyhyesti toimintamäärärahan yhteydessä:

Varojen käyttöä seuraa Anjalankosken kaupungin nuorisotoimi.

Hyvin samaan tapaan aiheet mainitaan Kuusankosken asiakirjassa luettelomaisesti:

Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan läsnäolo- ja puheoikeudella kaksi jäsentä kuhunkin seuraavien lautakuntien kokouksiin: liikunta-, nuoriso-, kulttuuri-, kirjasto-, tekninen, rakennus- ja koulutuslautakunta.

Hallinnoiva taho on Kuusankosken asiakirjassa mainittu henkilöidysti:

Nuorisotoimesta vastuunohjaajana toimii kerhonohtaja xxxx. Talousvastuu nuorisotoimen osastopäälliköllä.

Kouvolan nykyisessä voimassaolevassa nuorisovaltuuston toimintasäännössä maininnat lautakuntaedustuksista ovat suppeita, mutta muutoksena vanhoihin malleihin sääntöjen mukaan jokaisesta lautakunnasta valitaan tukihenkilö nuorisovaltuutetuille:

Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan jokaiseen lautakuntaan kaksi nuorisovaltuutettua puhe- ja läsnäolo-oikeudella. Lautakunnat valitsevat tukihenkilöt nuorisovaltuutetuille.

Nykyisessä asiakirjassa on hyvää ylimalkainen määrittely lautakuntaedustuksista, verrattuna vanhan Kouvolan muotoiluun lautakunnan puheenjohtajan näkemyksestä,

milloin nuorisovaltuutettu kutsutaan kokoukseen. Tällä muutoksella saadaan nuorisovaltuuston edustajat aidosti mukaan lautakuntien kokouksiin, ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa myös muihin, kuin suoranaisesti nuoria koskeviin asioihin.

Tukihenkilön nimeäminen lautakunnista on hyvä kehitys vanhaan asiakirjaan nähden. Toiminta käytännössä parhaimmillaan rohkaisee nuorta avaamaan suunsa lautakuntien kokouksissa ja kokemaan olonsa tervetulleeksi ryhmän jäseneksi. Kummivaltuutetuista voimassaolevassa asiakirjassa ei kuitenkaan enää puhuta, lautakuntien tukihenkilöt ovat mahdollisesti tulleet tilalle ”kummitoiminnan” muotona. Tämä on hyvä suunta, koska silloin nimenomaan jokaisesta lautakunnasta löytyy nuoren edustajan tukihenkilö, eikä kummivaltuutettu ole vain satunnainen valtuustoryhmänsä edustaja, joka ei välttämättä lainkaan istu lautakunnassa ja täten ole nuoren tukena kokoustilanteissa.

Voimassa olevassa Kouvolan asiakirjassa on mainittu myös raportointi nuorisotoimelle, sekä nimetty tukihenkilö:

Nuorisovaltuusto on velvollinen raportoimaan toiminnastaan nuorisopalvelujen tiedotus- ja vaikuttamisyksikölle....Kaupungin nuorisopalvelujen tiedotus- ja vaikuttamisyksiköstä nimetty työntekijä tukee ja avustaa nuorisovaltuuston toimintaa.

On hyvä, että nuorisotoimen ja nuorisovaltuustotoiminnasta vastaavan työntekijän roolia on jonkun verran avattu toimintasäännöissä. Voimassaolevassa Kouvolan asiakirjassa verbit ”tukea” ja ”avustaa” antavat oikeansuuntaisen kuvan nuorisotyöntekijän roolista nuorisovaltuustotoiminnassa. Poiketen monesta muusta nuorisotyön muodosta, ohjaajalla ei pidä olla liian keskeinen rooli nuorisovaltuustossa. Toimiminen enemmänkin taustalla, reunaehtojen varmistajana ja ryhmän dynamiikan edistäjänä, ei välttämättä ole aina työntekijällekään itsestäänselvyys. Nuorten aloitteellisuus ja osallisuus kärsii, jos toiminnasta vastaava nuorisotyöntekijä ottaa liian aktiivista roolia nuorisovaltuustossa.

Nuorisovaltuuston tukemista käsitellään monesta näkökulmasta edellisissä tekstikatkelmissa: tukea lautakunnilta, valtuustoryhmiltä, ja nuorisotyöntekijältä. Nigel Thomas (2002) on jakanut osallisuuden eri ulottuvuuksiin, joita ovat mahdollisuus valita, saada tietoa, vaikuttaa prosessiin, ilmaista itseään, saada apua ja

tukea itsensä ilmaisemiseen sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Näistä ulottuvuuksista erityisesti mahdollisuus saada tietoa, apua ja tukea ovat samassa linjassa teksteissä mainittujen tukimuotojen kanssa nuorten osallisuutta lisäävinä seikkoina.

Mikkelin asiakirjojen osalta Ristiinan vanhassa nuorisovaltuuston toimintasäännössä on selkeä muotoilu nuorisovaltuuston oikeuksista suhteessa kunnan hallintoon:

Nuorisovaltuustolla on oikeus tulla kuulluksi, hyväksytyksi ja huomioon otetuksi kunnan hallintoelimissä erityisesti nuoria koskevissa asioissa. Nuorisovaltuustolla on oikeus saada koulutusta ja neuvoja tehtäviinsä.

Lisäksi asiakirjassa on perusteluna suora lainaus nuorisolaista:

Nuorisolain 8§ mukaan ”Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja –politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.”

Tässä Ristiinan asiakirjassa tulee koko tutkimusaineistosta voimakkaimmin perustelluksi nuorten osallisuus ja sen tärkeys. Oikeuksissa kertovassa tekstikohdassa tärkeitä määreitä ovat hyväksytyksi ja huomioon otetuksi tuleminen, koska pelkkä kuuleminen sinänsä ei vielä takaa nuorten mielipiteen aitoa huomioimista ja sitä kautta merkittävyyttä ja vaikuttavuutta tehtäviin päätöksiin.

Lisäksi maininta oikeudesta saada koulutusta ja neuvoja tehtävään on tärkeä, koska pelkän nuorisovaltuuston olemassa olo sinänsä ei tee nuorista vielä kyvykkäitä vaikuttajia. Kunnan päätöksentekojärjestelmään perehtyminen esimerkiksi kokouskäytännöistä lähtien on tärkeää, koska nuorisovaltuustoihin valikoituvien henkilöiden ei pidä olettaa omaavan jo valmiiksi hyviä vaikuttamisvalmiuksia. Mikäli näin olisi, se rajaisi jo valmiiksi nuorisovaltuustot vain tiettyjen valmiiksi valveutuneiden nuorten sisäpiireiksi. Nigel Thomasin (2002) teoria osallisuuden eri ulottuvuuksista, ja erityisesti tiedon, avun ja tuen saamisesta korostuvat selkeästi tässäkin tekstikatkelmassa.

Ristiinan nuorisovaltuuston (asiakirjassa RisTo) vanhoissa säännöissä on lisäksi avattu toimintamalli yhteistyöstä lautakuntien kanssa:

RisTo nimeää kautensa alussa omat yhteyshenkilönsä (1 – 2 hlöä / ltk) kullekin lautakunnalle. Lautakunnan esittelijä pyytää nuoria koskevista asioista lausuntoa tai kannanottoa RisTo:lta asiaa valmisteltaessa tai kutsuu RisTo:n yhteyshenkilön lautakunnan kokoukseen asiantuntijan roolissa. RisTo:n edustajan voi myös kutsua mukaan suunnittelukokouksiin ja vastaaviin silloin, kun kyse on nuoria koskevista asioista. RisTo:n edustajan tehtävänä on aktiivisesti pitää yhteyttä ko. lautakuntaan.

Tässä katkelmassa tuodaan mukaan lautakuntaedustuksien lisäksi myös lautakunnassa nuorisovaltuustoa edustavan nuoren kutsuminen muihin valmisteleviin kokouksiin, sekä lausuntojen pyytäminen nuorisovaltuustolta. ”Nuoria koskevat asiat” nousevat jälleen esiin, kuten monissa aiemmissakin tekstinäytteissä. Tässä lainauksessa on hyvää nuorisovaltuuston edustajan oman aktiivisuuden korostaminen, jossa korostuu yhteistyön kaksisuuntaisuus. On siis myös nuoren vastuulla tehdä avauksia lautakunnan suuntaan, eikä odottaa passiivisesti kutsuja kokouksiin. Tällainen muotoilu korostaa nuoren toimijuutta ja osallisuutta, sekä Hämmäläisen (1999, 61 – 62) kuvausta subjektiudesta.

Ristiinan asiakirjassa avataan myös nuorisotyön roolia nuorisovaltuuston tukena melko yksityiskohtaisesti:

Nuorisovaltuuston tutorina toimii Ristiinan kunnan vapaa-aikasihteeri tai muu vapaa-aikatoimen työntekijä. Tutorin tehtävänä on huolehtia nuorisovaltuuston käsiteltäviksi tulevien asioiden valmistelusta yhdessä puheenjohtajan, sihteerin tai työvaliokunnan kanssa sekä nuorisovaltuuston opastamisesta. Tutor toimii nuorisovaltuuston laskujen asiatarkastajana ja/tai hyväksyjänä. Tutorilla on puhe- ja läsnäolo-oikeus nuorisovaltuuston kokouksissa.

Muissa tutkimukseni aineistoissa ei ole määritelty yhtä tarkasti nuorisotyöntekijän roolia nuorisovaltuustotoiminnassa.

Lisäksi Ristiinan asiakirjassa on mainittu kummivaltuutettu –toiminta:

Kunnanvaltuusto ja –hallitus nimeää 2 – 3 kummivaltuutettua, jotka voivat osallistua nuorisovaltuuston kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeuksin. Heidän tehtävänä on toimia yhdyslenkinä nuorisovaltuuston ja luottamushenkilöiden välillä sekä välittää tietoa käsiteltävänä olevista asioista.

Ristiinan asiakirjasta käy kautta linjan ilmi nuorta tukeva asennoituminen, oli kyse sitten valtuutetuista ja tutorina toimivasta vapaa-aikatoimen työntekijästä. Kuntaliitoksen näkökulmasta kuitenkin nämä asiat eivät ole siirtyneet Mikkelin asiakirjaan, koska aineiston keräämishetkenä ei asiakirjoja oltu vielä päivitetty Ristiinan kuntaliitosta huomioivaksi.

Mikkelin voimassa olevassa asiakirjassa mainitaan hallinnoivista tahoista seuraavaa:

Mikkelin nuorisovaltuusto on vaalilla valittava kaupunginhallituksen alainen nuoria koskevien asioiden asiantuntija- ja yhteistyöelin...Nuorisovaltuuston toimisto- ja valmistelutehtävistä vastaa nuorisotoimen nimeämä työntekijä.

Lautakuntaedustukset mainitaan lyhyesti muotoilulla, joka ei erityisesti korosta nuorten osallisuutta lautakuntien edustajan roolissa:

Nuorisovaltuuston edustajan läsnäolosta ja puheoikeudesta kaupungin eri toimielinten kokouksissa päättää ko. toimielin.

Edelliseen lainaukseen liittyen vuodelta 2003 peräisin olevasta sääntömuutospykälästä löytyy maininta, joka koskee Mikkeliin vuonna 2001 liittynyttä Anttolaa:

Nuorisotoimenjohtaja esittää, että toimintasäännön 6§:stä poistetaan Anttolan aluejohtokuntaa koskeva maininta ja tämä pykälä muutetaan muotoon ”Nuorisovaltuuston edustajan läsnäolosta ja puheoikeudesta kaupungin eri toimielinten kokouksissa päättää ko. toimielin.”

Koska alkuperäistä Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöä ei ollut saatavilla analyysia varten, jää epäselväksi liitoskuntaa koskeva maininta.

Nuorisovaltuuston päätösvallassa mainitaan myös rahoitus –alaluvussa esiin nostetussa lainauksessa:

Nuorisovaltuusto voi päättää sille kaupungin talousarviossa osoitetun toimintamäärärahan käytöstä sekä muiden toimielinten sille päätettäväksi annetuista asioista.

Näissä kaikissa tekstikatkelmissa verrattuna Ristiinan materiaaliin nousee esiin toisenlainen henki liittyen nuorisovaltuuston saamaan tukeen tai osallisuuteen. Toki tekstin niukkuus vaikuttaa asiaan, mutta asennoituminen on enemmän ylhäältä alaspäin johdettua, ja siten ei aitoon nuoren osallisuuteen kannustava. Ahosen (2005, 19) teoria demokratian laveudesta ja syvyydestä, jossa kumpikin ulottuvuus voi muodostua nuorten aidon osallisuuden esteeksi, näkyy tekstikatkelmissa.

Yhteenvedona nuorisovaltuuston ja kunnan välinen suhde –yläluokasta rahoituksen osalta on hyvä kirjata selkeästi auki sovitut käytännöt mm. palkkioista ja muista rahankäyttöön liittyvistä pelisäännöistä. Sanamuodoilla on suuri merkitys osallisuuden näkökulmasta. Nuorten on tärkeää saada tukea ja opastusta tehtäväänsä, mutta samalla vapauksia toimia aidosti osallisuutta edistävällä tavalla.

5.3 Ryhmän toiminnallisten käytäntöjen kuvaukset

5.3.1 Jäsenyysprosessi

Kouvolan aineistoissa mainintoja jäsenyyskriteereistä oli tasapuolisesti kaikissa toimintasäännöissä. Kouvolan vanhassa nuorisoparlamentin asiakirjassa mainitaan jäseniä valittavan vuosittain 23 kappaletta. Ikärajoista mainitaan seuraavaa:

Kouvolan nuorisoparlamentin jäseniksi voidaan valita Kouvolassa opiskelevia nuoria peruskoulun 9-luokalta ja toisen asteen oppilaitoksista (ei iltalukio). Jäsenten ikäjakauma voi vaihdella 14 – 22 ikävuoteen. Yläikäraja voi valintahetkellä olla korkeintaan 21.

Kysymys herää ikärajoja tarkastellessa, miksi alaikäraja on 14, eikä suinkaan 13 vuotta, joka usein yläkouluun siirtymisen myötä on nuorille suunnattujen toimintojen

alajakärajä. Kenties painottaminen myös nuoriin aikuisiin on ollut ajatuksena alajakärajan nostamisessa, jotta ikäjakauja säilyisi hieman suppeampana. Valtakunnallisestikin tarkasteltuna ikärajat vaihtelevat jonkin verran, painottuen yleensä ikävuosien 13 – 18 välille (Mikä nuorisovaltuusto? 2014).

Toimintasäännössä oli selkeästi ilmaistu koulukohtaiset kiintiöt:

...Eskolanmäen koulu (2+2 varajäsentä), Kouvolan Yhteiskoulu (2+2 varajäsentä), Urheilupuiston koulu (2+2 varajäsentä). Edustajien valinnassa Pajakadun ja Oppikujan koulut kytetään Kouvolan yhteiskouluun ja Mäntypuiston koulu Eskolanmäen kouluun...Koulut päättävät valintaprosessista ja varajäsenet ovat koulun varajäseniä.

Valintatapa oli kuvattu Kouvolan vanhassa asiakirjassa seuraavasti:

Nuorisoparlamentin vaalit järjestetään vuosittain elokuussa. Nuorisoparlamentin toimintakausi alkaa lokakuun 1. päivä.

Anjalankosken vanhassa nuorisoneuvoston toimintasäännössä ryhmän toimikausi on niinikään yhden vuoden mittainen, ikähaitari on 13 – 20 vuotta, ja nuorisoneuvoston jäsenten lukumäärä on 25 nuorta. Alueellinen valintamenettely on kirjattu auki listaamalla selkeästi oppilaitokset sekä nuorisotalot:

Nuorisoneuvoston jäsenet valitaan kahdeksasta vaalipiiristä, jotka ovat: Anjalankosken lukio...Myllykosken yhteiskoulu...Kouvolan seudun ammattiopisto, ammattikoulu, Anjalankoski...Anjalankosken nuorisotalot (Inkeroinen, Myllykoski ja Sippola)

Nuorisotalojen erikseen mainitseminen oppilaitosten ohella on hyvä lisä ”vaalipiireihin”, sillä nuorisotiloilla kävijät muodostavat usein hyvin toisentyypisen nuorten yhteisön verrattuna tavalliseen koululuokkaan. Tämä mahdollistaa hyvin erilaisten ihmisten hakeutumisen mukaan nuorisovaltuustotoimintaan. Tärkeää on lisäksi huomioida tasavertoisesti alueen oppilaitokset, huomioiden mukaan sekä lukiot että ammatilliset oppilaitokset.

Jäsenten valinnasta Anjalankosken vanhassa asiakirjassa mainitaan seuraavaa:

Ehdokkaaksi voivat asettua kaikki Anjalankoskella kirjoilla olevat 13 – 20 –vuotiaat nuoret. Nuorisoneuvoston vaalit pidetään Anjalankosken kouluilla ja nuorisotaloilla. Kouvolan seudun ammattiopiston Anjalankoskella sijaitsevien toimipisteiden kaikilla opiskelijoilla on äänioikeus, mutta ehdokkaiden tulee olla kirjoilla Anjalankoskella. Vaalissa tulevat valituksi kunkin vaalipiirin kiintiön puitteissa eniten ääniä saaneet ehdokkaat. Edustajille ei valita varajäseniä.

Tekstissä on selkeästi mainittu käytäntö liittyen ammatillisiin oppilaitoksiin, joiden opiskelijoista vain osa on kirjoilla kyseisessä kunnassa. Tämän tyyppiset tarkennukset on hyvä lukea toimintasäännössä epäselvyyksien vähentämiseksi.

Kuusankosken aineistossa jäsenyysprosessiin liittyvät maininnat ovat suppeampia, mutta huomioiden asiakirjan toisenlaisen luonteen, ne ovat riittäviä. Asiakirjan mukaan nuorisovaltuuston jäsenmäärä oli 30 jäsentä, toimikausi kahden vuoden mittainen, ja valintamenettelystä mainittiin seuraavaa:

Jäsenet valitaan kerran kahdessa vuodessa koulukohtaisten kiintiöiden mukaan 13 – 18 –vuotiaista Kuusankoskelaisista nuorista.

Nykyisessä voimassaolevassa Kouvolan nuorisovaltuuston toimintasäännössä toimikausi on kaksivuotinen, ja ehdolle voivat asettua 13 – 20 –vuotiaat Kouvolassa kirjoilla olevat nuoret. Liitoskuntien asiakirjoista on otettu mallia näitä kriteereitä miettiessä. Jäsenmäärän enimmäismääräksi on merkitty 42 nuorta, ja jäsenten valinnasta kerrotaan näin:

Oppilaskuntien hallitukset organisoivat nuorisovaltuuston jäsenten valinnan kouluissaan: jokaiselta yläasteelta kaksi oppilasta, jokaisesta lukiosta kaksi oppilasta, Kouvolan seudun ammattiopistosta 6 opiskelijaa, lisäksi valitaan kaksi jäsentä, jotka eivät opiskele Kouvolan kouluissa.

Koulujen listausta on virtaviivaistettu ymmärrettävästi, sillä oppilaitosten luettelo olisi uudessa liitoskunnassa pitkä. Nuorisotaloja ei mainita, mutta toisaalta tulkinnanvapautta antaa viimeinen maininta kahdesta ei paikkakunnalla opiskelevasta

nuoresta. Tämä on hyvä lisäys, ja sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi nuoria, jotka eivät enää opiskele, tai opiskelevat muualla, mutta ovat silti kirjoilla paikkakunnalla. Tällainen muotoilu ei rajaa ulkopuolelle edellä mainittujen ryhmien osallistumismahdollisuutta.

Mikkelin asiakirjoja tarkastellessa jäsenyyskriteerit –alaluokka on ainoa luokitus, jossa voidaan analyysissä voidaan ottaa tarkasteluun myös kaksi Mikkelin nykyiseen voimassa olevaan nuorisovaltuuston toimintasääntöön tehtyä päivitystä vuosilta 2006 ja 2010. Nämä päivitykset nimittäin ottavat kantaa kuntaliitosten yhteydessä tapahtuneisiin uusien alueiden huomioimisiin nuorisovaltuustotoiminnassa.

Mikkelin voimassaolevassa nuorisovaltuuston toimintasäännössä kerrotaan nuorisovaltuuston koostuvan 21 jäsenestä, jotka ovat vaaliajankohtana 13 – 19 – vuotiaita. Nuorisovaltuuston toimikausi on kaksivuotinen. Alueellisesta jäsenten valinnasta toimintasäännössä mainitaan seuraavaa:

Ensimmäisessä vaalissa valituista nuorisovaltuuston jäsenistä tulee vähintään kaksi olla Anttolasta ja neljä Mikkelin maalaiskunnasta. Valituista nuorisovaltuuston jäsenistä tulee vähintään yhden olla Anttolasta ja yhden Haukivuorelta.

Käytössä siis on kaksivaiheinen valintatapa, mutta säännöistä ei käy selkeämmin ilmi, millainen. Valintatavan kuvaaminen tarkemmin voisi selkeyttää toimintasääntöä tältä osin.

Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöön vuosina 2006 ja 2010 tehdyt päivitykset ottavat kantaa Anttolan ja Haukivuoren huomioimiseen jäsenkiintiöissä, eli käytännössä jo edellä lainattu tekstinkohta:

Valituista nuorisovaltuuston jäsenistä tulee vähintään yhden olla Anttolasta ja yhden Haukivuorelta.

Koska en saanut käsiini Mikkelin alkuperäistä toimintasääntöä vuodelta 2001 (asiakirjan yläreunassa on viite alkuperäisiin sääntöihin, jotka kaupunginhallitus on hyväksynyt 8.1.2001), on tulkinta tehtävä takaperin: ennen vuotta 2006 ei säännöissä siis ollut mainintaa liitoskuntien huomioimisesta. Ajantasaisuuden näkökulmasta

katsoen päivittäminen ei ollut ripeää: Anttola liittyi Mikkeliin jo vuonna 2001, ja Haukivuori vuoden 2007 alussa. Eli aiemmin liittyneen kunnan osalta kyseistä aluetta ja sen nuoria huomioimaton toimintasääntö ehti olla voimassa lähes kuusi vuotta, ja asiaa päivitettiin vasta, kun seuraava kuntaliitos oli juuri tulossa voimaan.

Vuoden 2006 ja 2010 päivitykset toimintasääntöön ovat käytännössä identtiset, aiemmassa lisäyksessä liitoskunnat huomioidaan kyseisen nuorisovaltuuston toimintakauden ajaksi, kun jälkimmäisessä, vuoden 2010 päivityksessä muotoilu on yksiselitteisempi ja tarkoitettu pysyvästi voimassa olevaksi:

Kaupunginhallitus päättää muuttaa nuorisovaltuuston toimintasäännön 3§:n 2 momenttia siten, että valituista nuorisovaltuuston jäsenistä tulee vähintään yhden jäsenen olla Anttolasta ja yhden Haukivuorelta. Lisäksi kaupunginhallitus päättää, että muutos tulee voimaan heti.

Päivitysprosessi näyttäytyy analyysia tehdessä hieman sekavana ja kenties ei loppuun asti mietittynä. Liitoskuntien alueella asuvien nuorten ajantasainen huomioiminen kiintiöissä varmistaisi sen, että myös kyseisten alueiden nuorten ääni tulisi kuulluksi nuorten virallisen osallisuus- ja vaikuttamisväylän kautta. Muutoin vaarana on useamman ikäluokan jääminen paitsioon nuorisovaltuustotoiminnasta.

Ihmetystä herättää myös se, miksi vuoden 2006 päivityksessä pykälä on muotoiltu käsittämään vain silloin meneillään olleen nuorisovaltuuston toimintakauden, kun muotoilun olisi heti voinut pysyvästi voimaksi olevana.

Jäsenyysprosessin osalta kaksi tutkittua tapausta näyttäytyivät hyvin erilaisina erityisesti kuntaliitoksen näkökulmasta.

5.3.2 Ryhmän toiminnan käytännöt

Kouvolan vanhassa nuorisoparlamentin toimintasäännössä ryhmän toiminnan käytäntöjä on kuvattu melko suppeasti, eikä toimintasääntö rajaa toiminnan tasoa juurikaan, paitsi tiedottamisen osalta:

Nuorisoparlamentti valitsee itse toimintatapansa järjestäytymällä ensimmäisessä kokouksessaan. Nuorisoparlamentin on kuitenkin pidettävä kokouksistaan pöytäkirjaa, joka tulee allekirjoittaa ja jonka tulee olla nähtävillä nuorisoportaalissa. Lisäksi nuorisoparlamentin on keskuudestaan valittava tiedotusvastaava, jonka tehtävänä on huolehtia nuorisoparlamentin asioiden näkyvyydestä portaalissa.

Päätösvaltaisuudesta samassa toimintasäännössä mainitaan lisäksi, että nuorisoparlamentti on päätösvaltainen 12 jäsenen ollessa paikalla.

Anjalankosken nuorisoneuvoston vanhassa toimintasäännössä ryhmän toiminnan käytäntöjä on kuvattu yhtä lailla suppeahkosti. Järjestäytymisestä ja työryhmistä kerrotaan seuraavaa:

Neuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sihteerin sekä taloudenhoitajan. Neuvosto on päätösvaltainen, kun 1/3 sen jäsenistä on läsnä...Nuorisoneuvoston työryhmät raportoivat toiminnastaan muille nuorisoneuvoston jäsenille.

Tässä esimerkissä tiedonkulkua on korostettu vain sisäisenä tiedottamisena, toisin kuin edellisessä Kouvolan lainauksessa.

Kuusankosken asiakirjassa järjestäytymisestä ja työryhmistä puhutaan hyvin samalla tasolla, ainoa selkeä poikkeus on nuorisovaltuuston kokoontumiselle määritetty tarkka ajankohta:

...kokoontuu joka kuun ensimmäinen torstai, lukuun ottamatta kesäkuukausia.

Nykyisessä voimassa olevassa Kouvolan nuorisovaltuuston toimintasäännössä toiminnan käytännöt on kuvattu edellä mainittuja tekstilainauksia mukailevasti, suuria muutoksia ei ole toimintasääntöön tältä osin tullut. Sisäinen järjestäytyminen ja päätösvaltaisuus on kuvattu samaan tapaan, työryhmien toimintaa on avattu hieman lisää:

Nuorisovaltuusto voi perustaa työryhmiä toimintansa toteuttamiseksi. Työryhmä valitsee keskuudestaan ryhmän vetäjän ja muistion laatijan.

Lisäksi tiedottamisvelvollisuudesta on kirjoitettu seuraavaa:

Nuorisovaltuusto on velvollinen raportoimaan toiminnastaan nuorisopalvelujen tiedotus- ja vaikuttamisyksikölle. Työryhmät ovat velvollisia raportoimaan toiminnastaan nuorisovaltuustolle. Majakat.fi –sivustojen kautta tiedotetaan nuorisovaltuuston ja työryhmien päätöksistä.

Kaiken kaikkiaan Kouvolan aineistossa ei rajata kovin tarkasti ryhmän sisäisiä toiminnallisia käytäntöjä, painotus näkyy tiedonkulun korostamisessa, ja työryhmien toiminnassa. On hyvä, että työryhmät on erikseen mainittuna toimintasäännössä, jotta niitä myös hyödynnetään. Muutoin varsinaiset nuorisovaltuuston kokoukset venyisivät pitkiksi, mikäli kaikkia käytännön asioita ja yksityiskohtia puitaisiin koko ryhmän voimin kokoustilanteessa.

Muilta osin toimintasääntö antaa nuorille vapauden toteuttaa sisäistä toimintaansa haluamallaan tavalla, mikä lisää osallisuutta. Mitä vähemmän toimintasääntö rajaa tarkkoja yksityiskohtia sisäisessä toiminnassa, sitä enemmän nuoret voivat tehdä toiminnasta itsensä näköistä, mikä motivoi varmasti pysymään mukana toiminnassa. Sama ajattelu on nähtävissä Kiilakosken ym. (2012, 15 – 16) luonnehdinnassa, jossa osallisuus on vallan jakamista ja mahdollisuutta muuttaa yhteisöä, johon kuuluu.

Verrattuna Kouvolan aineistoihin, Mikkelin vastaavissa asiakirjoissa ryhmän toiminnan käytäntöjä on kuvattu huomattavasti yksityiskohtaisemmin. Mikkelin voimassaolevassa toimintasäännössä on hieman yli kaksisivuinen kokousmenettelyosio, joka on osa virallista toimintasääntöä. Järjestäytymisestä kertovassa osiossa mainitaan työryhmiin liittyen myös työvaliokunta:

Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan työvaliokunnan. Tämän lisäksi voidaan tarvittaessa asettaa työryhmiä valmistelemaan ja toteuttamaan erilaisia hankkeita.

Toimintasäännössä on myös tarkkaan kuvattu nuorisovaltuutettujen aloitteiden teon etenemisprosessi, jossa työvaliokunnalla on keskeinen rooli:

Jokaisella valtuutetulla on oikeus tehdä aloitteita nuorisovaltuuston toimintaa koskevista asioista. Aloitteet tuodaan julki nuorisovaltuuston kokouksissa. Aloitetta ei

oteta heti käsiteltäväksi, vaan se otetaan nuorisovaltuuston työvaliokuntaan valmisteltavaksi. Aloitteen tehnyt valtuutettu voi ottaa osaa työvaliokunnan kokouksiin. Työvaliokunta antaa esityksensä nuorisovaltuustolle viimeistään viiden viikon kuluessa aloitteen tekemisestä.

Tällaista useampiportaista järjestelmää ei ole kuvattu muissa tutkimuksen nuorisovaltuustoissa. Tekstistä kaikuu muodollisuus ja tietynlainen jäykkyys, joka korostuu myös puheenvuoroja koskevassa osiossa:

...Puheenvuoro on pyydettävä kättä nostamalla...Puheenjohtaja voi antaa välissä puheenvuoron työvaliokunnan tai tilapäisen valiokunnan jäsenelle, jos käsitellään asianomaisten toimielimien valmistelemlia asioista. Puheenvuoro saa kestää enintään kymmenen minuuttia. Puheenvuoron saaneen on puhuttava paikaltaan tai puhujakorokkeelta...

Tekstikatkelmasta saa välittömästi mielikuvan kaupungin valtuustosalissa tapahtuvasta hyvin virallisesta kokousmenettelystä. Jos nuorisovaltuuston toiminta suunnataan toimintasäännöissä tämän tyyppiseen aikuisten virallisuutta kopioivaan muottiin, se saattaa olla omiaan karkottamaan nuoria pois toiminnan piiristä. Herää kysymys, että tarvitseeko nuorisovaltuustotoiminnan olla täydellinen kopio aikuisten päätöksenteon formaatista kaikessa muodollisuudessaan? Eikö nuorisovaltuusto voi tehdä yhtä arvokkaita ja päätösvaltaisia päätöksiä rennommassakin toimintaympäristössä vaikkapa järjestämällä kokouksensa puistossa kesäisenä päivänä eväitä syöden? Aiemmin mainittu Kiilakosken ym. (2012, 15 – 16) luonnehdinta osallisuudesta vallan jakamisena ja mahdollisuutena muuttaa yhteisöä, johon kuuluu, voidaan nähdä tässä käänteisenä: mitä vähemmän nuorilla on mahdollisuuksia itse päättää ryhmänsä käytännöistä, sitä vähemmän heillä on aitoa osallisuuden tunnetta.

Mielenkiintoista Mikkelin toimintasäänössä on myös sihteerinä toimiva taho, joka poikkeaa tutkimuksen muista materiaaleista:

Nuorisovaltuuston kokousten pöytäkirjanpitäjänä ja sihteerinä toimii nuorisotoimen määräämä työntekijä.

Osallisuuden näkökulmasta olisi mielekkäämpää, että tässä avainroolissa toimisi nuori. Kun tärkeimmät roolit (puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri, mahdollisesti tiedottaja ja rahastonhoitaja) jaetaan nuorten kesken, on vastuun opettelu paljon suurempaa ja kokemus aktiivisesta toimijuudesta vahvempaa. Anu Gretschelin (2002, 90 – 91) tutkimuksissa yksilön kokemuksesta osallisuudessa tärkeintä on nuoren oma kokemus ja tunne siitä, että hän tuntee itsensä päteväksi ja roolinsa tärkeäksi osaksi yhteisöä. Kiilakoski (2007, 13 – 14) lisää osallisuuden olevan todellisen vastuun kantamista ja saamista yhteisön toimintakyvystä. Sen myötä toteutuu sitoutuminen toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi.

Kiilakoski (2007, 17) näkee osallisuutta edistävät toimenpiteet myös kasvatuksellisenä toimintana, jossa kasvatusta toimii prosessina, jonka kautta nuori ja hänen ympäristönsä vaikuttavat toisiinsa. On kuitenkin luotava osallistavia puitteita, ja kehitettävä tilanteita, joissa osallistuminen on mahdollista. Sihteerin tehtävän antaminen nuorelle nuorisovaltuustotoiminnassa on juuri tällainen tilanne, jossa osallisuutta voidaan lisätä.

Mikkelin toimintasäännön kokousmenettely-otsikon alta löytyy vielä muitakin yksityiskohtia: kokouskutsu, esityslista, kokouksen johtaminen, nimenhuuto, päätösvaltaisuus, asioiden käsittelyjärjestys, ehdotukset, äänestystapa ja -järjestys, sekä henkilövaali ja pöytäkirjan tarkastus.

Sinänsä on hyvä, että käytännön toimintatavat on kirjattu auki, koska jatkuvuuden ja selkeyden kannalta se on järkevää. Muidenkin tutkimuksessa mukana olevien nuorisovaltuustojen toiminnassa saattaa hyvinkin olla samantyyppinen asiakirja olemassa toiminnan tukena, mutta Mikkelin tapaus on ainoa, missä on se on rakennettu sisään toimintasääntöön, ja on siten erityisen painokas käyttöarvoltaan.

Ristiinan vanhassa nuorisovaltuuston toimintasäännössä ryhmän toiminnan käytäntöjä ei kuvata yhtä tarkasti kuin Mikkelin asiakirjassa. Järjestäytymisestä mainitaan seuraavaa:

Nuorisovaltuusto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja sihteerin. Nuorisovaltuusto on päätösvaltainen, kun läsnä on yli puolet jäsenistä. Jokaisella jäsenellä on yksi ääni.

Myös Ristiinan asiakirjassa mainitaan työvaliokunta, mutta tässä yhteydessä se on ymmärrettävissä työryhmänä, terminä jota käytetään Kouvolan asiakirjoissa. Mikkelin tapauksessa taas on erikseen mainittu työvaliokunta ja työryhmät erillisinä tahoina.

Ristiinan asiakirjassa korostuu nuorisotyöntekijän (tekstissä tutorin) rooli myös ryhmän sisäisissä käytännöissä:

Nuorisovaltuusto kokoontuu puheenjohtajan tai tämän estyneenä ollessa varapuheenjohtajan kutsusta. Puheenjohtajan on kutsuttava kokous koolle, jos vähintään puolet jäsenitä vaatii sitä. Myös tutor voi toimia kokoonkutsujana.

Ristiinan asiakirja ei ole lainkaan yhtä yksityiskohtainen ryhmän sisäisten käytäntöjen rajauksissaan kuin Mikkelin asiakirja. Aineiston keruuhetkellä keväällä 2014 ei Ristiinan toimintasääntöä kuitenkaan vielä oltu huomioitu, eli asiakirjoja päivitetty vastaamaan silloista kuntaliitoksen tilaa. Voimassa oli Mikkelin aiemmin päivätty toimintasääntö.

Ryhmän toiminnalliset käytännöt –yläluokan osalta keskeisiä asioita ovat jäsenyysprosessin määrittäminen mahdollisimman tasa-arvoisesti eri paikoissa opiskelevat ja liitoskuntien eri alueilla asuvat nuoret huomioiden. Rajaustarkkuus, jonka mukaan ryhmän sisäiset käytännöt toimintasääntöön kirjoitetaan, määrittää olennaisesti nuorten omaa valinnanvapautta muodostaa toiminnasta itsensä näköistä. Toiminnan avainroolit on hyvä pitää nuorilla, eikä korostaa liikaa toiminnasta vastaavan (yleensä) nuorisotyöntekijän roolia nuorten osallisuuden kustannuksella.

5.4 Tapauskohtainen yhteenveto

5.4.1 Tapaus Kouvola

Kouvolan tapauksessa nuorisovaltuuston toimintasääntö oli ajan tasalla huomioiden toteutuneet kuntaliitokset. Lähtötilanteessa vuoden 2009 alussa syntyneeseen suurkuntaan liittyi kolme aiempaa itsenäistä kuntaa, joissa oli nuorisovaltuustotoimintaa, ja kolme sellaista kuntaa, jossa aiempaa toimintaa ei ollut. Positiivista siten oli se, että nuorisovaltuustotoiminta laajentui koskettamaan jokaisella liitosalueella asuvia nuoria. Kuusankoski oli niin sanottu välimuotoinen tapaus, koska

vakiintunutta nuorisovaltustotoimintaa oli, ja siitä aineistona tutkimuksessa mukana oli nuorisotoimen toimintakertomus, mutta varsinaista virallista toimintasääntöä ei Kuusankoskella ollut nuorisovaltuustotoiminnalle. Tämän kunnan osalta tilanne siis koheni toiminnan virallisen painoarvon saamisen myötä.

Voimassa olevaa ja vanhoja Kouvolan seudun asiakirjoja vertaillen huomasi, että päivitystyö oli tehty aloittaen osittain puhtaalta pöydältä. Vanhasta Kouvolan asiakirjasta ei ollut suoraan siirretty asioita nykyisen Kouvolan toimintasääntöön, itse asiassa enemmänkin näin oli käynyt Anjalankosken asiakirjan suhteen, koska muotoilut vaikuttivat monissa kohdin hyvin samanlaisilta. Periaatteena siis on käytetty parhaan ja sopivimman linjauksen valintaa, eikä niinkään pysytty automattisesti vanhassa ”isäntäkunnan” muotoilussa. Muutoksia oli tehty liitoskuntien hyvien käytäntöjen mukaisesti, kuten toimikauden pidentämisessä kahteen vuoteen tai alaikärajan laskemisessa 13 vuoteen. Moni kohta oli myös aidosti mietitty uusiksi, eikä vanhoja linjauksia oltu käytetty sellaisenaan, vaan niitä oli kehitetty eteenpäin, esimerkkinä kummivaltuutettu-mallista siirtyminen lautakuntaohjelmaksi tukihenkilöihin.

Kouvolan prosessi nuorisovaltuustojen toimintojen yhdistämisestä ja uudelleenjärjestämisestä toimintasääntöjen näkökulmasta vaikuttaa mukailevan ”Osallisuus nyt ja vuonna 2015” –tutkimuksen myönteisiä tuloksia kuntaliitosten vaikutuksista nuorisovaltuustojen toimintaan. Osassa kyseiseen tutkimukseen osallistuneissa kunnissa vaikuttajaryhmät olivat kasvaneet saadessaan jäseniä liitosalueilta, ja toimintaa oli saatu alueille, joissa nuorisovaltuustoja ei ennen kuntaliitosta ollut toiminut. (Kallinen 2014, 69.)

Osallisuuden näkökulmasta ajatellen Kouvolan voimassa olevassa toimintasäännössä nuoren aktiivinen toimijuus ja osallisuus korostuivat tekstimuotoiluissa ja sanavalinnoissa, ja päivityksen myötä oli päästy eroon mm. muotoilusta ”nuorisovaltuustolle annettujen tehtävien hoitaminen” toiminnan tarkoituksen kuvauksissa. Tällä vältetään tilanne, jossa aikuiset päättävät, mihin asioihin nuorisovaltuustolla on todellisuudessa päätösvaltaa. Lisäksi voimassaolevassa toimintasäännössä ei ole ongelmallista ”nuoria koskevat asiat” –termiä, joka helposti muodostuu aidon osallisuuden esteeksi mm. lautakuntatutkimukseen osallistumisessa.

Kyseinen termi pitää sisällään Ahosen (2005, 19) kuvaileman ongelman demokratian laveudesta ja syvyydestä.

Osallisuutta ilmentää myös nuorisovaltuuston edustajan asettaminen jokaiseen lautakuntaan. ”Osallisuus nyt ja vuonna 2015”-kyselyn tulosten perusteella monessa kunnassa nuorisovaltuuston edustajat ovat keskittyneet opetusta, vapaa-aikaa ja kulttuuria käsitteleviin lautakuntiin, mutta eivät niinkään yhdyskunnan, tekniikan tai ympäristön toimialoja koskeviin lautakuntiin (Kallinen 2014, 49 – 50).

Hyvänä yleisenä käytäntönä voidaan pitää Kouvolan aineistoissa sitä, että toimintasääntöjen alkupäässä kuvattu toiminnan tarkoitus oli kuvattu kattavasti, mutta toiminnan muodot oli kuvattu löyhemmin. On hyvä painottaa perusteluita nuorisovaltuuston olemassaololle vedoten osallisuuden ja kansalaisuuden teemoihin. Toiminnan tarkoituksen kuvaus toimii perusteluna ja oikeutuksena nuorisovaltuustotoiminnalle, jolloin siihen kannattaa panostaa.

Kouvolan toimintasäännöissä oli jätetty liikkumavaraa ryhmän toimintamuotojen ja sisäisen toiminnan järjestämiselle, mikä lisää nuorten osallisuutta ja sen myötä motivaatiota itse toiminnassa mukana pysymiselle. Ryhmälle tarjottavaan tukeen ja opastukseen oli samalla keskitytty lautakunnista nimettyjen tukihenkilöiden sekä toiminnasta vastaavan nuorisotyöntekijän kautta. Kaksinapaisessa toiminnan vapauden ja toisaalta tuen ajattelussa toteutuvat sekä Gretschelin (2002, 90 – 91) korostama yksilön oma tunne osallisuudesta, ja toisaalta Thomasin (2012, 4 – 5) korostama mahdollisuus saada apua, tietoa ja tukea itsensä ilmaisemiseen tärkeänä osana osallisuutta.

Muita Kouvolan aineistoista löytyviä hyviä käytäntöjä olivat mm. koulujen sisäisen oppilaskuntien toiminnan eriyttäminen nuorisovaltuuston toiminnasta, sekä jäsenyysprosessin määrittely tasapuolisesti niin, että paikkakunnan kaikki nuoret opiskelupaikasta riippumatta ovat tasa-arvoisessa asemassa mm. asettumaan ehdolle.

Lisäksi hyvää käytäntöä ilmentää nuorisovaltuutettujen kauden kaksivuotisuus, joka esimerkiksi Kouvolan vanhassa asiakirjassa oli vielä yksivuotinen, mutta uuteen toimintasääntöön asia oli muutettu. Kahdessa vuodessa nuoret ehtivät päästä paremmin sisään nuorisovaltuuston toimintaan. Nivala (2006, 57) puhuu poliittisesta

sosialisaatiosta, jossa ihmisen suhde poliittisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin järjestelmiin kehittyi, ja siten kyky toimia virallisten poliittisten instituutioiden piirissä paranee. Nuorisovaltuustossa opetellaan näitä taitoja, ja oppimisprosessille on hyvä antaa tarpeeksi aikaa.

Palkkiojärjestelmät, kuten kokouspalkkiot tai matkakorvaukset, on avattu Kouvolan toimintasäännössä myös selkeästi. Lisäksi toiminnan poliittinen sitoutumattomuus on mainittu asiakirjassa, mikä myös osaltaan lisää nuorisovaltuuston roolin selkeyttä osana kunnallista päätöksentekoa.

5.4.2 Tapaus Mikkeli

Kuntaliitoksen ja liitosalueiden tasapuolisen huomioimisen näkökulmasta Mikkelin asiakirjat eivät olleet ajan tasalla. Asiakirjoja ei oltu päivitetty kuntaliitoksen tilannetta vastaavaksi kevään 2014 aikana, jolloin tutkimuksessa käytetyt asiakirjat keräsin. Viimeisin kuntaliitos astui voimaan vuoden 2013 alussa, kun Ristiina ja Suomenniemi liittyivät Mikkeliin.

Asiakirjojen ajantasaisuus kuntaliitoksen osalta on ensisijaisen tärkeä asia liitoskuntien nuorten oikeuksien kannalta. Aiempia kuntaliitoksia oli materiaalien perusteella huomioitu pienten päivitysten osalta, jotka liittyivät aluekohtaisiin kiintiöihin, mutta nekään päivitykset eivät olleet joka vaiheessa ajantasaisia. Aiempien kuntaliitosten osalta Anttola ehti olla mukana kuntaliitoksessa lähes kuusi vuotta, ennen kuin se päivitettiin mukaan nuorisovaltuuston toimintasäännön jäsenkiintiökohtaan. Kun toimintasäännön mukaisesti toiminta on suunnattu 13 – 19 –vuotiaille, tarkoittaa lähes kuusi vuotta osan ikäluokkien nuorista sulkemista toiminnan ulkopuolelle melkein kokonaan. Koska tämä tutkimus ei ota kantaa käytännön toteutuneeseen toimintaan, vaan pysyttelee puhtaasti asiakirjoista saatavien tietojen varassa, näyttäytyy tämä huomio todella synkkänä nuorten tasapuolisten osallistumismahdollisuuksien kannalta.

Mikkelin tutkimusaineistossa oli mukana vain kaksi kokonaista nuorisovaltuuston toimintasääntöä, Mikkelin voimassaoleva ja Ristiinan aiempi toimintasääntö. Koska Ristiinan liittymisen osalta päivitystyötä ei vielä oltu tehty aineiston keruunaikaan

mennessä, ei Ristiinan toimintasäännöstä ollut siirtynyt hyviä käytäntöjä nykyiseen toimintasääntöön.

Ristiinan toimintasäännössä oli monia osallisuutta korostavia ominaisuuksia sanamuotoiluissa ja käytännöissä, ja olisi myönteistä kehitystä, että kyseisistä toimintasäännöistä siirtyisi hyväksi havaittuja käytäntöjä nykyisen Mikkelin nuorisovaltuuston toimintasääntöön.

Osallisuuden näkökulmasta Mikkelin toimintasäännössä olisi kehittämisen varaa. Sanamuodoissa oli nuorten omaa aloitteellisuutta rajoittavia muotoiluja, kuten ”...hoitaa toimielinten sille antamat tehtävät”, joissa palataan jälleen Ahosen (2005, 19) kuvailemaan ongelmaan demokratian laveudesta ja syvyydestä.

Edustusosoikeus lautakunnissa on Mikkelin toimintasäännössä jätetty eri kaupungin toimielinten päätettäväksi. Tässä muotoilussa piilee vaara, ettei nuoria kutsuta mukaan lautakuntien työskentelyyn.

Mikkelin toimintasäännössä korostui myös nuorisotyöntekijän rooli sekä nuoria tukevana, mutta osaltaan nuoria rajoittavalla tavalla kohdassa, jossa nuorisovaltuuston sihteerin tehtävät oli nimetty nuorisotyöntekijälle. Olisi suositeltavaa, että toiminnan keskeiset roolit nimettäisiin nuorten kesken, jotta kasvatuksellisuus toteutuisi osallisuutta edistävänä toimintana, kuten Kiilakoski (2007, 17) asiaa kuvailee. Osallistavien puitteiden luominen on tärkeää, mutta samalla on huolehdittava siitä, että syntyy tilanteita, joissa osallistuminen on mahdollista.

Mikkelin voimassa olevassa toimintasäännössä ryhmän sisäiset käytännöt oli toimintasäännössä kuvattu hyvin yksityiskohtaisesti ja jopa byrokraattisesti, aikuisten päätöksenteon malleja mukaillen. Myönteistä oli sinänsä asioiden kuvauksen tarkkuus, joka ei jätä epäselvyyksiä käytännön toteuttamiselle. Kuitenkin kevyempi, nuorten näköinen ja löyhemmin määritelty muotoilu saattaisi olla hyvä suuntaus sääntöjä päivitettäessä. Kiilakoski (2012, 15 – 16) on kuvannut osallisuutta vallan jakamisena ja mahdollisuutena muuttaa yhteisöä, johon kuuluu. Mitä vähemmän nuoret pääsevät vaikuttamaan ryhmän käytäntöjen muotoutumiseen, sitä vähemmän heillä on aitoa osallisuutta.

Mikkelin toimintasäännössä hyvää oli nuorisovaltuutettujen toimintakauden määrittäminen kaksivuotiseksi alusta saakka. Monissa muissa asiakirjoissa kaksivuotiseen kauteen oli siirrytty vasta myöhemmin. Nuorten oppimisprosessin kannalta vuosi on lyhyt aika sisäistää nuorisovaltuuston toiminta, varsinkin kun mukaan on tarkoitus saada täysin tavallisia nuoria, joilla ei ole aiempaa kokemusta vastaavanlaisesta vaikuttamistavasta.

5.5 Suosituksia nuorisovaltuustotoimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

Tulosten pohjalta voidaan laatia suosituksia kolmesta nuorten vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisen tavasta nuorisovaltuustotoimintaa ohjaaviin asiakirjoihin: näkökulmina ovat kuntaliitos, osallisuus ja yleiset hyvät käytännöt. Kuntaliitosta, osallisuutta ja muita yleisiä hyviä käytäntöjä koskevat suositukset on laadittu valtaosin Kouvolan aineistojen hyviä käytäntöjä mukaillen. Samat löydökset ovat selkeästi nähtävissä myös Mikkelin aineistoissa kehityskohteina. Mikkelin aineistoista johdettu hyvä käytäntö liittyy toimintakauden kaksivuotisuuteen.

TAULUKKO 3. Suosituksia nuorten vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamisen tavoista nuorisovaltuustotoimintaa ohjaaviin asiakirjoihin

<p>Kuntaliitos</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Toimintasääntöjen oikea-aikainen päivittäminen kuntaliitokset huomioivaksi ➤ Tasavertainen aiempien toimintasääntöjen huomioiminen uutta asiakirjaa päivitettäessä
<p>Osallisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Huomion kiinnittäminen sanamuotoihin: onko aktiivisena toimijana nuorisovaltuusto vai muu taho? ➤ ”Nuoria koskevat asiat” –määrittelystä luopuminen ➤ Nuorisovaltuuston edustajat kaikkiin lautakuntiin ➤ Nuorilla oikeus saada tukea ja neuvoja tehtävässä toimimiseen ➤ Taustatukena toimivan henkilön rooli määriteltävä nuorten aloitteellisuuden ja osallisuuden mahdollistavaksi, ei rajoittavaksi
<p>Yleiset hyvät käytännöt</p>

- Asiakirjassa painotus toiminnan tarkoituksen kuvauksessa, toiminnan muotoihin jätettävä liikkumavaraa
- Nuorten tasapuolinen huomioiminen ehdokasasetteluissa
- Selkeä ero kirjattava koulujen sisäisiin ja puoluepoliittisiin nuorten vaikuttajaryhmiin
- Kaksivuotinen kausi takaa oppimisprosessin
- Käytäntöjen selkeä avaaminen, vältettävä tulkinnanvaraisia muotoiluja

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksessa onnistuminen, haasteet ja tulosten hyödynnettävyys

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää kuntaliitoksen seurauksena tapahtuneita mahdollisia muutoksia nuorisovaltuustojen toiminnassa ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksissa kuntakohtaisten toimintaa määrittelevien asiakirjojen näkökulmasta. Tutkimuksen toteutuksen jälkeen voin todeta, että toimintasäännöistä löytyi yllättävän paljon elementtejä, joita vertailemalla oli mahdollisuus päästä nuorten osallisuuden ja samalla kuntaliitosilmiön ytimeen. Ensi vilkaisulla asiakirjat näyttivät hyvin suppeilta ja tiiviiltä, ja pohdinkin, onko materiaalia riittävästi. Asiakirja-aineiston analyysi osoittautui tutkimusmenetelmänä kuitenkin hyvin johdonmukaiseksi ja perusteelliseksi. Onnistuneen analyysin kautta suhteellisen pienestä aineistosta löytyi riittävästi tutkittavaa ja vertailukelpoista materiaalia.

Haasteeksi tutkimuksen kannalta muodostui tutkimusaineistojen keskinäinen erilaisuus. Kouvolan aineistot olivat keskenään vertailukelpoisempia, koska kyseessä oli useampi kokonainen toimintasääntö. Mikkelin asiakirjoissa haastavaa oli asiakirjojen erilaisuus, koska tutkimusaineisto koostui pöytäkirjojen otteista ja vain kahdesta kokonaisesta toimintasäännöstä. Lisäksi Mikkelin tapauksessa voimassaoleva ja Mikkelin vanha toimintasääntö olivat yksi ja sama asiakirja, ja jouduin tekemään tulkintaa takaperin siitä, millainen asiakirja oli aiemmin ollut pöytäkirjojen otteisiin nojautuen.

Koska tutkimus perustui puhtaasti asiakirjoihin, minun oli luotettava aineistoista nousseisiin löydöksiin. Tutkimuksen tulosten luotettavuus on siten osittain riippuvainen siitä, kuinka hyvin kaupunkien arkistoista tutkittavaan aiheeseen liittyvät asiakirjat ovat saatavissa.

Tutkijana minun oli pyrittävä sulkemaan pois ennakkokäsitykseni aihepiiriin liittyen. Olen työskennellyt seitsemän vuotta nuorisovaltuuston parissa, ja paikallistasolla törmännyt erilaisiin haasteisiin mm. osallisuuden toteutumisen näkökulmasta. Lisäksi olen kollegojen kautta seurannut naapurikunnassa tapahtunutta monikuntaliitosta, joten minulla oli tiettyjä oletuksia ilmiöön liittyen. Ratkaisin ongelman jättämällä kyseisen monikuntaliitostapauksen tutkimukseni ulkopuolelle, ja valitsin tutkittavaksi tapaukset, joihin minulla ei ole mitään kytköksiä. Muilta osin pidin tietoisesti mielessäni tulkinnan aikana puolueettomana pysymisen, ja tarkkailin käyttämiäni sanamuotoja tulkintoja tehdessäni. Aineiston luokitteluun ennakkokäsitykset eivät vaikuttaneet, koska työvaihe itsessään on hyvin mekaaninen.

Vaikka tutkittavia tapauksia oli vain kaksi, ovat tutkimuksen tulokset yleistettävissä muihin vastaavanlaisiin tilanteisiin. Kun tutkitaan yksittäistä tapausta riittävän perusteellisesti, saadaan esille se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä saattaisi toistua myös yleisemmän tason tarkastelussa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavat asiakirjat ovat keskenään hyvin samankaltaisia kunnasta riippumatta, oli kyse kuntaliitostapauksista tai yksittäisistä nuorisovaltuustoista.

Tutkimuksen alussa näin tulosten hyödynnettävyyden vain kuntaliitosten näkökulmasta. Saatuaani analyysin loppuun havaitsin, että suurin osa aineistoista nousseista huomioista liittyi nimenomaan osallisuuteen. Tämän havainnon perusteella tutkimuksen tuloksena tuotettuja suosituksia voidaan hyödyntää valtakunnallisesti kaikissa nuorisovaltuustoissa osallisuuden ja yleisten hyvien käytäntöjen osalta. Uunituoreen kuntalain myötä jokaista Suomen kuntaa veloitetaan perustamaan nuorisovaltuusto, ja tutkimukseni tuloksilla on käyttöarvoa nuorisovaltuustotoiminnan asiakirjoja luotaessa ja päivitetessä. Nuorisovaltuustotoiminnan järjestämiselle ei juuri ole saatavilla yksityiskohtaisia ohjeistuksia kuntatasolla, ja tätä tyhjiötä täyttämään opinnäytetyöni tuloksia voidaan toivottavasti hyödyntää.

6.2 Tulosten ja teorian vuoropuhelu

Kouvolan ja Mikkelin tapauksien tulokset osoittautuivat hämmästyttävän erilaisiksi, mikä kertoo alueellisista ja kuntakohtaisista toimintatapojen ja tilanteiden eroavaisuuksista. Tuloksia vertaillessa on otettava huomioon kuntaliitosten erilainen lähtökohta: Kouvolassa kuntaliitokset tapahtuivat kerralla, Mikkelissä useiden vaiheiden kautta. Lisäksi Kouvolan kuntaliitoksessa kaikki aiemmat kunnat lakkautettiin, ja perustettiin uusi Kouvolan kaupunki. On varmasti helpompaa kiinnittää huomiota asiakirjojen ajantasaisuuteen ja saada päivitettyä toimintasäännöt kunnan päätöksentekokoneiston prosessin läpi kerralla, kuin palata asiaan toistuvasti uudestaan. Lisäksi tilanteessa, jossa kaikki vanhat olemassaolevat kunnat liitoksen myötä lakkautetaan kokonaan, on asiakirjojen päivittäminen juurta jaksain pakollinen prosessi. Nämä seikat eivät kuitenkaan saisi nousta esteeksi liitoskuntien tasapuoliselle huomioimiselle nuorten osallisuuden toteutumisen kustannuksella.

Tutkimus osoitti myös sen, että päivitystyö saatetaan tehdä kevyesti vähäisillä muutoksilla, ja nuorisovaltuustotoiminnan pohjana käytetään mahdollisesti malleja, jotka ovat käytössä lautakuntien ja kunnanvaltuustojen toiminnassa. Mikkelin aineistoista on nähtävissä tällainen ei nuorten näkökulmasta käsin toimintaa lähestyvä muotoilu. Kuntakentän jatkuvassa muutoksessa tällainen viranhaltijan tai valtuutetun näkökulmasta helppo ratkaisu varmasti houkuttelee. Arjen toiminnan tasolla toimintasääntö ei välttämättä ole jatkuvan seurannan alla, mutta ongelmatilanteissa, liittyen esimerkiksi nuorten oikeuksiin tulla kuulluksi ja huomioon otetuksi, palataan aina viralliseen toimintasääntöön.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui osallisuuden ja kansalaisuuden kasvun käsitteistöistä. Tutkittujen tapausten tulokset heijastelevat hyvin näitä teemoja, sekä osallisuutta ja kansalaisuuden kasvua tukevassa, että toisaalta sitä rajoittavassa mielessä. Kouvolan tapauksen asiakirjoista tehdyn analyysin tuloksissa oli nähtävissä monia osallisuutta edistäviä seikkoja. Kiilakoski (2007, 13 – 14) on määritellyt osallisuuden olevan todellisen vastuun kantamista ja saamista oman, toisen ja koko yhteisön toimintakyvystä. Kouvolan aineistoissa toimintasäännöt mahdollistivat nuorille aidosti osallistavat puitteet tehdä päätöksiä, edustaa lautakunnissa, vastata määrärahoista ja ottaa kantaa yhteisiin asioihin, ilman rajauksia ”nuoria koskevista

asioista”. Tällaisissa toimintamahdollisuuksissa toteutuu Kiilakosken luonnehdinta aidosta vastuun kantamisesta ja saamisesta oman yhteisön asioissa.

Gretschel (2002, 90 – 91) korostaa yksilön omaa kokemusta osallisuuden olennaisena piirteenä. Kiilakoski (2007, 13) lisää, ettei kuulemisjärjestelmien luominen kuntiin riitä osallisuuden varmistamiseksi, ellei nuorille synny kokemusta heidän mielipiteittensä vaikuttavuudesta ja arvostuksesta. Mikkelin aineistoista tehdyissä löydöksissä näkyi ilmiö hyvin.

Mikkelin aineistoissa näkyvät näennäisen osallisuuden piirteet, joita on kuvannut niin Horelli (1994) osallisuuden tikapuumallissaan (Fjölt 2000, 2 – 3), kuin Aapola (2005, 9) nuorten osallisuusprojektin tuloksissa. Molemmissa näennäistä osallisuutta tuottavat aikuisten asettamat reunaehdot nuorten osallisuuden toteutumiseksi. Mikkelin aineistoissa tällaisia esimerkkejä löytyi mm. rajoituksissa lautakuntaedustuksiin, nuoria koskevien asioiden määrittelyistä, sekä tiukoista menettelyohjeista koskien nuorisovaltuustotoiminnan ryhmän sisäistä toteutusta. Samaa ilmiötä kuvaa myös Ahosen (2005, 19) termit demokratian laveus ja syvyys, jotka muodostuvat helposti esteeksi nuorten aidolle osallisuudelle, jos nuorille näennäisesti päätettävistä asioista todellisuudessa päätetään muualla.

Kansalaisuuteen kasvun yksi keskeinen käsite on poliittinen sosialisatio. Sen seurauksena ihmisen yhteiskunnallinen ja poliittinen tietoisuutensa ja mahdollisuutensa toimia virallisten poliittisten instituutioiden piirissä kehittyi. (Nivala 2006, 57.) Nuorisovaltuustojen toimintasäännöt heijastelivat selkeästi poliittisen sosialisatian ilmiötä mm. kunnallisen päätöksenteon ja vaikuttamisen prosessien kuvausten kautta. Nuorisovaltuuston kautta nuori oppii vaikuttamaan asioihin virallisten kanavien kautta ja kerryttää ymmärrystään paikallispoliittisesta toiminnasta ja päätöksenteosta. Ruuskanen ym. (2006, 9) puolestaan puhuu kansalaisyhteiskunnasta ja kansalaisjärjestöistä sekä epävirallisista yhteiskunnallisista sosiaalisista muodostumista. Nuorisovaltuustojen toiminnassa voidaan nähdä piirteitä molemmista.

Kallisen (2014, 69) tutkimuksessa ”Osallisuus nyt ja vuonna 2015” selvitettiin kuntaliitosten vaikutuksia nuorisovaltuustojen toimintaan. Mikkelin ja Kouvolan tapausten tulokset noudattelivat Kallisen tutkimusta. Pääsääntöisesti myönteisissä

kokemuksissa korostui se, että nuorisovaltuustotoiminta oli laajennut myös alueille, joilla sitä aiemmin ei ollut. Kallisen tutkimus ei kuitenkaan ota kantaa kuntaliitosten jälkeisten uusien alueiden mukaanhuomioimisen ajantasaisuuteen. Myöskään kyseisestä tutkimuksesta ei saada vertailupohjaa sille, millä tavalla liitosalueiden kuntien aiempien nuorisovaltuustojen toiminta osallisuuden näkökulmasta on muuttunut. Opinnäytetyössäni tutkittavat asiat ovat hieman eri näkökulmasta aihetta lähestyviä.

Nigel Thomas (2002) on jakanut osallisuuden kuuteen eri ulottuvuuteen: mahdollisuus valita, mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin, mahdollisuus ilmaista itseään, mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen, sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin (Haltia 2012, 4 – 5). Tutkimuksen tuloksena tuotetusta suosituslistasta löytyy juuri näitä ulottuvuuksia. Suosituslista korostaa nuorten oikeutta tasapuolisuuteen, omannäköisen toiminnan toteuttamiseen, aitoon vaikuttamiseen mahdollisuuteen ja tuen sekä neuvojen saamiseen nuorisovaltuuston tehtävässä toimimiseen. Suosituslista mukailee myös Euroopan neuvoston pilottitutkimuksen suosituksia lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisesta Suomessa (Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011, 23).

6.3 Jatkotoimenpiteiden tarve

Kuntakohtaisella tasolla tutkimuksen tuloksista nousee toive, että kunnissa löytyisi resursseja ja tahtoa paneutua perusteellisesti nuorisovaltuustojen toimintaa ohjaavien asiakirjojen päivitys- ja yhteensovittamistyöhön, koska virallinen kunnallisen päätöksenteon koneiston läpi käynyt toimintasääntö määrittää hyvin painokkaasti toiminnan reunaehdot. Tämä on tärkeä prosessi nuorten aidon osallisuuden puitteiden toteuttamiseksi, oli kyseessä sitten kuntaliitostilanne, tai yksittäinen nuorisovaltuuston toimintasääntöjä päivittävä kunta.

Nuorisovaltuustotoiminnan taustalla toimivan nuorisotyöntekijän rooli nousee esiin tutkimustuloksissa. Osallisuustoiminnassa ohjaajan rooli on tasapainoilua tuen ja sallimisen välillä. Nuorisotyöhön on julkaistu oma ammattieettinen ohjeistuksensa, jossa osallisuutta myös sivutaan (Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus 2012), mutta saattaisi olla tarpeen avata lisää osallisuustoiminnasta vastaavien ohjaajien roolia nuorten aidon osallisuuden tukijana.

Nuorisovaltuustotoiminta yleisesti näyttäytyy paradoksaalisena vuoden 2013 nuorisobarometrin (Myllymäki 2014, 25 – 27) mukaan. Siinä missä nuoret pitivät nuorisovaltuustoa tehokkaana tapana vaikuttaa, vain harva nuori kuitenkin itse toimi tai oli kiinnostunut toimimaan nuorisovaltuustossa. Kenties nuorisovaltuustotoiminnalla on tulevaisuudessa paineita uudistua ja kehittyä, jotta toimintamuoto puhuttelisi nuoria paremmin.

Haltian (2012, 6) mukaan on tärkeää, että lapsille ja nuorille annetaan lainsäädännön, opetussuunnitelmien ja muiden poliittisten asiakirjojen lupaama mahdollisuus ja tuki kansalaisena toimimiseen myös käytännön tasolla, jos heidän halutaan voivan toimia aktiivisina kansalaisina. Ensin näiden asiakirjojen täytyisi kuitenkin puhua samaa kieltä keskenään.

Tärkeimpänä havaintona tulosten myötä käy selkeästi ilmi, että nuorten osallisuuteen liittyen tarvitaan linjauksia valtakunnallisella tasolla selkeyttämään paikallista toimintaa. ”Nuoria koskevat asiat” –ilmaus ja sen tulkinnanvaraisuus tuo haastetta kuntien nuorisovaltuustotoiminnalle. Nuorisolakia ja seuraavaa lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaa päivitettäessä tähän aiheeseen olisi hyvä tehdä selkeitä tarkennuksia. Niin kauan, kuin määrittelyn vapaus nuoria koskevista asioista jätetään paikalliselle tasolle, ei nuorten tasavertainen osallisuus toteudu Suomessa.

LÄHTEET

Aapola, Sinikka 2005. Aktiivinen kansalainen koulussa. Kansalaiskasvatuksen piilopetussuunnitelma? Teoksessa Ojanperä, Tuuli (toim.) Näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen. Viikin normaalikoulun julkaisuja 2. Helsinki University 2005, 9 – 12. PDF-dokumentti. http://www.vink.helsinki.fi/files/aktiivinen_kansalainen.pdf Luettu 4.7.2014.

Ahonen, Sirkka 2005. Kohti osallisuvaa koulukulttuuria. Teoksessa Ojanperä, Tuuli (toim.) Näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen. Viikin normaalikoulun julkaisuja 2. Helsinki University 2005, 15 – 30. PDF-dokumentti. http://www.vink.helsinki.fi/files/aktiivinen_kansalainen.pdf Luettu 4.7.2014.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Flöjt, Anu 2000. Tunnetko olevasi osallinen eli mitä osallisuus on? PDF-dokumentti. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/verkkojulkaisut/Flöjt_Anu.pdf Luettu 6.1.2014.

Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Jyväskylän yliopisto, Studies in Sport, Physical Education and Health, 85. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.

Gretschel, Anu 2007. Nuorisovaltuuston henki. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino, 105.

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2012. Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino.

Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) 2007. Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino.

Grönlund, Henrietta 2011. Nuoret ikäryhmät ja seurakuntavaalit. Kirkon tutkimuskeskuksen www-julkaisuja 24. Tampere. PDF-dokumentti. [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/0/7EE45B66E0E9FE0BC225786500285F95/\\$file/www24.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/0/7EE45B66E0E9FE0BC225786500285F95/$file/www24.pdf) Ei päivitystietoa. Luettu 10.7.2014.

Haiminen, Terhi 2003. Nuoret toiminnassa. Nuorten projektimaisen toiminnan sosiaalipedagogista tarkastelua. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12902/G0000178.pdf?sequence=1> Luettu 10.7.2014.

Halme, Henrikki 2008. Nuorisovaltuustojen tavoitteet ja niiden toteutuminen. Helsingin yliopisto. Yleisen valtio-opin laitos. Pro gradu -tutkielma.

Haltia, Maiju 2012. Nuorten kansalaiskulttuurit ja media. Näkökulmia nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen. Turun yliopisto. Sosiologian laitos. Pro gradu –tutkielma. PDF-dokumentti.

<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/77452/gradu2012Haltia1.pdf?sequence=4> Luettu 7.7.2014.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio: Kopijyvä.

Herranen, Jatta & Junttila-Vitikka Pirjo 2010. Osallisuuden vai sosiaalisuuden vahvistamista? WWW-dokumentti.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/node/476#paakirjoitus> Luettu 25.4.2014. Ei päivitystietoa.

Isokääntä, Juho 2010. Kohtaus – nuorten ja päättäjien välinen keskustelutilaisuus. Kehittämisarviointi kuulemispäivän järjestämisestä Äänekoskella. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Juvakka, Sanna 2012. Nuorilla on asiaa! Lasten ja nuorten kuulemisjärjestelmän tutkimuksellinen kehittäminen Rautjärven kunnassa. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kallinen, Timo 2014. Osallisuus nyt ja vuonna 2015. Tutkimus nuorten vaikuttajaryhmien nykytilasta ja tulevaisuudesta. Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto – Nuva ry. Erweko Oy.

Kiilakoski, Tomi 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Helsinki: Hakapaino, 17.

Kiilakoski, Tomi, Gretschel, Anu & Nivala Elina 2012. Osallisuus, kansalaisuus, hyvinvointi. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.) Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 118. Helsinki: Hakapaino, 9 – 33.

Koivu, Maija 2010. Osallisuuden taloa rakentamassa. Opas osallisuuden kehittämiseen kuntaorganisaatiossa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Kouluterveyskysely 2013. Kouluolot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti.

http://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/kouluolot#ei_koe_tulevansa_kuulluksi_koulussa Ei päivitystietoa. Luettu 10.7.2014.

Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2013. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry & Suomen Kuntaliitto. PDF-dokumentti. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/2560> Luettu 29.12.2014.

Kuntaliitto 2013. Aiemmat kuntaliitokset. WWW-dokumentti. <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/aiemmatkuntaliitokset/Sivut/default.aspx> Päivitetty 3.9.2013. Luettu 14.10.2013.

Kuntaliitto 2014. Ajankohtaistilanne. WWW-dokumentti. <http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/ajankohtaistilanne/Sivut/default.aspx> Ei päivitystietoa. Luettu 29.12.2014.

Kuntarakenne 2015. Uusi kuntalaki. WWW-dokumentti. <https://www.kuntarakenne.fi/kao-wiki/fi/uusi-kuntalaki> Ei päivitystietoa. Luettu 28.3.2015.

Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Laine, Markus & Bamberg, Jarkko ym. (toim.) 2007. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus. Helsinki University Press.

Laine, Markus & Peltonen, Lasse 2007. Ikkuna muutokseen. Teoksessa Laine, Markus & Bamberg, Jarkko ym. (toim.) Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudeamus. Helsinki University Press, 93 - 110.

Laitila, Minna 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Itä-Suomen Yliopisto. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007 – 2011. Opetusministeriö. PDF-dokumentti. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2007/liitteet/opm41.pdf_1924203533.pdf Luettu 6.1.2014.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012 – 2015. Opetusministeriö. PDF-dokumentti. www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf Luettu 15.7.2014.

Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa 2011. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011: 27. PDF-tiedosto. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM27.pdf?lang=en> Ei päivitystietoa. Luettu 14.7.2014.

Liljeberg, Mia 2010. Palvelut tulevaisuuden Sipoossa: nuorisovaltuuston näkökulma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Lohi, Santeri 2013. Sähköpostikeskustelu 6.9.2013. Puheenjohtaja. Suomen nuorisovaltuustojen liitto Nuva ry.

Lundbom, Pia & Herranen, Jatta 2011 (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. PDF-dokumentti.

<http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf>
Luettu 4.5.2014.

Lundbom, Pia & Herranen, Jatta 2011. Sosiaalisen vahvistamisen ajankohtaisuus. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta 2011 (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 26. PDF-dokumentti. <http://www.humak.fi/sites/default/files/liitteet/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf> 4 – 12. Luettu 4.5.2014.

Lähdesmäki, Kirsi 2011. Nuorten mielestä kunnan kansalainen on lainkuuliainen ja vastuullinen. Teoksessa Mäntylä, Niina (toim.) Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 297. Oikeustiede 17. Julkisoikeus. PDF-dokumentti. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-379-0.pdf, 92 – 105.

Manninen, Hanna-Mari & Joensuu, Olli 2013. Lausunto kuntalain uudistamisen valmisteluun. WWW-dokumentti. <http://www.alli.fi/sitenews/view/-/nid/2466/ngid/28> Päivitetty 8.4.2013. Luettu 14.7.2014.

Metsämuuronen, Jari (toim.) 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mikä nuorisovaltuusto? 2014. Nuva ry. WWW-dokumentti. <http://www.nuva.fi/mikauml-nuorisovaltuusto.html> Ei päivitystietoa. Luettu 6.1.2014.

Myller, Pekka 2009. Nuorisovaltuuston perustaminen Jyväskylässä. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Myllyniemi, Sami 2014. Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisosiain neuvottelukunta. Nuorisotutkimusverkosto. PDF-dokumentti. http://www.tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2014/02/Nuorisobarometri_2013_lowres1.pdf Luettu 12.4.2014.

Mäntylä, Niina (toim.) 2011. Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 297. Oikeustiede 17. Julkisoikeus. PDF-dokumentti. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-379-0.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 16.7.2014.

Mönttinen, Pirjo (toim.) 2009. Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2009. Raportti. Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto. PDF-dokumentti. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/833/> Ei päivitystietoa. Luettu 11.7.2014.

Niemelä, Seppo 2012. Aktiivisen kansalaisuuden perusaineksia. Kansalaisyhteiskunta 1/2012. PDF-dokumentti. http://www.kansalaisareena.fi/KY2012-1_NakemyksiaNiemela.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 10.7.2014.

Nivala, Elina 2006. Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Kurki, Leena & Nivala, Elina (toim.) 2006. Hyvä ihminen ja kunnan

kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 25 – 114.

Nuorisolakiuudistus 2014. Diasarja. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisoyksikkö. PDF-dokumentti.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/vireilla_nuoriso/nuorisolaki/liitteet/nuorisolakiuudistus.pdf Luettu 19.10.2014.

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus 2012. PDF-dokumentti.

<http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/1580> Ei päivitystietoa. Luettu 20.4.2015.

Nuorten vaikuttamismahdollisuudet paranevat uuden kuntalain myötä 2015. Yleisradio. Uutiset, kotimaa. WWW-dokumentti.

http://yle.fi/uutiset/nuorten_vaikuttamismahdollisuudet_paranevat_uuden_kuntalain_muuta/7857004 Päivitetty 10.3.2015. Luettu 28.3.2015.

Ojanperä, Tuuli (toim.) 2005. Näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen. Viikin normaalikoulun julkaisuja 2. Helsinki University 2005. PDF-dokumentti.

http://www.vink.helsinki.fi/files/aktiivinen_kansalainen.pdf Luettu 4.7.2014

Palomäki, Henry 2009. Ruskon nuorisovaltuusto. Lahden ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim.) 2013. Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010 – 2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja. PDF-dokumentti.

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63282/URNISBN9789515883803.pdf?sequence=1> Ei päivitystietoa. Luettu 11.7.2014.

Peruspalvelujen arviointi 2010. Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja. PDF-dokumentti.

<http://www.avi.fi/documents/10191/57012/AVI+peruspalvelut+2010LR.pdf/aac78855-3927-47a8-9d32-54960207f132> Ei päivitystietoa. Luettu 14.7.2014.

Ruuskanen, Petri, Maukonen, Pauliina & Tuikkanen, Anu 2006. Kansalaistoiminnan yliopistollinen opetus ja tutkimus Suomessa. Oikeusministeriö. PDF-dokumentti.

http://oikeusministerio.fi/sv/index/julkaistut/julkaisuarkisto/200613kansalaistoiminnan_yliopistollinenopetusjatutkimussuomessa/Files/OMJU_2006_13.pdf Luettu 4.5.2014.

Ruusuvuori ym. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori ym. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori ym. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 9 – 36.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_3.html Ei päivitystietoa. Luettu 12.4.2014.

Similä, Jenni 2012. Nuorisovaltuusto – kahvikerho vai keino aktivoida kaikkia nuoria? WWW-dokumentti. vaikute.net/2012/10/10/nuorisovaltuusto-kahvikerho-vai-keino-aktivoida-kaikkia-nuoria/ Päivitetty 10.10.2012. Luettu 17.7.2014.

Suomen nuorisovaltuudet: Uusi kuntalaki vie nuvat lakiin 2015. Nuva ry. WWW-dokumentti. <http://www.nuva.fi/tiedotteet/2015/3/13/suomen-nuorisovaltuudet-uusi-kuntalaki-vie-nuvat-lakiin> Päivitetty 13.3.2015. Luettu 28.3.2015.

Tapio, Mari & Liikanen, Veli 2013. Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen. Teoksessa Penttinen, Pekka & Ronkainen, Jussi (toim.) Itä-Suomen nuorisopuntari. Katsaus nuorten hyvinvointiin Itä-Suomen maakunnissa 2010 – 2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu. A: Tutkimuksia ja raportteja, 117 – 126. PDF-dokumentti. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/63282/URNISBN9789515883803.pdf?sequence=1> Ei päivitystietoa. Luettu 11.7.2014.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Latvia: Livonia Print.

Tuppurainen, Simo, 2010. Nuoret toimijoina – sosiaalipedagogiikan päivillä 2010 Kuopiossa. WWW-dokumentti. [www.kommentti.fi/kolumnit/nuoret-toimijoina---sosiaalipedagogiikan-päivillä-2010-kuopiossa](http://www.kommentti.fi/kolumnit/nuoret-toimijoina---sosiaalipedagogiikan-paivilla-2010-kuopiossa) Päivitetty 10.12.2010. Luettu 10.7.2014.

Vehviläinen, Jukka 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Opetushallitus. PDF-dokumentti. http://utbildningsstyrelsen.fi/download/30232_osallisuushanke1.pdf Luettu 25.4.2014.

Äänioikeusikäräjätöryhmän raportti 2010. Nuorten ääni – aikuisten uurna? Oikeusministeriö. Mietintöjä ja lausuntoja 49 / 2010. PDF-dokumentti. http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/492010nuortenaani8211aikuisuurnaaanioikeusikarajatyoryhmanraportti/Files/49_2010_Nuorten_aani_68_s.pdf Ei päivitystietoa. Luettu 10.7.2014.

AINEISTON ANALYYSI (KOUVOLA JA MIKKELI)

VAIHE 1. Pelkistettyjen ilmausten nimeäminen toimintasäännöistä

- a) Kouvolan nuorisoparlamentin toimintasääntö (vanha)
- b) Anjalankosken nuorisoneuvoston toimintasääntö
- c) Kuusankosken nuorisotoimen toimintakertomus / nuorisovaltuusto
- d) Kouvolan nuorisovaltuuston toimintasääntö 2013 – 2015
- e) Mikkelin voimassa oleva toimintasääntö
- f) Mikkelin sääntömuutospykälä 2003
- g) Mikkelin sääntömuutospykälä 2006
- h) Mikkelin sääntömuutospykälä 2010
- i) Ristiinan nuorisovaltuuston toimintasääntö

Toiminnan tarkoitus	Valintamenettelyt alueittain	Kokousten päätösvaltaisuus
Toimintaympäristö	Valintatapa	Valinta-ajankohta
Ryhmän koko	Lautakuntaedustukset	Jäsnyyskriteerit
Jäsenyyskriteerit	Nuoren oikeudet lautakunnissa	Valintamenettely alueittain
Valintamenettelyt alueittain	Määräraha	Sisäinen järjestäytyminen
Valintatapa	Hallinnoiva taho	Työryhmät
Toimikausi	Sisäinen tiedonkulku	Lautakuntaedustus
Toimintatavat	Työryhmien toiminta	Oikeudet lautakunnissa
Näkyvyys ulospäin	Ryhmän koko	Tukihenkilö lautakunnista
Kokousten päätösvaltaisuus	toimikausi	Talous
Määräraha	Sisäinen järjestäytyminen	Kokouspalkkiot
Hallinnoiva taho	Valintamenettely alueittain	LTK-palkkiot
Kummivaltuutetut	Jäsenyyskriteerit	Matkakulut
Lautakuntaedustukset	Kokoontumisaika	Tiedottaminen
Nuoren oikeudet lautakunnissa	Työryhmien toiminta	Hallinnoiva taho
Toiminnan tarkoitus	Lautakuntaedustus	Nimetty vastuuhenkilö
Toiminnan muodot	Hallinnoiva taho	Toiminnan tarkoitus/kuvaus
Toimikausi	Toiminnan tarkoitus	Jäsenmäärä
Ryhmän koko	Toiminnan muodot	Ikärajat
Sisäinen järjestäytyminen	Toimikausi	Valintamenettely alueittain
Kokousten päätösvaltaisuus	Jäsenmäärä	Sisäinen järjestäytyminen

LIITE 1(2).
Monisivuinen liite

Työryhmät	Oikeudet
Varajäsenyyys	Velvollisuudet
Hallinnoiva taho	Nuorten kuuleminen
Toimikausi	Yhteistyö lautakuntien kanssa
Vaalit	Toimikausi
Päätösvaltaisuus	Jäsenmäärä
Edustaminen kaupungin toimielimissä	Vaalikelpoisuus
Asiat, joihin päätösvalta määräraha	Valintamenettely
Kokousten julkisuus	Sisäinen järjestäytyminen
Toimikauden 1. kokouksen johtaminen	Päätösvaltaisuus
Sihteeri	Äänioikeus
Aloitteiden valmistelu	Työryhmät
Kokouskutsu	Kokoontuminen
Esityslista	Kutsumiskäytännöt
Kokouksen johtaminen	Tukihenkilö / taho
Nimenhuuto	Kummivaltuudet
Asioiden käsittelyjärjestys	Määräraha
Puheenvuorot	Hallinnoiva taho
Ehdotukset	
Äänestyskäytännöt	
Henkilövaalikäytännöt	
Pöytäkirjan tarkastus	
edustaminen kaupungin toimielimissä	
valintamenettely alueittain	
valintamenettely alueittain	
Toiminnan tarkoitus	
Toiminnan muodot	

VAIHE 2. Alaluokkien muodostaminen

1		
NUORISOVALTU	toimikausi	Toimikausi
USTON	Toimikausi	4 RAHOITUS
TARKOITUS	Jäsenmäärä	Määräraha
Toiminnan tarkoitus	Jäsenyyskriteerit	määräraha
Toiminnan tarkoitus	Jäsenyyskriteerit	Talous
Toiminnan tarkoitus	Jäsenyyskriteerit	Määräraha
Toiminnan tarkoitus	Ikäraajat	Määräraha
Toiminnan tarkoitus	Vaalikelpoisuus	Kokouspalkkiot
Velvollisuudet	Valintamenettely	LTK-palkkiot
2 TOIMINNAN MUODOT	Valintamenettelyt alueittain	5 ASEMA KUNNAN
Toiminnan muodot	Valintamenettelyt alueittain	ORGANISAATIOSSA
Toimintaympäristö	Valintamenettelyt alueittain	Hallinnoiva taho
Toiminnan muodot	Valintamenettelyt alueittain	Hallinnoiva taho
Toiminnan muodot	Valintamenettelyt alueittain	Hallinnoiva taho
Toiminnan muodot	Toimikausi	Hallinnoiva taho
Toiminnan muodot	Vaalit	
Toiminnan muodot	valintamenettelyt alueittain	
3	valintamenettelyt alueittain	
JÄSENYYSPROSESSI	Valintatapa	
Ryhmän koko	Valintatapa	
Ryhmän koko	Valinta-ajankohta	
Ryhmän koko	Toimikausi	
Jäsenmäärä	Toimikausi	
Jäsenmäärä		

Monisivuinen liite

Edustaminen kaupungin
toimielimissä

Asiat, joihin päätösvalta

Nuorten kuuleminen

Yhteistyö lautakuntien
kanssa

Tukihenkilö / taho

Kummivaltuutetut

Nimetty vastuuhenkilö

Hallinnoiva taho

Lautakuntaedustukset

Nuoren oikeudet
lautakunnissa

Lautakuntaedustukset

Nuoren oikeudet
lautakunnissa

Lautakuntaedustus

Lautakuntaedustus

Oikeudet lautakunnissa

Kummivaltuutetut

Tukihenkilö lautakunnista

edustaminen kaupungin
toimielimissä

Oikeudet

**6 RYHMÄN TOIMINNAN
KÄYTÄNNÖT**

Sisäinen järjestäytyminen

Sisäinen järjestäytyminen

Sisäinen järjestäytyminen

Työryhmien toiminta

Sisäinen järjestäytyminen

Päätösvaltaisuus

Äänioikeus

Työryhmät

Kokoontuminen

Kutsumiskäytännöt

Työryhmien toiminta

Työryhmien toiminta

Sisäinen järjestäytyminen

Työryhmät

Työryhmät

Varajäsenyys

Päätösvaltaisuus

Kokousten julkisuus

Toimikauden 1. kokouksen
johtaminen

Sihteeri

Aloitteiden valmistelu

Kokouskutsu

Esityslista

Kokouksen johtaminen

Nimenuoto

Asioiden käsittelyjärjestys

Puheenvuorot

Ehdotukset

Äänestyskäytännöt

Henkilövaalikäytännöt

Pöytäkirjan tarkastus

Kokoontumisaika

Näkyvyys ulospäin

Sisäinen tiedonkulku

Tiedottaminen

Kokousten päätösvaltaisuus

Kokousten päätösvaltaisuus

Kokousten päätösvaltaisuus

**VAIHE 3. Yläluokkien
muodostaminen
alaluokista**

1. Nuorisovaltuuston tarkoitus
2. Toiminnan muodot
3. Jäsenyysprosessi
4. Rahoitus
5. Asema kunnan organisaatiossa
6. Ryhmän toiminnan käytännöt

**Muodostuu kolme
yläluokkaa:**

Nuorisovaltuuston tarkoitus
+ Toiminnan muodot >
**NUORISOVALTUUSTON
OLEMASSAOLON
PERUSTEET**

Rahoitus + Asema kunnan
organisaatiossa >
**NUORISOVALTUUSTON JA
KUNNAN VÄLINEN SUHDE**

Jäsenyysprosessi + Ryhmän
toiminnan käytännöt >
**RYHMÄN
TOIMINNALLISTEN
KÄYTÄNTÖJEN KUVAUKSET**

LIITE 2(1).

Monisivuinen liite